

INTOHIMOSTA ELÄMÄNHALLINTAAN - YHTEISÖLLISYYDESTÄ HYVINVOINTIIN

LUOMASSA NAMIKALAISTA TOIMINTAKESKUSTA!

Toim. Ulla Huhtinen ja Joni Virkkunen

2015

Sisällys

JOHDANTO	3
1. NAMIKALAINEN HYVINVOINTIKÄSITYS	
NMKY:n ”kolmio” hyvinvointia rakentamassa vuodesta 1844	5
Hyvinvointia Namikalaisessa toimintakeskuksessa	9
2. NAMIKALAISEN TOIMINTAKESKUKSEN PERIAATTEET	
Avoinna kohtaamiselle–suljettu syrjinnältä	14
Matalakynnys - kynnyksetön – oveton	16
Intohimo - merkitystä etsimässä	19
Yksilön vahvistaminen – yhteisöllisyyden kokeminen	21
Perhekeskeisyys	23
Osallisuus - oman paikan löytäminen	25
3. TOIMINTAKESKUKSEN TOIMINNAN ORGANISOINTI	
Toimintakeskuksen organisaatio	31
Verkostoista voimaa	35
Tarve toiminnan suuntaajana	37
Eettisyys, arvot ja yhteiset pelisäännöt	40
Viestintä Namikalaisessa toimintakeskuksessa	43
Toiminnan tuloksellisuuden arviointi ja kehittäminen	46
4. TOIMINTAKESKUS FYYSISENÄ YMPÄRISTÖNÄ	
Toimintakeskuksen sijainti ja alueellisuus	52
Toimintakeskuksen tilat	55
Terveyttä edistävä ympäristö	59
5. RESURSSIT	
Namikalaisen toimintakeskuksen resurssointi	63

Tekijät: Ulla Huhtinen ja Joni Virkkunen

Taitto: Joni Virkkunen

Julkaisija: Helsingin NMKY ry, 2015

Rahoittaja: Raha-automaattiyhdistys

Johdanto

Namikalainen toimintakeskus –hanke käynnistyi Helsingin NMKY:ssä Raha-automaattiyhdistyksen tuella vuonna 2012. Hankkeen tavoitteena oli luoda toimintakeskus-malli, joka yhdistää kansalaistoiminnan, harrastusmahdollisuudet sekä sosiaali- ja terveystalvet saman katon alle. Toimintamalli kuvaa mihin arvoihin, periaatteisiin ja toimintakäytäntöihin Namikalaisen toimintakeskuksen toiminta perustuu sekä antaa toteuttamisvaihtoehtoja niin tilojen, rakenteiden kuin resurssienkin osalta. Keskeisiä kysymyksiä ovat: Tehdäänkö työtä tarvelähtöisesti? Edistääkö toiminta osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia kaikilla mahdollisilla tavoilla? Mitä on tavoitteellinen yhteistyö? Miten olemassa olevat resurssit voidaan hyödyntää entistä tehokkaammin? Namikalaisessa toimintakeskuksessa tavoiteltavia ilmiöitä, osallisuus, yhteisöllisyys, hyvinvointi, käsitellään käytäntölähtöisesti, tarjoten toimintamalleja niiden edistämiseen.

Hyviä käytäntöjä toimintamalliin on haettu niin paikallisista, valtakunnallisista kuin kansainvälisistä verkostoista. NMKY-liike on levinnyt 119 eri maahan tavoittaen vuosittain noin 60 miljoonaa ihmistä. Useassa maassa toiminta tapahtuu erilaisten toimintakeskusten kautta. Namikalainen toimintakeskus -toimintamallin tarkoituksena ei ole ainoastaan kuvata sitä, miten on totuttu toimimaan vaan ottaa kantaa mihin suuntaan toimintakeskuksia tulisi tulevaisuudessa kehittää yhteiskunnan ja yksilön tarpeita vastaaviksi. Namikalainen toimintakeskus -toimintamalli on julkaistu artikkelisarjana vuoden 2014 aikana Innokylässä. Artikkelit on koottu käsillä olevaan julkaisuun. Se on suunnattu laajasti hyvinvointia eri tavoin tuottaville tahoille tai tahoille, jotka pyrkivät lisäämään toimintaansa hyvinvointia vahvistavia elementtejä.

Elämme aikaa, jolloin hyvinvoinnista on tullut markkinatuote. Uusia hyvinvointiyrityksiä ja -ketjuja on syntynyt 2000-luvulla lukuisia. Aika on otollinen hyvinvointiyrittäjyydelle, koska nykyihminen kaipaa arkensa organisoijaa ja luottamus omaan kykyyn arvioi-

da: ”Mikä minut saa voimaan hyvin?” on heikentynyt. Sekä kaupallisia että yleishyödyllisiä harraste- ja kohtaamispaikkoja leimaa se, että niiden palvelut ovat keskittyneet tietyn toiminnan tai kohderyhmän mukaan. Esimerkiksi Suomessa tyypillisiä toimintakeskuksia ovat urheilu- ja kulttuurikeskukset, nuorisotalot ja päiväkeskukset. Kohdennetulla toiminnalla on tarpeensa, mutta toisaalta se pakottaa ihmisiä ryhmiin ja siiloihin esimerkiksi iän, kiinnostusten kohteiden ja erityistarpeiden mukaan eikä välttämättä huomioi ihmisen kokonaisvaltaisuutta. Ihmisten satunnaisten kohtaamisten väheneminen murentaa yhteisöllisyyttä, siiloissa oloinen puolestaan vahvistaa ennakkoluuloja.

Namikalainen toimintakeskus haluaa luoda uutta arvoa ympäröivään yhteiskuntaan, jossa hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys ovat keskiössä. Namikalainen toimintakeskus palvelee moninaisin keinoin laajaa asiakaskuntaa, johon kuuluu niin lapsia, nuoria, aikuisia kuin senioreita. Toiminnan yksilölliset vaikutukset perustuvat merkityksellisen elämän luomiseen tarjoamalla omaa intohimoa vastaavaa harrastustoimintaa ja sosiaalista tukea. Yhteisölliset vaikutukset perustuvat osallisuuden kokemiseen osana perhettä, ryhmää ja yhteisöä. Namikalaisessa toimintakeskuksessa toimintaa toteuttaa niin julkinen-, kolmas- kuin yksityinen sektori. Yhteistyössä ei sinänsä ole mitään uutta, mutta nähtävissä olevat muutokset niin palvelurakenteessa (mm. SOTE-uudistus) kuin toimintaympäristössä (väestörakenne, kasvukeskukset) pakottavat löytämään uudenlaisia toimintamalleja suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen yhteistyöhön. Kaiken toiminnan lähtökohtana on Namikalainen hyvinvointikäsitys.

1

NAMIKALAINEN HYVINVOINTIKÄSITYS

NMKY:n kolmio hyvinvointia rakentamassa vuodesta 1844

Joni Virkkunen

NMKY-liikkeen hyvinvointikäsitys perustuu ns. ”kolmio-periaatteelle”, jossa sekä fyysinen (Body), henkinen (Mind) että hengellinen (Spirit) kasvu mielletään kaikki yhtä tärkeiksi tekijöiksi ihmisen kehitykselle. Hyvinvointi nähdään näiden kolmen osa-alueen tasapainona. Kolmio on nähtävissä myös NMKY-liikkeen logossa, punaisessa, tasasivuisessa kolmiossa, joka ensimmäisenä otettiin käyttöön Yhdysvalloissa 1891. Kolmio-periaate lähti liikkeelle Yhdysvalloista ja tämä ruumiinkulttuurin ja hengellisen kilvoittelun yhteneväisyyden idea levisi nopeasti NMKY:n paikallisosastojen kautta maailmanlaajuisesti.

Kolmion synty

Kolmion historiaa tarkasteltaessa on mentävä NMKY-liikkeen syntyajoille. NMKY-liike sai alkunsa vuonna 1844 Lontoossa kauppa-apulaisen George Williamsin huolesta nuoria kaupungistuvia miehiä kohtaan. Tuon ajan kaupungistuminen toi mukanaan muun muassa juurettomuutta, vapaa-ajasta ja toimettomuudesta syntyviä haasteita ja päihteiden liikakäyttöä. Yhdessä 11 ystävänsä kanssa Williams perusti ryhmän, jossa tutkittiin ja luettiin raamattua. Se oli ajalleen tyypillinen nuorten vertaisryhmä, joka pyrki vastaamaan oman viiteryhmänsä ongelmiin. Ryhmässä oli valmiiksi jäseniä neljästä eri kirkkokunnasta, joten jo NMKY:n lähtökohdaksi tuli ekumeenisuus. NMKY:n erityispiirteenä oli nousevan liikemiesluokan kiinnostus soveltaa kaupallisia taitojaan uskonnollisen elämän alueella. Tämä toi liikkeelle vakaan taloudellisen pohjan, joka mahdollisti pitkäjänteyden työn organisoinnin, joka taas erotti NMKY:n muista aikansa herätysliikkeistä, joita syntyi ja kuoli jatkuvasti. Yleiskuvaltaan NMKY oli keskiluokkaisten protestanttisten valkoisten nuorten miesten järjestö.

NMKY alkoi liikkeenä levitä ja monet jo olemassa olevat ryhmät sekä järjestöt ottivat NMKY:n nimekseen, esim. Saksassa nuorukaisyhdistykset (Jünglingsverein), joiden syntyhistoria ulottuu vuoteen 1787, otti nimekseen NMKY. NMKY-liikkeellä on varsinaisesti kaksi erillistä juurta. Englannin maallikkoekumeeninen malli, jossa maallikot johtivat liikettä, ja Saksan malli, jossa papisto oli johtavassa asemassa. Saksassa yleensäkin sikäläiset kristilliset nuorukaisyhdistykset eivät syntyneet niinkään maallikkoaktiivisuutena, vaan nuoren papiston luodessa järjestöistä työkaluja nuorisotyötä varten. Amerikassa sekä jäsenpohja että johtajisto

noudatti pitkälti Lontoon esikuvaa. Liikkeen organisaatio heijasteli eroja eri maissa. Englannissa Lontoon yhdistys toimi keskusyhdistyksenä, jonka osastoja muut Brittiläiset yhdistykset olivat Australiaa myöten. Saksa taas halusi säilyttää paikallisyhdistyksillä vahvan itsemääräämisoikeuden, joita tukemassa oli kevyt kattoorganisaation. Tätä federaatiomalliaan Saksa perusteli Augsburgin tunnustuksen seitsemännellä pykälällä, jossa sanotaan seuraavaa: Kirkon todelliseen ykseyteen riittää yksimielisyys evankeliumin opista ja sakramenttien toimittamisesta. Sen sijaan ei ole välttämätöntä, että perityt inhimilliset traditiot, jumalanpalvelusmenot tahi seremoniat, jotka ovat ihmisten säätämiä, ovat kaikkialla samanlaiset. Pohjois-Amerikassa omaksuttiin saksalainen federaatiomalli ja myös Maailmanliitto muodostui federaationa.

Koska liike oli nuori, sillä ei vielä ollut juurikaan omia sosiaalisia objekteja, juhlapäiviä tai omia pyhiä kaupunkoja. Lontoolla, Pariisilla, Bostonilla ja Elberfeldillä oli silti selkeä erityisstatuksensa liikkeen kommunikatiokeskuksina. Kun NMKY:n johtajat tapasivat toisensa Pariisin maailmannäyttelyn aikaan järjestetyn Evankelisen Allianssin kokouksen yhteydessä, he hyväksyivät NMKY järjestön peruskirjaksi ns. Pariisin Basiksen, joka heijasteli voimakkaasti niitä ratkaisuja, joita NMKY:t olivat tehneen lyhyen olemassaolonsa aikana ja siitä tulikin myöhemmin malli uusille NMKY:lle sekä muille ekumeenisille järjestöille.

Pariisin Basis otettiin käyttöön eri maissa eri tavoin. Sveitsissä se oli jokaiselle jäsenelle kirjaimellisesti alikirjoittava tunnustus. Ranskalle Basis oli paikallisjärjestön olemassa olon määrittäjä. Pohjois-Amerikassa, Britanniassa ja Saksassa Basis ymmärrettiin Maailmanliiton kansainvälisten liikkeiden siteenä, ikään kuin johdantona. Erityisesti amerikkalaiset ja saksalaiset

painottivat kohtaa, jossa paikallisten yhdistysten itsenäisyyttä tai keinoja ei saa rajoittaa. Tämä painotus antoi paikallisyhdistyksille mahdollisuuden tehdä työtä paikallisista tarpeista lähtien tavalla, joka oli heille so-piva.

Vaikka Pariisin Basis hyväksyttiin yksimielisesti, oli eri mailla lukuisia omia tulkintoja Basiksesta, joka johti myös eri maiden omiin lisäyksiin olemassaolonsa perustaksi. Lontoon NMKY teki itselleen Rule II:n, jossa painotettiin nuorten miesten henkisen ja hengellisen hyvinvoinnin edistämistä. Amerikassa kopioitiin tämä sama lisäys pienellä, mutta myöhemmin todella merkittävällä erolla. Tämä yksi NMKY:n kannalta tärkeimmistä paikallisista lisäyksistä tuli New York City NMKY:ltä, joka 1866 esitti oman julkilausumansa seuraavalla tavalla: “Yhdistyksen tavoite on nuorten miesten hengellisen, henkisen, sosiaalisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistäminen.” Tämä julkilausuma on nähtävästi ensimmäinen muoto NMKY:n kolmioperiaatteelle pohjan luoneesta The Four-Fold -ohjelmasta, joka oli vahvasti sidoksissa sen ajan liikunnan tarpeeseen nuorten miesten keskuudessa ja sitä myötä liikuntakasvatuksen kehittämiseen.

NMKY:n liikuntakasvatuksen juuret ovat Saksassa ja Ruotsissa, josta ne rantautuivat Amerikkaan siirtolaisuuden mukana 1800-luvun puolen välin jälkeen. NMKY:n Liikuntakasvatus ei kuitenkaan ollut suora kopio näiden maiden malleista, vaan se yhdisteli myös muita Four-Fold -ohjelman osa-alueita liikuntakasvatukseensa, joka edisti myös liikuntakasvatuksen leviämistä nopeasti kristillisten nuorten miesten keskuudessa. Tärkein kysymys kuitenkin oli se, että oliko liikuntakasvatus alkuunkaan hyväksyttävä toimintamuoto uskonnollisessa yhteisössä.

NMKY:n liikuntakasvatus sai ensimmäisen teologisen oikeutuksen toisessa maailman kokouksessa 1858 Genevessä, jossa Lontoon NMKY:n johtava jäsen D.J. Gladstone esitti, että NMKY:n tulisi tarjota monipuolisia vapaa-ajan palveluja nuorille miehille perustellen esitystään historian ja jopa raamatun valossa. ”Terve mieli terveessä ruumiissa”, Luuk 2:52: Ja Jeesus varttui viisaudessa (Mind) ja iässä (Body) ja Jumalan armossa (Spirit) ja ihmisten edessä (Society). Gladstone vertasi, että vapaa-ajan palvelut ja liikuntakasvatus ovat NMKY:ssä sama asia kuin se, että kristitty käyttää

mitä tahansa taidetta kristillisyyden välineenä. NMKY sai ympäri maailmaa vapauden ja oikeutuksen tuottaa vapaa-ajan palveluita, jotka eivät olleet suoraan kristillisiä jonka myötä Amerikasta tuli liikuntakasvatuksen ja nuorisotyön johtava edelläkävijä.

Liikuntakasvatus nähtiin Amerikassa yhtenä sosiaalityön muotona ja sen ilmenemismuoto oli pääasiallisesti kuntosalitoiminta. Fundamentaalisena kysymyksenä oli, että maallistaako liikunta kristillisyyttä tai voiko liikuntaa uskonnollistaa? New York City NMKY kuitenkin vastasi, että ihmiset on kohdattava kokonaisvaltaisesti, jotta he säilyisivät NMKY:n siipien suojassa ja pois pahoilta teiltä. Liikuntakasvatus nähtiin yhtenä työmuotona, joka tosin maalistutti hengellistä liikettä, mutta osoittautui myös toimivana keinona sitouttaa ihmisiä yhdistyksen toimintaan. Liikuntakasvatuksesta ja kuntosalitoiminnasta tuli Amerikassa paikallisyhdistysten lippulaiva ja Amerikassa lähdettiin keskitymään enemmän Four-Fold-ohjelman eteenpäin viemiseen kuin universaalien mission julistamiseen.

Neliöstä kolmioksi

George J. Fisher, Edinburghin Maailman konferenssissa 1913 sanoi seuraavaa: Ruumis, mieli ja sielu ovat yhtä. Aivot ja lihakset ovat linkittyneet toisiinsa tiiviisti kuin teräsketju. Jokainen lihas on suoraan tai välillisesti liitoksissa aivoissa olevaan soluun. Mitä enemmän lihaksia käytetään, sitä enemmän soluja stimuloidaan. Nämä motoriset solut eivät ole eristyksissä, vaan niiden joukossa ovat myös solut, joiden kautta tapahtuvat tunteet, tahto ja ajattelu. Näin ollen motoristen solujen stimulointi vahvistaa myös hengen ja sielun soluja. Toisin sanoen ruumiillinen harjoitus on olennaista ja välttämätöntä, hengen ja sielun harjoittamisessa. Sielun pelastamiseksi tarvitaan ruumiin pelastamista.

Tämä ideologia oli kirkastettu symboliin, jonka Luther H. Gulick, Liikunnanohjaaja YMCA Springfield Training Collegesta esitteli 1891. ”The Red Triangle”. Tämä logo, yhdistettynä YMCA sanaan tuli tunnetuimaksi YMCA symboliksi ympäri maailmaa. Joskus symboli oli ympyröity kehällä, joka kuvasi Four-Fold-ohjelman mukaista neljättä sosiaalista ulottuvuutta. Tämä ulottuvuus voidaan myös ajatella olevan kolmion keskiössä läpileikkaavana tekijänä yhteisöllisyyden käsitteenä.

Kun liikuntakasvatus sai oikeutuksen olla NMKY:n työn välineenä, alkoi se levitä Amerikassa kovaa vauhtia. Vuonna 1876 oli vain kaksi kuntosalia ja kolme liikunnanohjaajaa. 20 vuotta myöhemmin kuntosalien määrä oli 495 ja ohjaajien 220. Lisäksi huomattiin, että laaja-alaisen hyvinvoinnin tuottamisen lisäksi kuntosalitoiminta oli erittäin tuottavaa myös taloudellisesti. Kuntosalitoiminnalla yhdistykselle saatiin turvattu varma tulolähde. Kun ennen oli jouduttu luottamaan yksittäisiin epävarmoihin lahjoituksiin, niin 1900-luvun alussa Amerikassa avoin, ei-jäsenten kuntosalitoiminta tuotti NMKY:lle yli puolet sen tuloista. Tästä syystä NMKY:tä ei voitu myöskään pitää enää vain jäseniensä yhdistyksenä, koska ei-jäsenet maksoivat palveluista ja käyttivät palveluita varsinaisia jäseniä enemmän. Kuntosaleista tuli bisnestä.

Amerikassa NMKY:llä säilyi Four-Fold-ohjelman, eli kolmioperiaatteen lisäksi myös perinteinen lähetys- ja herätysliiketyö Chicagossa. Kun New York City NMKY oli vahva kolmion eteenpäin viejä, niin Chicagon paikallisyhdistys yritti pitää itsensä vahvasti perinteikkäänä herätysliikkeenä. Joskin kolmion painostus oli niin vahva, että herätysliike jäi usein sen jalkoihin. Tämän painostuksen selittää parhaiten Chicagon NMKY:n pääsihteeri Dwight L. Moody eroilmoituksessaan, jossa hän ilmoittaa, ettei hän voi toimia samaan aikaan menestyksellisesti kristillisessä yhdistyksessä kahdessa roolissa; sekä pappina että voittoa tavoittelevan yrityksen johtajana. Tämän jälkeen kolmioperiaatteesta tuli NMKY:n perusajatus ja perinteinen herätysliiketyö jäivät taka-alalle.

Amerikasta kolmioperiaate levisi myös muihin maanosiin. Tosin Euroopassa monilla luterilaisilla alueilla haluttiin pysyä perinteisissä kristillisissä arvoissa ja NMKY:n työmuodoissa. Tämä johtui siitä, että monet paikalliset NMKY:t olivat pappien perustamia yhdistyksiä, joiden tarkoitus oli tuottaa omalle kirkolle nuorisotyötä. Tämä vahva kristillisuus on edelleen nähtävissä joissakin paikallisyhdistyksissä NMKY:n sisällä. Esimerkiksi Münchenin NMKY:ssä kaikkien vapaaehtoisten tulee olla kastettuja kristillisen seurakunnan jäseniä.

Jos Pariisin Basiksen ja kolmioperiaatteen ideologiaa verrataan, niin huomataan, että Basis keskittyy lähinnä ilosanoman eteenpäin viemiseen, ”että he yhtä olisivat” ja sen painotus on jäsenyydessä ja lähetystyössä, kun taas kolmioperiaate keskittyy karkeasti tulkiten yksilön hyvinvointiin. Kolmioperiaate levisi kuitenkin nopeasti ja se oli brändinä niin vahva, että monet yhdistykset

ottivat sen ohjaavaksi ideologiaksi, jolloin se ei enää ollutkaan vain yksilökeskeinen hyvinvoinnin malli, vaan myös yhteisön tunnuspiirre.

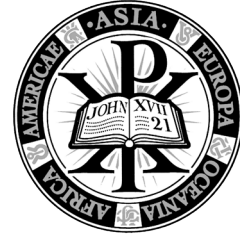
Kolmioperiaate ei toki ollut vain kuntosalia ja liikuntaa, vaan se oli monella tapaa myös elämänhallinnan ja terveellisten elintapojen opettaja, joten sitä kautta NMKY pääsi myös vaikuttamaan ihmisten hyvinvointiin kokonaisvaltaisemmin kuin vain hengellisen hyvinvoinnin tuottajana raamattutuntien kautta. Kolmioperiaatteen vahvuus oli ja on edelleen se, että toiminta voidaan aina suhteuttaa toimintaympäristön mukaan, eli mennä niin sanotusti jokin kolmion kärki edellä.

NMKY liikkeen perustaja George Williams oli huolestunut aikansa kaupungistuvien nuorten kasvupohjasta ja vapaa-ajan harrastus- ja toimintamahdollisuuksista. Edelleen samat ongelmat haastavat yhteiskuntaamme. Suomessa suurimpiin kaupunkeihin muutetaan niin työn, maahanmuuton ja urbaanimman elämäntyylin vuoksi. Tästä kumpuavia haasteita ovat muun muassa ihmisten juurettomuus, yhteisöllisyyden puute ja se, etteivät hyvinvointia tukevat palvelurakenteet sopeudu muutokseen riittävän nopeasti. Williamsin työn perintö elää edelleen vahvasti NMKY – liikkeessä, joka on 170 vuoden ajan vastannut ajan tuomiin haasteisiin ja levinnyt 119 eri maahan tavoittaen nykyään jo noin 60 miljoonaa ihmistä. NMKY on kansainvälisesti globaalein, monipuolisin, vanhin sekä suurin liikunta- ja hyvinvointipalveluja tuottava toimija.

NMKY Suomeen

Elokuussa vuonna 1888 Tukholmassa järjestettiin NMKY:n 11. maailmankonferenssi johon osallistui myös kuusi suomalaista. Heidän joukossaan muun muassa valtioneuvos Z. Topelius sekä ylioppilas Arthur Hjelt. Lokakuussa 1888 Hjelt luennoi Helsingin Uskonnollisessa Keskusteluseurassa kristillisen nuorukaisyhdistyksen tarpeellisuudesta. Hän esitteli Tukholman konferenssia sekä NMKY:n työtapoja ja ehdotti esityksensä lopuksi Suomeen perustettavan NMKY:n. Perustava kokous pidettiin 17. marraskuuta 1889. Alkuaikoina NMKY:n toiminta Suomessa koostui raamattupiireistä, keskustelukokouksista sekä oppikursseista. Keskustelukokouksissa käsiteltiin yhteiskunnallisia aiheita, kuten "Ovatko lakot oikeutettuja?" tai "Kapitaali ja työ". Oppikursseilla opetettiin muun muassa matematiikkaa, kieliä sekä kirjanpitoa. Parin ensimmäisen vuosikymmenensä aikana NMKY loi myös vilkkaan kustannustoiminnan. Tampereen kesäkokouksessa vuonna 1905 perustettiin Nuorten Miesten Kristillisten Yhdistysten liitto. Liitto hyväksyi toimintaansa jäsenikseen myös naisia. Sekayhdistykset ottivat nimekseen Nuorten Kristillinen Yhdistys.

Nykyään Suomessa on 70 NMKY:n paikallisyhdistystä. Toimintaan kuuluu mm. nuoriso-, partio-, musiikki-, perhe- sekä liikuntatyötä, ehkäisevää päihdetyötä sekä sosiaalitoimintaa. Valistavaa päihdekasvatustyötä tehdään kouluissa sekä erilaisissa harrastusryhmissä.

YMCA MAAILMANLAAJUISESTI

Perustettu 1844

Toiminnassa mukana n. 58 miljoona ihmistä
Maita mukana 119

YMCA EUROOPPA

Perustettu 1973

37 kasallista liittoa ja 7 yhteistyöliittoa
Toiminta tavoittaa n. 1.8 milj. eurooppalaista

NMKY SUOMI

Perustettu 1889

Toiminnassa mukana n. 50 000 ihmistä
70 paikallisyhdistystä ympäri Suomea

Hyvinvointia Namikalaisessa toimintakeskuksessa

Joni Virkkunen

Ensimmäienn NMKY, eli Central YMCA Lontoossa.

Namikalaisen toimintakeskuksen laaja-alainen hyvinvointi -käsite perustuu samaan hyvinvointikäsitteeseen kuin koko NMKY-liikkeen hyvinvointiajattelu; kolmioperiaatteeeseen. Namikalaisen toimintakeskuksen sisältö toimintaltaan ja tiloiltaan tulee olla organisoitu niin, että se tukee kaikkia hyvinvoinnin osa-alueita yksilö- ja yhteisötasolla. Sosiaalinen ulottuvuus nähdään toimintakeskusympäristössä läpileikkaavana tekijänä, jota käsitellään myöhemmin yhteisöllisyyden ja osallisuuden kautta. Kaikessa toiminnassa kolmio ei varmasti ole aina tasasivuisen, mutta tärkeää on, että sen sivut on huomioitu ja että keskimäärin sivut tulevat tasaisesti toteutetuiksi, kun toimintakeskusta tarkastellaan kokonaisuutena.

Jotta Namikalaisen toimintakeskuksen toiminnassa toteutuisi kolmioperiaatteen mukainen laaja-alainen hyvinvoinnin vahvistaminen, on toimintakeskuksen kokonaisuutena luotava tavoitteet hyvinvoinnin osa-alueiden kautta. Tavoitteiden asettamisen kautta muodostuvat myös namikalaisen toimintakeskuksen arvopohja ja eettiset valinnat siitä, mikä on tärkeää, mikä on oikein ja mitä tulee kokonaisuutena huomioida.

Henkinen hyvinvointi

Hengellinen hyvinvointi ymmärretään yksilön henkilökohtaisena suhtautumisena itseä suurempaan, kun taas henkinen hyvinvointi liitettiin arkisempaan, helpommin sanotettavaan, kokemukseen omasta olost ja hyvinvoinnista. Henkisen hyvinvoinnin tukeminen tulee selkeämmin esille toiminnassa ja tekemisessä, kun taas hengellisyys on enemmän taustalla vaikuttava asia. Henkinen hyvinvointi ymmärretään jokaisen

omien voimavarojen määränä, henkisenä jaksamisena ja oman elämän mielekkyyttä määrittävänä asiana. Sen taustalla vaikuttaa minäkuva, itsensä hallitseminen ja turvallisuuden tunteminen.

Henkisen hyvinvoinnin tukeminen lähtee ennen kaikkea mielihyvää tuottavan toiminnan tarjoamisesta. Namikalaisessa toimintakeskuksessa uskotaan, että oman intohimon löytämisellä ja toteuttamisella on yksilön henkisen hyvinvoinnin kannalta merkittävä vaikutus.

Namikalaisen toimintakeskuksen toiminnan tulee vaikuttaa positiivisesti ihmisen asenteisiin sekä vahvistaa käyttäjien kokemusta omasta elämänhallinnasta ja ymmärrystä omasta suhteesta omaan lähiverkkoon. Toiminnassa henkisen hyvinvoinnin kasvamista edesauttaa avoin, luottamuksellinen, turvallinen ja yhteisöllisyttä edistävä ilmapiiri, jossa kenenkään ei tarvitse kokea itseään ahdistetuksi. Toiminnan puitteet ja tilat tulee myös kokea turvallisiksi.

Ihmiset ajattelevat yhä yksilökeskeisimmin, josta voi seurata tietynlaista piittaamattomuutta yhteisön arvoja ja tarpeita kohtaan. Toiminnan toteuttajan voi olla vaikea motivoida asiakkaita niin, että yhteisön arvot voivat toteutua. Lisäämällä tietoa ja toimimalla yhdessä, pyrkimällä onnistuneisiin, yhteisiin ja myönteisiin kokemuksiin, voidaan vastata piittaamattomuuden ja suvaitsemattomuuden asenteisiin.

Henkisen hyvinvoinnin tukeminen vaatii työntekijältä valveutunutta työtettä ja keinoja hyvinvoinnin edistämiseen. Tämä tarkoittaa muun muassa yksilön intohimon etsimistä, löytämistä, toteuttamista, kasvattamista ja ylläpitämistä sekä yhteisöllisen ilmapiirin luomista. Henkiseen hyvinvointiin vaikuttaa myös asenteet, joista osa on ”sisäsyntyisiä”, jolloin niihin voi olla vaikeaa päästä vaikuttamaan. Toiminnassa pienten positiivisten välähdysten kautta negatiiviset asenteet voivat muuttua huomaamatta. Asenteista on tärkeää pystyä puhumaan ja avaamaan niiden taustalla vaikuttavia asioita.

Fyysinen hyvinvointi

Latinalainen sanonta “mens sana in corpore sano” eli “terve sielu terveessä ruumiissa” korostaa hyvän ruumiillisen terveyden yhteyttä psyykkiseen hyvinvointiin. Fyysisenä hyvinvointina koetaan fyysisestä kunnosta huolehtiminen, terveelliset elämäntavat, itsestään välittäminen, oman kehon tunteminen ja oman fyysisen reviirin tiedostaminen. Vaikuttavina tekijöinä ovat liikunta, lepo, ravinto, kehollisuuden huomiointi, seksuaalisuus ja fyysinen kohtaaminen. Namikalaisessa toimintakeskuksessa fyysisen hyvinvoinnin tukemista tuodaan esille varsinaisen liikunta- ja urheilutoimintojen lisäksi myös toimintakeskuksen toimintakulttuurissa ravinnon monipuolisuutena ja säännöllisyytenä sekä turvallisuutena fyysisen koskemattomuuden ja kiusaamisen sekä syrjinnän nollatoleranssin kautta. Myös toimintaympäristöön vaikuttaminen nähdään fyysisen hyvinvoinnin edistämisenä.

Namikalaisessa toimintakeskuksessa fyysisten toimintojen ja käytäntöjen tulee aina muotoutua ja valikoitua kunkin kohderyhmän mukaan. Toiminnoissa on myös mahdollista pyrkiä löytämään yksilöllisten tarpeiden mukaan ratkaisuja fyysisen hyvinvoinnin tukemiseen ja antaa yksilölle valmiuksia, joilla oppii pitämään itsestään huolta.

Fyysisen hyvinvoinnin tukemisen haasteina on liikunta- ja palveluiden kaupallistumisesta syntynyt kova kilpailu. Tarjontaa on paljon ja siksi Namikalaisessa toimintakeskuksessa toiminnan toteuttajan tuleekin osata valita ne toiminnot, joilla on kysyntää ja pystyä samalla tarjoamaan edellytykset laadukkaalle toiminnalle.

Nyky-yhteiskunnassa vallitsevat kauneusihanteet aiheuttavat valtavat määrät paineita, jotka konkretisoituvat fyysisinä tekijöinä. Siksi yksi haaste on saada etenkin nuoret pitämään itsestään. Haasteena ovat myös nuoret, jotka elävät suorituskeskeisesti ja uupuvat suorittessaan kaikkea; koulua, ystäviä, kotitöitä, harrastusta, omaa aikaa jne. Vastaparina ovat puolestaan nuoret, joilta puuttuu koulunjälkeiset sosiaaliset kontaktit ja joiden innostaminen fyysisistä hyvinvointia tukevaan toimintaan on vaikeaa. Tärkeää onkin saada nuoret kokeilemaan, tekemään ja löytämään itseään innostavia asioita.

Hengellinen hyvinvointi

Yhteiskunnan yhä kiihtyvä tahti luo nykypäivänä haasteita hengelliseen hyvinvointiin ja sen tukemiseen. Ihmisen on vaikea löytää aikaa tai tilaa hengellisten kysymysten pohtimiselle tai hiljaisuudelle. Hiljaisuus voidaan kokea jopa pelottavana.

Vaikka NMKY perustuu kristillisyyteen, niin Namikalaisessa toimintakeskuksessa hengellisyys koetaan paljon laajempaan käsitteeseen. Kirkosta, seurakunnasta, uskonnosta tms. riippumatta hengellisyyden voi määrittellä luottamuksena johonkin itseä suurempaan johdattukseen sekä henkilökohtaisiin sisäisiin kokemuksiin, arvoihin ja vakaumuksiin. Hengellisyys ja NMKY:n nimessä käsite kristillisyyden on luontevaa niin kauan kuin sen annetaan olla sellaista.

Namikalaisen toimintakeskuksen toiminnassa tulee pyrkiä avoimeen ja kommunikoivaan ilmapiiriin, johon jokaisen on mahdollista tulla sellaisena kuin on. Namikalainen toimintakeskus ei ole NMKY:n toiminnan keskus. Oli keskuksessa toimija hengellisen viitekehyksen omaava toimija tai ei, niin tärkeintä on, että

yhteiset pelisäännöt ovat selvät ja kunnioitus on aina kaikinpuolista.

Haasteeksi Namikalaisessa toimintakeskuksessa voi muodostua termi kristillisuus. Vaikka Suomessa valtauskonto onkin evankelisluterilaisuus, niin kristillisuus on monille vierasta ja se saatetaan kokea epämiellyttäväksi, jopa tunkeilevaksi. Toimintakeskusympäristössä se voi herättää kysymyksiä, että onko toiminta avointa kaikille, tuputetaanko kristillisyyttä? Namikalaisessa toimintakeskuksessa kristillisyyden ei haluta rajoittavan toimintaan tulemistä, mutta sitä ei myöskään tarvitse piilotella. Se on samalla tavalla hengellisyyttä kuin mikä tahansa hengellisyyden muoto. Tärkeintä on, että kaikille annetaan tilaa, kunnioitusta ja tukea omalle hengellisyydelle.

Namikalaisen toimintakeskuksen työntekijöiden pe-rehdytyksessä on hyvä käydä muutamia asioita läpi hengellisyyden tukemisen näkökulmasta. Tärkeintä on kunnioittaa ihmisten hengellisyyttä. Niin sanottu arkievankeliumi, jossa keskeistä on lähimmäisen rakkaus, on hyvä muistisääntö työotteessa: Kohtele toisia niin kuin haluisit muiden kohtelevan sinua. Hengellinen kohtaminen tulee lähteä asiakkaan tarpeesta ja halusta, eikä niiden tarkoitus ole ensisijaisesti olla herätyksellisiä. Hajuton ja mauton ei omassa hengellisessä kontekstissa tarvitse kuitenkaan olla, koska liialla yrittämisellä ja varovaisuudella, ettei ketään loukata, voi uhkana olla oman hengellisen identiteetin hukkaaminen.

Hyvinvoinnin tavoitteellistaminen

Hyvinvoinnin osa-alueet on tärkeää tavoitteellistaa toimintakeskuksessa, jotta ne eivät jää ainoastaan kauniiksi sanoiksi toimintasuunnitelmassa.

Oheisissa kuvissa hyvinvoinnin osa-alueen otsikon alle on selitetty mitä osa-alueella tarkemmin tarkoitetaan. Kuvajasssa perhekeskeisyys on läpileikkaava toimintaperiaate. Jokaisessa osa-alueessa on huomioitu eri ikäryhmät.

Osa-alueille on luotu tavoitteet, joista on johdettu keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Tätä kautta toimintakeskukselle saadaan selkeä toiminnan suunnitelma, jossa kolmion kaikki kulmat on huomioitu ja toiminnasta muodostuu aidosti kokonaisvaltaista.

HENGELLINEN HYVINVOINTI:

- Suhde ja luottamus itseä suurempaan johdatukseen. Henkilökohtaiset sisäiset kokemukset, arvot ja vakaumukset.

TAVOITTEET:

- Tukea jokaisen kokemusta hengellisyydestä.
- Kunnioituksen kulttuurin vahvistaminen.
- "Että he yhtä olisivat" –Erialaisten hengellisten kulttuurien ja intohimojen tiedostamisen ja kohtaamisen lisääminen.

KEINOT:

- Hiljainen huone
- Työntekijöiden k
- Aulateoria

FYYSINEN HYVINVOINTI:

- Ravinto, lepo, liikunta

TAVOITTEET:

- Terveellisten ja monipuolisten ravintotottumusten vahvistaminen ja edesauttaminen
- Mahdollistaa riittävä uni ja lepo (tekemisen rytmi)
- Mahdollistaa rauhoittuminen vapaa-ajan ympäristössä
- Päivittäisen liikunnan lisääminen
- Monipuolisten ja erilaisten toimintavaihtoehtojen lisääminen vapaa-aikaan

KEINOT:

- Välipalokulttuuriin vaikuttaminen
- Lasten tekemä perhepäivällinen ja yhteisöllisten ruokailumahdollisuuksien tarjoaminen
- Yritsaamiaiset
- Toimintakeskuksella kaikki alle 16-vuotiaiden fyysiset harjoitukset loppuvat ennen klo 19.00.
- Hiljainen huone
- Liikunnan vieminen eri toimintaympäristöihin (pihapelit, päiväkotit, liikkuvakoulu, työpaikat, palvelutalot)
- Monipuolisten ja erilaisten sekä eritasoisten harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen

HENKINEN HYVINVOINTI:

- minäkuva, itsensä hallinta

TAVOITTEET:

- Käyttäjien positiivisen minäkuvan vahvistaminen
- Tarjota mielihyvää toimintojen kautta
- Vahvistaa ja tukea käyttäjien kokemusta omasta elämänhallinnasta
- Vahvistaa ymmärrystä omasta suhteesta omaan lähiverkkoon

KEINOT:

- Koulutettu henkilökunta. Ei vain lajitaito vaan käsitys ihmisestä kokonaisuutena. Ns. Lifecoach
- Vapaa-ajan tekemiseen vaikuttamismahdollisuus
- Monipuoliset ja monialaiset vapaa-ajan palvelut (tuttua ja turvallista sekä uutta ja yllättävää
- "Yhteispalvelupiste". Tiedon jaon paikka, jossa kohtaa janoa on ihminen.
- Hiljaiset tilat ja aktiiviset tilat
- Koulutukset ja kurssit. (kielikurssit, läskykerhot, elämänhallintakurssit jne.)

Kirjallisuutta:

Muukkonen, Martti: 2002: Ecumenism of the laity. Continuity and Change in the Mission View of the World's Alliance of Young Men's Christian Associations 1855-1955: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_952-458-207-4/urn_isbn_952-458-207-4.pdf

Kuujo, Erkki: 1979: 90 vuotta NMKY-työtä: Helsingin nuorten miesten kristillisen yhdistyksen historia.

Toim. Jaakko Koikkalainen: 1989: NMKY – Elävän toivon liike: Suomen NMKY-liikkeen 100-vuotisjuhlakirja.

2

NAMIKALAISEN TOIMINTAKESKUKSEN PERIAATTEET

Avoinna kohtaamiselle - Suljettu syrjinnältä

Ulla Huhtinen

Romford YMCA Englannissa

Namikalaisen toimintakeskuksen tavoitteena on hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen. Näiden tavoitteiden saavuttamisessa on aina jollain tavalla läsnä kohtaaminen. Kohdatessa muita ihmisiä, kohtaamme joka kerta myös itsemme. Hyvinvoinnin näkökulmasta kohtaamisessa voi kasvaa ymmärrys omasta henkisestä, hengellisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Kohtaaminen luo mahdollisuuksia osallisuuteen. Toimintakeskuksen henkilöstön tärkein kyky on ennakkoluuloton ja dialoginen kohtaaminen, jossa asiakkaalle luodaan mahdollisuus löytää itselle sopiva tapa olla osallinen. Kohtaamisen vaikuttavuus on selkeimmin tunnistettavissa yhteisöllisyyden edistämisessä. Yhtenä yhteisöllisyyden heikkenemiseen johtavana ilmiönä on satunnaisten kohtaamisten väheneminen. Tämän vuoksi erilaisilla kohtaamispaikoilla on keskeinen merkitys yhteiskunnassamme. Suomalaisille toimintakeskuksille tyypillistä kuitenkin on, että ne ovat erikoistuneet joko tiettyyn kohderyhmään tai sisällön tuottamiseen tai niiden toiminta on ongelmalähtöistä. Erikoistuneelle ja kohdennetulle toiminnalla on paikkansa, mutta se ei aina mahdollista erilaisuuden kohtaamista.

Namikalaisessa toimintakeskuksessa erilaiset ryhmät, toiminnot ja niiden toteuttajat ovat saman katon alla. Tämä mahdollistaa erilaisten ihmisten ja intohimojen kohtaamisen, jolloin ihmiset pääsevät vaikuttamaan toisistaan. Vaikuttumisessa on kysymys sen hyväksymisestä, ettei tiedä vielä kaikkea ja haluaa kasvaa ihmisenä. Mahdollisuus vaikuttamiseen nähdään tärkeänä monestakin syystä. Maailmamme on juuri sellainen millaiseksi sen itsellemme luomme tai millaisena sen vastaanotamme. Jos olemassa olevat rakenteet pakottavat jatkuvasti ryhmiin ja siiloihin esimerkiksi iän, kiin-

nostusten kohteiden tai erityisyyden takia, on vaarana alkaa elämään kapeassa totuudessa omilla ehdoillamme. Yhteiskuntavastuullisuutta syntyy silloin, kun ymmärretään miksi vastuuta on syytä kantaa. Elämänkaaren katsominen ja oman kulun näkeminen siinä auttavat ymmärtämään, että on hetkiä kun muut ovat minua varten ja hetkiä, jolloin minun tulee olla muita varten.

Namikalaisessa toimintakeskuksessa nähdään merkityksellisenä, että erilaisuus kohtaa. Käytännössä tämä toteutuu tarjoamalla erilaisia toiminta- ja harrastusmah-

dollisuuksia keskenään erilaisille kohderyhmille. Tärkeää on löytää menetelmiä siihen, miten kohtaamisia saadaan tapahtumaan, ettei toimintakeskus itse ala toteuttaa sisällään siiloja. Tavoite luoda kohtaamisia vaikuttaa läpileikkaavasti toimintakeskuksessa. Toimintakeskuksen tilat tulee suunnitella kohtaamista tukeviksi. Tällöin voidaan puhua niin esteettömyydestä, tilojen esteetiikan luomasta tunnelmasta, tilojen sijoittelusta kuin yhteisöllisyyttä tukevista tiloista. Ammattitaitoinen henkilöstö voi edesauttaa kohtaamisia toimimalla silta- na ihmisten välillä. Erilaisilla toimintamuodoilla kuten ikäräjattomilla ryhmillä tai erilaisten harrastusryhmien välisellä yhteistyöllä voidaan edistää kohtaamisia. Namikalaisessa toimintakeskuksessa ihmisiä saatetaan kohtaamaan yhteisesti jaettujen tarpeiden, intohimojen, tavoitteiden ja haasteiden avulla.

Erilaisuuden kohtaamiseen liitetään usein puhe sen sietämisestä. Tällaisiin kohtaamisiin annetaan usein ohjeeksi keskittyminen niihin asioihin, jotka yhdistävät. Tämä on hyvä lähtökohta, mutta mikäli erilaisuutta arkaillaan katsoa silmiin voi jäädä tärkeä asia, oppiminen, tapahtumatta. Se, että jotain asiaa pitää sietää, sisältää selvästi negatiivisen kaiun. Tämän vuoksi erilaisuuden sietämisen sijaan Namikalaisessa toimintakeskuksessa tavoitellaan mieluummin yksilöllisyyden ymmärtämistä. Näin on mahdollisuus päästä lähemmäs kohtaamisen yhdenvertaisuutta, ”en vain siedä erilaisuutta vaan voin ymmärtää sitä”. Erilaisuus on rikkaus: Namikalaiselle toimintakeskukselle se tulee osallisuuden kautta resurssiksi ja sen kävijöille sosiaalista pääomaa lisääväksi tekijäksi.

Suhtautumiseen ympäröivää maailmaa kohtaan vaikuttavat arvot ja asenteet. Arvot kuvaavat tärkeinä pitämiämme asioita, asenteet heijastuvat suhtautumisenamme niihin. Namikalaisessa toimintakeskuksessa tärkeänä pidetään asenteisiin vaikuttamista siten, etteivät asenteet olisi esteenä yksilöllisyyden kohtaamiselle. Toiminnassa pienten positiivisten välähdysten kautta asenteet voivat muuttua huomaamatta. Asenteista on tärkeää voida puhua ja sitä kautta avata niiden taustalla vaikuttavia asioita. Syrjintätilanteissa huomio kiinnittyy valtaosin syrjittyyn henkilöön. Mikäli tilanteeseen halutaan löytää ratkaisu, tulisi töitä tehdä etenkin syrjivän henkilön kanssa. On sanottu, että asiat jotka vaivaavat toisessa, voivat jollain tavalla olla omia puutteitamme. Asenteet ovat pitkälti opittuja tai kokemusten kautta muovautuneita. Kun tiedostetaan, ettei ihminen voi pois oppia, niin tulee pohtia mitä tietoa ja millaisia kokemuksia henkilön tulisi omaksua, jotta hän uskaltai-

si kohdata tai olla kohdattavana.

Kun tavoitteena on erilaisuuden kohtaaminen ja siitä vaikuttaminen, tulee toiminnan olla avointa. Namikalaisessa toimintakeskuksessa vallitsee avoimuus, jossa toimitaan yhteisillä pelisäännöillä. Kohtaamiseen liittyy eettistä vastuullisuutta, koska ihminen peilaa itseään toisen kautta. Kohtaamisen pelisäännöistä tärkein on kunnioitus ja se, ettei tietoisesti haluta tehdä pahaa. Joskus erilaisuuden kohtaaminen ravistelee myös tottuvia tapoja edistää suvaitsevaisuutta. Esimerkiksi Tukholmassa sijaitsevassa NMKY-nuorisokeskuksessa, Fryshusetissa, päädyttiin vuokraamaan tiloja myös uusnatseille. Marginaaliryhmien, etenkin toimintakeskuksen ajatusmaailmasta kaukana olevien, tuominen toiminnan yhteyteen luo mahdollisuuden vaikuttaa ja antaa mahdollisuuden vaikuttua. Tämän lähtökohtana tulee kuitenkin olla säännöistä kultaisin ”rakasta lähimmäistä niin kuin itseäsi”.

Matalakynnys - kynnyksetön - oveton

Ulla Huhtinen

Scarborough YMCA centre
Torontossa

Alkuaan matalankynnyksen-termi on otettu käyttöön syrjäytymisvaarassa tai marginaaliryhmissä oleville henkilöille suunnatuissa palveluissa, joissa palvelut ovat pyritty saamaan helposti lähestyttäviksi ja käytettäviksi. Nykyään matalankynnyksen toiminta ymmärretään koskevan laajemmin kaikenlaisten toimintaan osallistumiseen liittyvien esteiden ja vaikeuksien minimoimista. Matalankynnyksen toiminnalla voidaan nähdä lukuisia positiivisia vaikutuksia kuten sosioekonomisten terveys- ja hyvinvointierojen kaventuminen ja tätä kautta myönteinen vaikutus kansanterveyteen. Osallistumisen esteet ovat aina yksilöllisiä. Ne voivat olla luonteeltaan niin taloudellisia, sosiaalisia kuin fyysisiä. Kokemus osallistumisen helppoudesta on todennäköisesti erilainen esimerkiksi lapselle, nuorelle, työikäiselle tai seniorille. Luomalla jollekin toiselle mahdollisimman matala osallistumiskynnys, voidaan sitä samalla nostaa jollekin toiselle.

Namikalaisessa toimintakeskuksessa tulee olla matalakynnys niin hyvinvointia edistävään harrastustoimintaan, yhteisöllisyyttä lisääviin kohtaamisiin kuin toiminnan kehittämiseen vaikuttavaan osallisuuteen. Namikalaisen toimintakeskuksen näkökulmasta matalankynnyksen toiminta perinteisesti ymmärrettyä sisältää muutamia haasteita, jotka vaativat uudenlaista suhtautumista käsitteeseen ja sen mukaisen toiminnan organisointiin. Kohdennetussa toiminnassa ihmisiä laitetaan aina jollain tavalla kategorioihin. Jos kategoriat ovat liian vahvassa asemassa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa, voi matalankynnyksen hyvä periaate

kääntyä itseään vastaan. Kategorioiden vaarana voidaan nähdä se, ettei niihin löydetä tarpeeksi liittymispintaa, jonka vuoksi jäädään niiden ulkopuolelle. Toiminnan kohdentaminen ongelmalähtöisesti voi puolestaan herättää leimaantumisen pelon. Vaatii suurta rohkeutta kävellä sisään esimerkiksi päihdekuntoutujien päiväkeskukseen, jos henkilö kamppailee ongelmansa ja siitä seuranneiden sosiaalisten ongelmien kanssa.

Namikalaisen toimintakeskuksen kohdalla keskeisin kysymys on: Kuinka luoda matalakynnys paikkaan, joka tavoittelee monipuolista asiakaskuntaa? Matalankynnyksen-periaatetta ei voida laajan kohdejoukon

vuoksi rakentaa yksittäisen asian ympärille. Avain toimintakeskuksen kynnyksen ylittämiseen on mahdollisuus osallistua intohimoja vastaavaan toimintaan. Mahdollisten esteiden poistamisen ja poistamisen sijaan, pyritään löytämään ratkaisuja niiden ylittämiseen. Käytännössä tämä onnistuu kartoittamalla erilaisten toimintojen tarvetta, osallistamalla asiakkaita toiminnan kehittämiseen ja panostamalla asiakasviihtyvyyteen. Tärkeintä on ymmärtää mikä yksittäisen ihmisen saa tulemaan toimintakeskukseen. Vastaus voi yhtä hyvin olla toiminta, mahdollisuus levähtää tai halu tulla kohdatuksi. Jollekin esteet näyttäytyvät pitkinä, vaikeasti kiivettävänä portaita. Namikalaisen toimintakeskuksen tehtävänä on kannustaa portaisiin, tukea niissä ja auttaa kokemaan askelmat kevyempinä kerta toisensa jälkeen. Onnistumisena voidaan nähdä se kun mielikuva portaisista muuttuu palkintopalliin, jolla seistessä henkilö voi kokea voittaneensa jotain. Yhteisöllisyyden tavoittelun näkökulmasta onnistuminen on vielä suurempi silloin, kun voittaja ymmärtää tukijoukkojen merkityksen ja haluaa jatkaa heidän kanssaan eteenpäin.

Keinoja matalankynnyksen luomiseen yksittäisissä toiminnoissa ovat esimerkiksi osallistumismaksujen alentaminen, maksuvapautusten myöntäminen, ennakoilmoittautumisten poistaminen tai toiminnan vieminen mahdollisimman lähelle elinympäristöä. Aina ei huomion kiinnittäminen riitä pelkkiin ulkoisiin tekijöihin vaan töitä tulee tehdä systemaattisesti ennakkoluulojen ja pelkojen poistamiseen. Ohjaajien on oltava helposti lähestyttäviä ammattilaisia, jotka saavat toimintaan tulevan tuntemaan itsensä tervetulleeksi ja innostumaan osallistumisesta. Toiminnan kautta voidaan edistää osallistujien oman pärjäämisen tunnetta. Toimintaa toteuttavan organisaation näkökulmasta matalankynnyksen toiminnan, silloin kuin se ymmärretään ilmaisena tai edullisena, haasteena voi olla sen mahdollistaminen taloudellisesti. Asiaan liittyviä näkökulmia käsitellään Namikalaisen toimintakeskuksen resurssointi artikkelissa.

Matalankynnyksen toiminnan pitää olla avointa niin toiminnassa kuin tiedotuksessa. Viestinnällä on mahdollista luoda mielikuva, joka voi madaltaa tai nostaa osallistumiskynnystä. Tärkeää on, että viestit sisältävät realistista tietoa siitä mitä tehdään, miten tehdään ja miksi tehdään. Vaikka Namikalaisen toimintakeskuksen toiminta on tarkoitettu laajalle joukolle, voi viestintä toimia kohdennetusti. Avoimuus on käsitteenä ehdoton. Se ei salli kenenkään jättämistä ulkopuolelle. Avoimuuden ymmärtäminen ja hyväksyminen tällaise-

na voi olla haasteellista tilanteissa, joissa se ei aina ole yksiselitteisessä sopusoinnussa muiden periaatteiden kanssa. Toimintakeskusympäristössä esimerkkinä tästä voi olla avoimuuden ja terveyttä edistävän ympäristön samanaikainen tavoittelu. Pääteettömyyden voidaan luonnollisesti ajatella olevan osa turvallista ja terveellistä ympäristöä. Mutta jos se on toimintakeskuksen toimintaa ohjaava periaate, voi se rajata ihmisiä toiminnan ulkopuolelle. Mikä ratkaisuksi? Tullaan samaan asiaan kuin erilaisuuden kohtaamisesta käsittelevässä artikkelissa Avoinna kohtaamisille – suljettu syrjinnältä. Namikalaisen toimintakeskuksen kynnys on matala kaikille, jotka voivat toimia siellä toisiaan kunnioittaen.

Matalankynnyksen toiminnan järjestäminen ja siinä onnistuminen vaativat periaatteen viemistä toimintakeskuksen rakenteisiin ja yksittäisiin toimintoihin. Namikalaisessa toimintakeskuksessa toiminnan toteuttajana voi olla niin julkinen-, kolmas- kuin yksityinen sektori. On selvää, että eri tahoilla on omat lähtökohdat ja motiivit matalankynnyksen toiminnan toteuttamiseen. Julkinen sektori voi nähdä sen ennen kaikkea lakisääteisten palveluiden saatavuutena ja käytettävyytenä; kolmas sektori pyrkimyksenä saada vaikeasti tavoitettavia mukaan toimintaan ja yksityinen sektori kannattavuuteen tähtäävänä asiana. Namikalaisessa toimintakeskuksessa erilaisen toimijuuden uskotaan tavoittavan myös erilaisia toimintaan osallistujia. Toiminnan toteuttajien tulee muodostaa merkityksellinen kokonaisuus toimintakeskuksen tavoitteiden kannalta. Eri toimijoiden, sektoreiden ja toimialojen fyysinen läheisyys ja yhteistyö luovat monenlaisia mahdollisuuksia vastata yksilöllisiin tarpeisiin. Näin mahdollistuu osaamisen yhdistäminen (mm. liikunta nuorisotyön välineenä) sekä toimintojen ja palveluiden toisiaan tukeva vaikutus esimerkiksi sosiaalipuolelta voidaan toiminnan tarpeessa olevia sijoittaa luontevasti kolmannen sektorin kerho- ja leiri-toimintaan. Monitoimijuus edesauttaa myös sitä, ettei Namikalaisessa toimintakeskuksessa tarvitse leimaantua yksittäisen palvelun käyttäjänä.

Jotta periaatteiden, tavoitteiden ja arvojen mukainen toiminta toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla, on Namikalaiseen toimintakeskukseen luotu kokonaistavoitteet huomioiva matalankynnyksen palvelumalli. Se on ohje miten matalakynnyksen toimintaa käytännössä toteutetaan. Palvelumalli auttaa johtamaan kokonaisuutta ja toimimaan yksittäisten tilanteiden vaatimalla tavalla. On tärkeää, että matalankynnyksen toimintaa pyritään systemaattisesti kehittämään. Ikuisina haasteina voidaan nähdä miten saada toiminta tavoittamaan

sen tarpeessa olevia ja miten luoda toimintaa, joka saa osallistaa ihmiset. Vastaus näihin asioihin ei välttämättä löydy toimintakeskuksen seinien sisäpuolelta. Tämä vaatii matalaa kynnystä ulos toimintakeskuksesta niiden ihmisten luokse, jotka eivät ole vielä toimintaan osallistuneet. Vain näillä ihmisillä voi olla vastaus siihen mikä saisi heidät tulemaan toimintakeskukseen. Tällaisia kohtaamisia vaaditaan niin matalankynnyksen kuin tarvelähtöisen toiminnan toteuttamiseksi.

Namikalaisen toimintakeskuksen matalankynnyksen palvelumalli:

- Helposti tavoitettavissa, voi tulla sisään, yhteisöllisiin tiloihin ei pääsymaksuja tai kortteja, mahdollisuus anonyymisyyteen
- Tukijärjestelmiä harrastamisen mahdollistamiseen taloudellisesti
- Toteutetaan alueellista tarvelähtöistä työtä, mahdollisimman lähellä luonnollista elinympäristöä
- Viikoittain toimintaa johon ei ilmoittautumispakkoa
- Ei osallistumispakkoa maksulliseen toimintaan, voi tulla vain olemaan
- Mielihyvää tuottavan toiminnan tarjoaminen
- Ammattitaitoinen henkilökunta. Jokainen kohdataan arvostaen ja kunnioittaen
- Ei raskasta byrokratiaa
- Saman katon alla olevat palvelut vähentävät leimaantumisen pelkoa (Haasteellisena pidetyt asiat tuodaan mielekästä toimintaa sisältävään ympäristöön.)
- Yhteiset säännöt, joihin mahdollisimman monen helppo sitoutua
- Palvelee ihmistä laaja-alaisesti, madaltaa osallistumiskynnystä myös muihin palveluihin
- Matalakynnys osallistua toiminnan toteuttamiseen, arviointiin ja kehittämiseen.
- Mahdollisuus osallistua omin tiedoin, taidoin ja mahdollisuuksin, riippumatta fyysisistä edellytyksistä, arvoista, uskonnosta tai taustasta
- Avoimuus toiminnassa ja viestinnässä
- Toimintaan osallistuminen omilla ehdoilla

Intohimo -Merkitystä etsimässä

Joni Virkkunen

KFUM Söderin ylläpitämä
Fryshuset Tukholmassa

Intohimo (Passion) -käsitteellä Namikalaisessa toimintakeskuksessa tarkoitetaan yksilön kokemaan halua, tunteen paloa ja sisäistä voimaa, joka motivoi kokemaan, tekemään, harrastamaan ja opettelemaan. Namikalaisessa toimintakeskuksessa uskotaan, että oman intohimon löytämisellä ja toteuttamisella on yksilön elämänhallinnan kannalta myönteinen vaikutus. Nykyajan käsite ”voimaantuminen” kuvaa hyvin tätä vaikutusta. Sisäisen voiman tunteen saavuttaminen oman intohimon löytämisen ja toteuttamisen kautta on suuri voimavara elämänhallinnan työkalupakissa. Voimaantumiseen liittyy useimmiten myös sosiaalinen puoli, koska tekemiseen liittyy yleensä aina muita ihmisiä. Intohimon toteutuksella voi olla myös yhteisöllisyyttä synnyttävä vaikutus; esimerkiksi joukkue, jossa pelataan, tai bändi, jossa soitetaan. Yhteisöllisyydestä kertovassa artikkelissa Yksilön vahvistaminen – yhteisöllisyyden kokeminen käsitellään yhteisöllisyyden näkökulmaa enemmän.

Voimaantuminen tapahtuu luontevimmin kontekstissa, jossa ihminen kokee esimerkiksi ilmapiirin turvalliseksi, itsensä hyväksytyksi ja asemansa tasa-arvoiseksi ikään, elämäntilanteeseen, uskontoon tai sukupuoleen katsomatta. Namikalainen toimintakeskus luo olosuhteet arvomaailman ja yhteisten pelisääntöjen kautta sekä rakenteellisilla tilaratkaisuilla niin, että intohimon toteuttaminen, leviäminen ja laajentaminen ovat mahdollisimman helposti saavutettavissa. Kaikinpuolinen kunnioitus on avainasemassa. Kunnioituksen kulttuurista lisää artikkelissa Avoimna kohtaamiselle – Suljettu syrjinnältä. Tilaratkaisuna intohimoista vaikuttami-

seen voi riittää se, että eri toimintoja on mahdollisuus päästä seuraamaan spontaanisti sivusta. Jos esimerkiksi sisäpelikentän yksi seinä olisikin läpinäkyvä, niin tullessaan toimintakeskukseen kitaratunnille, nuori voi nähdä koripallon pelaajia, josta saattaa syntyä kipinä ja halu kokeilla lajia. Lisää tilaratkaisuista voit lukea artikkelista Toimintakeskuksen tilat.

Ihmisten välisen kohtaamisen merkitys Namikalaisen toimintakeskuksen sisällä on keskeisessä asemassa. Osallistamalla toimijoita ja tekijöitä kertomaan kokemuksiaan intohimon toteuttamisen kautta saavutetuista positiivisista vaikutuksista, ympärillä olevat ihmi-

set voivat aistia muutoksen mahdollisuuden omassa elämässään ja löytää sisältään omia uusia intohimoja. Yksilö on itse usein niin syvällä intohimossaan, että juuri hän on myös se motivoitunein ja tehokkain ihminen sitä muille markkinoimaan. Näin intohimo pääsee leviämään tehokkaasti myös resurssien näkökulmasta. Osallisuudesta lisää artikkelissa Osallisuus – Oman paikan löytäminen.

Voimaantumisen on yksi intohimon toteuttamisesta syntyvä vaikutus. Se on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, jossa on kyse sekä yksilön, yhteisön että yhteiskunnan tavoitteesta tukea ihmisen kasvua aktiiviseksi kansalaiseksi. Suomessa nuorten syrjäytymi-

sen ehkäisyn kulmakiveksi on otettu lasten ja nuorten harrastustoiminnan mahdollistaminen ja turvaaminen. ”Jokaisella lapsella ja nuorella on harrastus” on esimerkiksi Helsingin kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päämäärä. Oman intohimon etsimisen, löytämisen ja toteuttamisen kautta oppii ottamaan vastuuta, pääsee toimimaan vuorovaikutuksessa, tuntee kuuluvansa johonkin, oppii luomaan tavoitteita ja saa merkitystä elämään. Intohimo toimii myös ehkäisevänä ja suojaavana tekijänä terveyden edistämisen näkökulmasta. Tekeminen, jossa on mukana intohimo, motivoi sisäisesti tekijäänsä saavuttamaan tavoitteitaan, luomaan sosiaalisia suhteita ja ”pysymään pois pahoilta teiltä”.

Intohimoa Tukholmassa

Hyviä kokemuksia yksilön tukemisesta intohimojaan vastaavaan toimintaan on muun muassa Tukholmassa sijaitsevasta NMKY:n toimintakeskuksesta. Fryshusetista, jonka toiminta perustuu ihmisten kohtaamiseen, osallistumiseen ja oppimiseen. Fryshuset on tapaamispaikka, jossa ihmiset jakavat ja kehittävät intohimojaan ja sosiaalisia suhteita esimerkiksi urheilun, viihteen, kulttuurin ja innovatiivisten opetusohjelmien kautta.

Fryshuset (pakastin talo) on perustettu vuonna 1984 nimensä mukaisesti vanhaan kylmäva-rastoon. Aluksi suosituimmat toiminnot liittyivät perinteiseen liikuntaan ja musiikkiin, mutta yhteiskunnan mukanaan tuomiin haasteisiin vastaaminen vaati toiminnan lähtökohtien muokkaamista nuorten omien halujen ja tarpeiden mukaiseksi.

Nykyisin toiminnan tilaa on yli 24 000 neliometriä. Tiloissa on esimerkiksi oma lukio, bändiharjoittelutiloja, pohjoismaiden suurin skeittihalli, kuntosali, konserttitali, ravintola, kahvila, koripallokenttiä, oma kirkko jne.

Lisäksi Fryshuset tekee toimintakeskuksen ulkopuolella paljon erilaisia sosiaalialan projekteja, kerhotoimintaa jne. Fryshusetissa työskentelee noin 500 henkilöä ja kävijöitä kuukaudessa on yli 40 000. Rahoituksesta vain 5 % on niin sanotusti julkista rahaa. Loput rahoituksesta koostuu yksityisestä rahoituksesta, avustuksista ja lahjoituksista.

Fryshusetissa toiminnassa mukana olevat osallistuvat myös aktiivisesti kertomalla positiivisista vaikutuksista, joita omaa intohimoaan toteuttaessaan on saavuttanut. Yhtenä esimerkkinä kerrotakoon toimintakeskuksen bänditiloissa harjoitelleesta kahdesta, myös maailmalla menestyneestä ruotsalaisyhtyeestä, joiden jäsenet jäivät usein harjoitusten jälkeen ”hengailemaan” toimintakeskuksen aulaan, jakamaan omaa intohimoaan muille toimintakeskuksessa oleville ja näyttämään esimerkillään, mitä oman intohimon toteuttamisella voi saavuttaa.

Yksilön vahvistaminen – yhteisöllisyyden kokeminen

Joni Virkkunen

Forest YMCA Koillis-Lontoossa

Namikalaisen toimintakeskuksen yhteisöllisyyden lähtökohta on se, että jokaisella yksilöllä on intohimo, jota toteuttaa ja unelma, jota tavoitella. Toimintakeskus mahdollistaa yksilölle yhteisöjä, joiden keskellä niitä voi toteuttaa ja tavoitella. Yhteisöllisyyttä voidaan lähteä etsimään näistä yhteisöistä, joita toimintakeskusympäristössä muodostuu, esimerkiksi harrasteryhmät, toimintakeskukseen ”hengaillemaan” tulevat, samaan aikaan vain sattumalta paikalla olevat, toimintaan saattajat, työyhteisöt jne. Nämä yhteisöt alkavat luoda toimintakeskuk-sella jopa tiedostamattaan itselleen päämääriä, tavoitteita, arvoja ja normeja. Yhteisöllisyys on näiden asioiden tiedostamista, jäsentämistä ja näkyväksi tekemistä. Yhteisöllisyyttä ei voi velvoittaa tai pakottaa, mutta sitä voi vahvistaa ja suunnata vaikuttamalla näihin edellä mainittuihin yhteisöjä ohjaaviin tekijöihin. Yhteisöllisyyden rakentumisessa kyse on jokaisen yksilön omakohtaisesta valinnasta, mutta hyöty koituu aina tavalla tai toisella muiden ihmisten, erilaisten yhteisöjen ja sosiaalisten verkostojen hyväksi.

Namikalaisen toimintakeskuksen tavoitteena on edistää yhteisöllisyyttä laajasti. Yhteisöllisyyden odotetaan leviävän toimintakeskuksen sisältä myös laajemmin ympäristöön ja alueelle. Pelkästään rakennetun ympäristön suunnittelun keinoin ei voida luoda yhteisöllisyyttä, mutta sen avulla voidaan luoda puitteet yhteisöllisyyden kehittymiselle ja tehdä vuorovaikutus ihmisten välillä helpommaksi esimerkiksi satunnaisten kohtaamisten avulla. Lisää tilaratkaisuista voi lukea tiloja käsittelevästä artikkelista.. Toimintakeskuksen toimintojen moninaisuus mahdollistaa sen, ettei yhteisöllisyyttä tarvitse rakentaa niin sanotusti yhden kordin varaan. Toi-

mintakeskus on täynnä erilaisia taitoja, intohimoja ja kiintymyksiä, joihin voi liittyä myös omia hengellisiä ja henkisiä vakaumuksia sekä päämääriä. Oivallus erilaisuuden tuomista mahdollisuuksista ja sen rikkaudesta edistää vahvasti yhteisöllisyyden muodostumista.

Namikalaisessa toimintakeskuksessa yhteisöllisyyden voidaan ajatella muodostuvan kuudella eri tasolla: Toiminto – Paikka – Alue – Kaupunki – Valtakunnallisuus – Kansainvälisyys, esimerkiksi Salibandy, Laakavuoren korttelitalo, Mellunmäki, Helsinki, Suomi ja koko NMKY:n tarjoama kansainvälinen perhe 120 maassa. Toimintakeskus mahdollistaa yksilölle tunteen siitä,

että hän kuuluu myös omaa ryhmää suurempaan kokonaisuuteen.

Yhteisöllisyyden nähdään avautuvan sen avulla, kun ymmärretään, että yhteiskunta koostuu kaikkia koskettavista yhteisistä asioista, jolloin yhteisöllisyyteen liittyy myös yhteisvastuu ja toisen hyväksi toimimisen opettelu. Nykyisen individualistisen kaupunkikulttuurin, jossa kaikkien tulisi pärjätä yksin, nähdään asettavan haasteita yhteisöllisyydelle ja erilaisia mahdollisuuksia yhteisöllisyyden rakentumiselle peräänkuulutetaan enenevässä määrin. Pieniä heräämisiä tämän haasteen tiimoilta on nähty jo syntyvän, esimerkiksi ravintolapäivä, kaupunkikirppikset ja yhteisökasvimaat.

Perhettä ja yksiköiden sosiaalisia suhteita sosiaalitaloudellisena toimijana kutsutaan joskus neljänneksi sektoriksi. Neljäs sektori on määritelty yhdistysten strategiaoppaassa Näe, koe ja tee seuraavasti: ”Perheet, kotitaloudet sekä vapaamuotoiset ryhmät ja liikkeet, joissa toiminta on henkilökohtaista, ei byrokraattista”. Uffe Elbaek kuvaa neljännen sektorin koostuvan myös seuraavasti: ”instituutioista, yrityksistä ja organisaatioista, jotka ottavat parhaat puolet kaikista kolmesta perinteisestä sektorista: julkisesta puolesta ne ottavat yleisen hyvän periaatteen, yrityksistä kannattavuuden periaatteen, ja kansalaisjärjestöistä organisatorisen kulttuurin”. Nämä yhteisöt eivät ole järjestäytyneitä, mutta luovat silti merkittävää yhteisöllisyyden ja osallisuuden kulttuuria ehkäpä juuri järjestäytymättömyyden vuoksi. Ne myös rikkovat raja-aitoja ja tuovat uusia toimintamalleja rohkeasti esille muokaten yhteiskunnan sääntöjä haluamaansa suuntaan, esimerkiksi ravintolapäivä saa toimia ilman, että jokaisella ruokaa tarjoavalla on EVIRAN lupa toimia. Muita hyviä esimerkkejä neljännen sektorin toimijoista ovat Kallio-liike, kaupunkikirppikset, Pop-up-toiminta ja flash mobit.

Toimintakeskuksessa toimivien työntekijöiden ja toimintaryhmien vetäjien työtavoilla ja menetelmillä on suuri vaikutus yhteisöllisyyden rakentumiseen. Työntekijöiden tulisi ohjauksen lisäksi pyrkiä luomaan kaikinpuolista kunnioitusta ja me-henkeä. Missään tapauksessa toiminnan toteuttajat eivät saa alkaa kilpailemaan asiakkaista! Vapaaehtoiset ja aktiivit ovat keskeisellä paikalla yhteisöllisyyttä luomassa, siksi myös heihin itseensä kohdistettuun toimintaan tulisi kiinnittää huomiota.

Yhteisöllisyyttä vahvistavia tekijöitä Namikalaisessa toimintakeskuksessa:

- Paikkaidentiteetin muodostuminen
- Kiintyminen
- Juurtuminen
- Omistajuuden tunne
- Ylpeyden tunne osallisuudesta
- Merkityksellisyyden tunne omalle yhteisölleen
- Positiivinen territoriaalisuus
- Yhteinen jaettava asia
- Satunnaiset kohtaamiset
- Riittävä yksityisyys
- Vaikuttamisen mahdollisuuden tunne.

Yhteisöllisyyden haasteita Namikalaisessa toimintakeskuksessa:

- Asiakkaiden vaihtuvuus
- Mahdolliset ennakkoluulot
- Ihmisen pitäisi voida itse säädellä, milloin on muiden seurassa ja milloin yksin.
- Välttämättömään, mutta joskus stressaavaksi koettuun läheisyyteen muiden kanssa voidaan reagoida vetäytymällä omaan rauhaan.

Perhekeskeisyys

Joni Virkkunen

Toronto YMCA Vanauley streetillä

Ihmisen ensimmäinen yhteisöön kiinnittyminen nähdään lähtevän omasta perheestä ja siksi perhekeskeisellä toiminnalla on merkittävä rooli Namikalaisen toimintakeskuksen toiminnassa. Namikalaisessa toimintakeskuksessa nähdään, että elämänsä aikana joka kohdassa ihminen on osana perhettä. Sitä, mikä on perhe, tai mikä koetaan hyväksi perheeksi, ei Namikalaisessa toimintakeskuksessa lähdetä erikseen määrittelemään. Tärkeintä on, että keskitytään siihen perheeseen, joka on nyt tässä hetkessä läsnä. Namikalaisen toimintakeskuksen perhekeskeisyyden päämääränä on, että koko perheen keskeinen, vanhemman ja lapsen välinen, puolisoitten välinen sekä perheyhteisöjen keskeinen yhteinen aika ja yhdessä tekeminen lisääntyy.

Vuonna 2011 Perheliikuntaverkoston teettämässä Perheseteli kyselyssä 828 perheellistä henkilöä kertoi haluaisiko ja mitä haluaisi tehdä lastensa kanssa, mikäli se olisi mahdollista kustantaa liikunta-/kulttuurisetelin tapaisella ratkaisulla. Kyselyn mukaan 95 % vastanneista käyttäisi Perheseteliä. Lapsen kanssa yhdessä liikkuminen, retkeily, musisointi ja kulttuuriin liittyvät palvelut kiinnostaisivat vanhempia eniten. Tarvetta perhekeskeisille palveluille näyttää olevan koko ajan enemmän, koska vanhempien ja lasten yhdessä viettämä aika ja tekeminen vähenevät jatkuvasti.

Perheelle tarjottavien palveluiden määrä nousee jatkuvasti, myös yksityisellä sektorilla, koska ”koko perheen” palveluilla tavoitetaan suurempi kohderyhmä. Perheelle tarjottavat palvelut eivät kuitenkaan aina ole

perhekeskeisiä palveluita. Esimerkiksi ”koko perheen messut”, jossa jokainen perheenjäsen kohdataan erikseen eripuolella messukeskusta antaa lähinnä perheen yksilöille omia elämyksiä erillään muista perheenjäsenistä. Perhekeskeisyyden edistämiseen on monia tapoja ja näkökulmia. Vaikuttavin tapa on lisätä toimintaa, jossa lapsi toimii ja tekee yhdessä vanhempiensa kanssa, jolloin yhdessä saavutettu kokemus ja tunne vahvistaa perhekeskeisyyttä. Mitä enemmän toiminta sisältää tehtäviä, jotka edellyttävät lapsen ja vanhemman yhteistoimintaa ongelman ratkaisemiseksi, sitä suuremmat sen vaikutukset ovat perhekeskeisyyden näkökulmasta. Esimerkiksi isän ja lapsen yhteinen ratsastusretki voi olla kyllä elämyksellinen kokemus, mutta molemmat ovat silti omien hevosten selässä. Jos ratsastukseen li-

sätään esimerkiksi se, että isän ja lapsen täytyy yhdessä satuloida hevoset, niin toiminta on jo heti perhekeskeisempää.

Namikalaisessa toimintakeskuksessa perhekeskeisyydellä ei suinkaan tarkoiteta yksilön unelmien ja intohimojen unohtamista, vaan käsitystä siitä, että kaikilla on unelmia ja yhteisöjä, joiden keskellä niitä tavoitellaan. Yksilöllisten ja yhteisöllisten tavoitteiden ei tarvitse olla vastakkaisia. Namikalainen toimintakeskus pyrkii lisäämään perheiden yhteistä aikaa tarjoamalla niin koko perhettä koskevia harrastusmahdollisuuksia kuin ajoittamaan yksilöille suunnattuja palveluita siten, että perheenjäsenten yhtäaikainen harrastaminen olisi mahdollista. Esimerkkinä perhe Korhonen: Poika 9v menee toimintakeskukselle tunniksi bändiharjoituksiin, tyttö 12v koripallotreeneihin, isä 41v puutyökurssille ja äiti 40v zumbaan. Tämän jälkeen he osallistuvat ”tehdään yhdessä ruokaa” -tunnille opetuskeittiötiloissa ja nauttivat yhteisen päivällisen, jonka jälkeen he siirtyvät toimintakeskuksen teatterisaliin katsomaan yhdessä näytelmää.

Perhe nähdään yhteisönä nykypäivän Suomessa paljon suppeampana käsitteenä kuin esimerkiksi Länsi-Euroopassa. Suomessa vielä 1900-luvun puolessa välissä, ennen kaupungistumista, etenkin maaseudulla perhe nähtiin ulottuvan myös lapsien ja vanhempien lisäksi isovanhempiin, lähisukulaisiin, jopa lähellä asuviin ihmisiin. Nykyään Tilastokeskus määrittää perheen seuraavasti: Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Asuntokunnissa asuvat perheen ulkopuoliset henkilöt, vaikka olisivat perheen sukulaisia, eivät kuulu perhevästöön, elleivät muodosta omaa perhettä. Yhdessä asuvat sisarukset tai serkukset eivät ole perhe, eivätkä kuulu perhevästöön. Perheeseen liittyy vahvasti ympäristö, jossa se elää, esimerkiksi alue, koulu, päiväkotiki, järjestöt ja seurati. Perheellä on myös säikeitä johon se kiinnittyy, esimerkiksi isovanhemmat, kummit, naapurit, työelämä, harrasteyhteisö ja tuttavaperheet. Perheen merkitystä hyvinvointia tuottavana yhteisönä ja yksilön voimavarana ei tunnusteta siinä laajuudessa kuin se voitaisiin tunnustaa, koska perhe nähdään vain ydinperheyksikkönä ilman ympäröiviä sidosryhmiään.

Perheiden välistä yhteisöllisyyttä, perheyhteisöjen koostumista ja toisista välittämistä tapahtuu kyllä, mutta usein tällainen toiminta silti vielä tänä päivänä vaatii

jonkun taustaorganisaation kokoajaksi. Se ei vaadi taustaorganisaatiolta välttämättä työpanosta ohjaamaan itse tekemistä, vaan ennemminkin ohjausta siitä milloin, missä ja miten on mahdollista kokoontua ja kokoontuva yhteisö ottaa vastuun siitä, että esimerkiksi ovet ovat aina tiettyyn aikaan kerran viikossa auki. Esimerkkejä tällaisista toiminnoista: MLL:n perhekahvilat, Isä-lapsi-toiminta ja touhutorstait. Tällä hetkellä tilojen vuokraus julkiselta sektorilta ilman taustaorganisaatiota tai -yhdistystä on vaikeaa ja kallista. Kun perheet alkavat kokoontua ja toimia yhdessä saaden yhteisöllisyydestä hyvinvointia tuottavia kokemuksia, perheet eivät koe enää osallistuvansa toimintaan, vaan he ovat mukana yhteisössä. Perheen sisäisen sosiaalisen pääoman vahvistuminen lisää myös osaltaan perhekeskeisyyttä. Namikalainen toimintakeskus kannustaa perheyhteisöjä tiiviimpään yhteisöllisyyteen. Se toimii mahdollistajana perheyhteisöjen kokoontumisille ja luo alueelleen perhekeskeistä kulttuuria.

Perhekeskeinen toimintakulttuuri vaatii monitoimijaisia sektoreiden välistä tavoitteellista yhteistyötä. Perheytyön verkostot muodostuvat nykyään pääsääntöisesti kunnan sisäisistä hallintokunnista, kunnan palvelut ovat pääsääntöisesti korjaavia sekä usein ongelmalähtöisiä, jolloin ne myös leimaavat. Namikalaisessa toimintakeskuksessa nähdään, että perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia tukevia palveluita tulee tehdä kohderyhmälähtöisesti, ei järjestäjälähtöisesti ja työotteen tulee olla vahvistava, ei ongelmalähtöinen. Esimerkiksi isä-lapsitoiminta on kaikille avointa toimintaa, jossa tavoite on lisätä isän ja lapsen välistä aikaa ja yhdistävänä tekijänä osallistujilla on isyys.

Osallisuus – oman paikan löytäminen

Ulla Huhtinen

Chinese YMCA Kowloon Centre, Hong Kongissa

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2014) mukaan ”osallisuuden käsite liittyy yhteisöön osallistumiseen ja siinä osallisena olemiseen. Sosiaalinen osallisuus tuottaa ihmisille hyvinvointia ja terveyttä, koska osallisuus luo mielekästä merkitystä elämään.” Osallisuus toteutuu siis yksilön ja yhteisön suhteessa. Osallisuus ja osattomuus ovat yksilöllisiä kokemuksia ja tunteita ja toisaalta ne ilmenevät toimintakykynä ja toimintamahdollisuuksina. Näin osallisuus saa erilaisia merkityksiä Ihmisten kokemusmaailmassa. Toiselle osallisuuden kokemukseksi riittää pelkkä ryhmään kuuluminen tai toimintaan osallistuminen, toiselle osallisuuden kokemus on aina yhteydessä vaikuttamisen mahdollisuuteen.

Osallisuus on sisään rakennettu yhteiskuntamme rakenteisiin muun muassa siinä, että päätöksenteko on tuotu lähelle kansalaisia. Osallisuus näkyy myös lainsäädännössä esimerkiksi perustuslaissa, kuntalaissa ja julkisuuslaissa. Osallisuuden laaja-alaiset vaikutukset on tunnustettu. Osallisuus vahvistaa käsitystä henkilökohtaisista arvoista ja mielipiteistä, jotka puolestaan vaikuttavat yksilön kokemaan hyvinvointiin ja yhteiskunnalliseen sosiaaliseen kestävyYTEEN. Osallisuuden

vaikutusten tunnistaminen on näkynyt osallisuuden merkityksen nousuna yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja keskusteluihin. Samalla osallisuuden aktiivinen esillä olo on kuitenkin hämärtänyt osallisuus -käsitteen merkitystä. Osallisuudesta on alettu puhua sekä keino- että tavoitteena, osallistumisesta ja osallisuudesta synonyymeina.

Namikalaisen toimintakeskuksen päämääränä on osallisuuden, yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin edistämi-

nen. Jotta toiminnalla päästään haluttuun päämäärään, tulee osallisuuden olla tavoitteen sijaan enemmänkin toimintaa ja rakenteita läpileikkaava periaate. Näin osallisuuden vaikutukset näkyvät myös toiminnan laadussa ja tuloksissa. Toimintakeskus kiinnittyy vahvasti alueen muuhun toimintaan ja palveluihin luoden niitä tukevia toimintoja. Näin mahdollistetaan, että toimintakeskuksessa omaksutulla osallisuudella on vaikutusta myös yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja sosiaaliseen kestävyuteen. Toimintakeskus ympäristö tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia osallisuuden edistämiseen. Niitä voidaan tarkastella osallisuuden kokemisen perusedellytyksien kautta.

Yksi osallisuuden kokemisen perusedellytys on riittävä toimeentulo ja hyvinvointi. Namikalaisessa toimintakeskuksessa osallisuus mahdollistetaan matalankynnyksen toiminnalla, jossa huomioidaan niin sosiaaliset, taloudelliset kuin fyysiset osallisuuden haasteet. (Matalankynnyksen toiminnasta Namikalaisessa toimintakeskuksessa voit lukea aiemmin ilmestyneestä artikkelista). Toinen osallisuuden kokemisen perusedellytys on toiminnallinen osallisuus. Namikalainen toimintakeskus tarjoaa monipuolista toimintaa, johon voi osallistua omien kykyjen ja halujen mukaan. Toiminnallinen osallisuus näkyy myös siinä, että jokaisella on mahdollisuus päästä osalliseksi toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Kolmas osallisuuden kokemisen perusedellytys liittyy yhteisöön kuulumisen tunteeseen. Namikalainen toimintakeskus on sosiaalisen vahvistumisen ympäristö, joka tarjoaa mahdollisuuden yhteisöön kiinnittymiseen niin harrastustoiminnan, vertaisryhmien kuin vapaaehtoisuuden kautta. Yhteisöllisyyden edistämisestä Namikalaisessa toimintakeskuksessa voit lukea aiemmasta artikkelista.

Osallisuus esitetään usein syrjäytymisen vastaparina tai keinona luoda asiakaslähtöisiä palveluita. Namikalaisessa toimintakeskuksessa toiminnan lähtökohtana on tarvelähtöisyys, jossa huomioidaan muun muassa alueen ihmisten tarve erilaiselle toiminnalle ja tuelle. Tarvelähtöisen toiminnan kehittäminen vaatii asiakkaiden ja toimijoiden maailman ymmärtämistä ja huomiointia. Toimintakeskuksessa täytyy olla kanavat kuulla asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kokemukset, tiedot, taidot ja tarpeet, jotta niitä voidaan hyödyntää kehittämisessä. Tällainen voi olla esimerkiksi toimintakeskuksen toimijoista, yhteistyökumppaneista, vapaaehtoisista ja asiakkaista koottu toimikunta. Tärkeää on, että kaikki osapuolet osallistuvat kehittämistoimintaan tasavertaisina. Näennäisellä osallistamisella ”hyvän

tavan” hengessä voi olla niin yksilön kuin toiminnan kannalta epäedulliset seuraukset. Tarvelähtöisyydestä Namikalaisessa toimintakeskuksessa voit lukea lisää sitä käsittelevästä artikkelista.

Namikalaisessa toimintakeskuksessa osallisuutta edistetään ihmisiä kutsuen, luokseen ottaen, ohjaten, tukien, sitouttaen ja vastuuta antaen. Tämä vaatii toimintakeskuksen henkilöstöltä aktiivista vuorovaikutusta siellä käyvien ihmisten kanssa. Asiakkaita tuetaan osallisuuteen askel kerrallaan muistaen, että eri ihmiset kokevat oman osallisuuden mahdollisuudet ja siitä saadut kokemukset yksilöllisesti, samoin niiden eteen otetut askeleet. Osallisuuden aste ja yhteiskunnallinen toimintakyky vaihtelevat myös elämänkaaren mukaan. Tämä on hyvä muistaa toimintakeskuksen kaltaisessa ympäristössä, joissa kohdataan eri-ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Henkilöstöllä tulee olla kyky tunnistaa ja selvittää millainen on asiakkaan yksilöllinen osallisuuden tarve ja rohkaista asiakasta löytämään sitä tukevat mahdollisuudet toimintakeskuksesta. Yksi tapa kasvaa osallisuudessa Namikalaisessa toimintakeskuksessa on vapaaehtoisuus. Tunne siitä, että saa itse toimia, vaikuttaa ja osallistaa, vahvistaa vapaaehtoisen omaa osallisuuden kokemusta.

Mahdollisuus osallisuuteen vetää yleensä puoleensa niitä ihmisiä, joille osallisuus on luontevaa ja jotka kaipaavat vaikuttamisen mahdollisuuksia. Tämä on suotavaa, mutta toimintakeskuksessa tulee huolehtia, että kaikilla on tasavertaiset mahdollisuudet osallisuuteen. On tärkeää, ettei toimintakeskuksesta tule vain ”aktiivisten vaikuttajien” tai yksittäisen asiakasryhmän näköinen paikka. Henkilöstöltä tämä vaatii osallisuutta edistävien toimien tavoitteellistamista, toiminnan kehittämiseen liittyvien aloitteiden arviointia yhteisen edun ja kokonaistilanteen mukaan sekä kykyä avata omaan päätöksentekoon johtaneita seikkoja avoimesti ja perustellusti. Osallisuuden hyvinvointivaikutusten saavuttamisen edellytykset tulee olla tiedostettu ja sisäistetty toimintakeskuksen käytänteissä ja toimintakulttuurissa. Jotta osallisuudesta ei tule ilmassa leijuvaa hyvettä, tulee sen toteutumista arvioida määrätietoisesti.

Osallisuuden edistämistä Namikalaisessa toimintakeskuksessa tukevat:

- Monitoimijainen organisaatio
- Toimija-verkosto, alueellisesti toinen toisiaan tukevat palvelut
- Osallisuus läpi-leikkaavana periaatteena
- Joustava organisaatio
- Asiakaslähtöisyys
- Vuorovaikutteisuus (asiakas, työntekijä, vapaaehtoinen)
- Kohtaamisia edistävä ilmapiiri
- Erilaiset vaikuttamiskanavat ja -mahdollisuudet
- Avoin ja selkeä tiedotus/viestintä
- Esteettömyyden huomioiminen
- Matalankynnyksen toiminta
- Toiminnan suunnittelu- ja arviointiprosessien avoimuus
- Osallistava budjetointi
- Vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen
- Asiakas-aloitteellisuuden vahvistaminen
- Monipuoliset mahdollisuudet osallisuuteen
- Mahdollisuus kasvaa osallisuudessa
- Vaikuttamistapahtumat ja -koulutukset
- Arviointi

Kirjallisuutta:

- Aalto-korkeakoulusäätiö 2013. Turvallinen kaupunki. Turvallisuus rakennetun ympäristön suunnittelussa. Verkossa: <http://www.turvallinenkaupunki.fi/turvallisuusteemat/sosiaalisesti-turvallinen-elinymparisto/taustatietoa/edellytyksia-ja-haasteita-yhteisollisyydelle#alas5>
- Alila, Antti, Gröhn, Kari, Keso, Ilari, Volk, Raija (2011). Sosiaalisen kestävyuden käsite ja mal-lintaminen (pdf 235 kt). Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistiota 1/2011.
- Era, Taina (toim.) 2013. Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156. <https://publications.theseus.fi/handle/10024/64153>
- Heikkala, Juha; Krook, Pekka; Pekkarinen, Helena: 2014: NÄE, KOE, TEE -Yhdistysten strategia-opas <http://www.diges.info/pdf/NaeKoeTee.pdf>
- Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma: <http://www.hel.fi/static/helsinki/strategiaseminaari2012/Ingervo.pdf>
- Huhtinen, Ulla; Hulkkonen, Sampo & Virkkunen, Joni 2014. NMKY-yhdistysten nykytilakartoitus nami-kalainen toimintakeskus-hankkeen näkökulmasta. Verkossa: <https://www.innokyla.fi/web/verkosto443647/materiaalit>
- Huhtinen, Ulla; Hulkkonen, Sampo & Virkkunen, Joni 2014. NMKY-yhdistysten nykytilakartoitus Nami-kalainen toimintakeskus-hankkeen näkökulmasta. Verkossa: <https://www.inno-kyla.fi/web/verkosto443647/materiaalit>
- Huhtinen, Ulla; Hulkkonen, Sampo & Virkkunen, Joni 2014. NMKY-yhdistysten nykytilakartoitus nami-kalainen toimintakeskus-hankkeen näkökulmasta. Verkossa: <https://www.innokyla.fi/web/verkosto443647/materiaalit>
- Jämsén, Arja & Pyykkönen, Anne (toim.) 2014. oSallisuushanke Sallin julkaisu. oSallisuuden jäljillä: Osallisuuden jäljillä <http://www.jelli.fi/lataukset/2014/05/oSallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkoversio-pakattuna-16052014.pdf>
- Kangaspunta, Seppo (toim.): 2011: Yksilöllinen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen.
- Keskustanuoret. Monikulttuurisen työn opas: Matalan kynnyksen toiminta. Verkossa: http://vanhatsivut.keskustanuoret.fi/portal/suomi/ohjepankki/teematoiminta/monikulttuurinen_toiminta/monikulttuurisen_toiminnan_opas/2._matalan_kynnyksen_toiminta/.
- Kiilakoski, T., Gretshel, A. & Nivala, E. 2012. Osallisuus, kansalaisuus ja hyvinvointi. Teokses-sa Demokratia oppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa.
- Kork Anna-Aurora & Vakkuri Jarmo 2014. Matalan kynnyksen palvelumalli perusturvan palvelualueella. Ylöjärven terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu. Tampereen yliopisto: Johtamiskorkeakoulu. Verkossa: http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Matalan_kynnyksen_palvelumalli_perusturvan_palvelualueella.pdf
- Ruohonen, Marita 2009. Kohtaamisen merkitys. Esitys Kohtaamispaikkojen valtakunnallisessa seminaarissa Turussa 9.2.2009. Verkossa: http://www.kansalaisareena.fi/Kohtaamispaikkaseminaari_Turussa.pdf
- Siitonen, Juha: 1999: Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Väitöskirja. Oulun yliopisto.
- Silkela, Raimo 2003. Artikkelit: Aito kohtaaminen opetusharjoittelun ohjaamisessa. Suomen harjoittelukoulujen vuosikirja n:o 1, 2003. Verkossa: <http://sokl.uef.fi/verkkajulkaisut/ohjaus/Silkela.htm>

Sisäministeriö 2014. Turvallinen kaupunki – Turvallisuus rakennetun ympäristön suunnittelussa. Internetsivusto. <http://www.turvallinenkaupunki.fi/>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2011. Syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävä poikkihallinnollinen toimenpideohjelma 2011-2015. Verkossa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=42733&name=DLFE-20715.pdf

Suomen partiolaisten johtajaikäisille suunnattu verkkolehti – Partio.fi 2009. Artikkelit: Vaikuttamisesta ja vaikuttamisesta. Verkossa: <http://brownsea.partiojohtaja.fi/blogi/tarinoita-norsunluutornista/vaikuttamisesta-ja-vaikuttumisesta>

Taneli Heikka: 2011: Neljäs sektori pelastaa kaaoksesta. Blogi Uffe Elbaek seminaarista. <http://www.sitra.fi/blogi/elinvoima/neljas-sektori-pelastaa-kaaoksesta>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, internetsivut. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus. Viitattu 21.2.2014.

Toikko, T. ja Rantanen, T. 2009. Käyttäjä- ja toimijalähtöinen kehittäminen. Osaaja.net

Törmä, Sinikka 2009. Kynnyskysymyksiä: Huono-osaisimmat huumeiden käyttäjät ja matala kynnys. Sosiaalikehitys oy:n julkaisuja 1/2009.

Törmä, Sinikka 2009. Matala kynnys – pelkkä retorinen lupaus? Artikkelit ilmestynyt Sosiaalipo-liittisen yhdistyksen ja Sosiaalityön tutkimuksen seuran aikakauslehti Januksessa 02/09. Verkossa: http://www.sosiaalipoliittinenyhdistys.fi/janus/0209/2_2009_pv_torma.pdf

Valtionvarainministeriö 2003. Avoin hallinto ja osallisuuden edistäminen Suomessa. http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/Avoin_hallinto_toimintasuunnitelma.pdf

Voutilainen, Eero 2004. Artikkelit: Kohtaamisen tarve ja merkitys. Verkossa: http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/sosiaalinen_paaoma_ja_yhteisollisyys/kohtaamisen_tarve_ja_merkitys

3

TOIMINTAKESKUKSEN TOIMINNAN ORGANISOINTI

Namikalaisen toimintakeskuksen organisaatio

Ulla Huhtinen

Euroopan NMKY:n
pääkonttori Prahassa

Namikalaisen toimintakeskuksen tavoitteena on osallisuuden, yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin edistäminen ympäristössä, jossa kohtaavat erilaiset asiakkaat ja toimijat. Organisaatoranteella ja sille määritetyillä työtavoilla varmistetaan, että asetetut tavoitteet saavutetaan. Tärkeää on nähdä rakenteellisten asioiden vaikutus myös henkilöstön osaamisen kehittämiseen, motivaatioon ja hyvinvointiin. Organisaatorakenne on aina ympäristönsä tuote. Eri ympäristöt eroavat niin tarpeiltaan, toimintatavoiltaan, -mahdollisuuksiltaan ja -kulttuuriltaan, jotka kaikki vaikuttavat tapaan organisoida toimintaa. Namikalainen toimintakeskus -toimintamalli on sovellettavissa erilaisiin kunta- ja kaupunkiympäristöihin. Soveltamiskelpoisuus asettaa mallintamiselle omat haasteensa. Namikalaisen toimintakeskuksen organisoinnissa tulee ottaa huomioon niin toiminnan rahoituskanavat, tilojen hallinnointi, toimintakeskuksen toimijat sekä alueellisten palveluiden ja päätöksenteon linkittyminen toimintakeskukseen.

Organisaatiomalli ja siitä johdetut toimintakäytännöt tulevat määritellä aina omassa kontekstissa. Tässä artikkelissa ei tarjota valmiita organisaatiomalleja Namikalaiselle toimintakeskukselle vaan työkaluja ja ajatuksia sen luomiseen huomioiden toimintakeskuksen tavoitteet. Hyvän esimerkin Namikalaisen toimintakeskuksen organisaation avaamiseen tarjoaa ostoskeskus. Ostoskeskusten toiminnan kannalta keskeisintä on kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen. Namikalainen toimintakeskus toimii tarvelähtöisesti vastaten alueellisen hyvinvoinnin tarpeisiin. Namikalaisessa toimin-

takeskuksessa halutaan saada aikaan samankaltainen ilmiö kuin ostoskeskuksessa. Tulee ostamaan yhtä asiaa, mutta huomaatkin palaavasi kotiin mukanaasi heräteostoksia. Heräteostoksen taustalla on jollain tavalla vaikuttaminen, usko siihen, että saatat asiaa tarvita tai, että se tekee sinut onnelliseksi. Namikalaisessa toimintakeskuksessa kohtaavat erilaiset toiminnot ja ihmiset. Tapahtuu kohtaamisia ja niiden seurauksena vaikuttamista.

Ostoskeskuksissa yksittäisten myymälöiden kauppiat ovat tunnistanee synergian, jonka saavuttavat sijaitse-

malla toistensa läheisyydessä. Namikalainen toimintakeskus tuo kansalaistoiminnan, harrastusmahdollisuudet ja sosiaali- ja terveystalvet saman katon alle. Tavoitteena on, että eri toimijat niin julkiselta, yksityiseltä kuin kolmannelta sektorilta alkavat synnyttämään toinen toisiaan tukevia palveluita. Raja-aidat murtuvat, kun tunnustetaan toiminnan vaikuttavuus ja jaetaan yhteinen päämäärä. Yhteistyö Namikalaisessa toimintakeskuksessa mahdollistaa monipuolisen toiminnan, erilaisten kohderyhmien tavoittamisen ja kohtaamisen, toinen toisiaan tukevat palvelut yksilön hyväksi ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen. Yhteistyö lisää toiminnan näkyvyyttä ja vähentää päällekkäistä työtä. Yhteistyö edistää ajattelun avaruutta ja tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia toimintojen kehittämiseen.

Hyvä yhteistyö vaatii koordinaatiota. Suurin osa ostoskeskuksissa toimii joko toimitusjohtaja- tai kauppiasyhdistysvetoisesti. Samankaltaiset ratkaisut ovat mahdollisia myös Namikalaisessa toimintakeskuksessa. Namikalaisen toimintakeskuksen johtaminen on yhteisöllistä. Tämä tarkoittaa jaettua johtamista, jossa jokaisella on omat vastuut, velvollisuudet ja oikeudet. Kaikkien organisaatiossa olevien tulee tiedostaa mikä on toiminnan tarkoitus ja millaiseen osaan siitä he toiminnallaan vastaavat. Jaettu johtaminen tarvitsee kokonaiskoordinaatiota. Siitä vastaava taho ei johda keskuksissa olevia yksittäisiä toimijoita eikä ole esimiessuhteessa niiden työntekijöihin vaan johtaa kokonaisuutta yhteistyösopimusten sallimissa ja vaatimissa rajoissa. Namikalaisen toimintakeskuksessa johtavan tahon tehtävänä on talouden johtaminen ja turvaaminen, vastuu tiloista ja niiden vuokraamisesta, tarvelähtöisen toiminnan kehittäminen, toimijoiden yhteistyön ohjaaminen, toiminnan suunnittelu, arviointi ja viestintä.

Käytännössä Namikalaisen toimintakeskuksen koordinaatio voi olla niin yksittäisen julkisen, yksityisen, kolmannen sektorin toimijan tai toimijoiden yhdessä perustaman ”kauppiasyhteisön” tehtävä. Yksi eniten johtamistahoon vaikuttavista asioista on tilojenhallinta. Se joka hallitsee tiloja, pystyy parhaiten vaikuttamaan niissä tapahtuvaan sisältöön. Kiinteistönomistaja pyrkii tilojen osalta luonnollisesti jonkin asteiseen voitontavoitteluun, johon Namikalainen toimintakeskus ei enää osaltaan pyri. Sen tehtävänä on olla matalankynnyksen harraste- ja kohtaamispaikka, joka toimii alueen ihmisten hyvinvoinnin hyväksi. Keskeisintä on, että johtamisesta vastaava taho pystyy priorisoimaan puolueettomasti ja kykenee luomaan toimintoja ja yhteistyösuhteita, jotka synnyttävät synergiaa.

Toimiminen Namikalaisessa toimintakeskuksessa tulee olla enemmän kuin vuokralaisena oloa. Se on sitoutumista toimintakeskuksen tavoitteisiin ja toiminnan kehittämiseen. Toiminnan tulee vastata havaittuun tarpeeseen, jolla edistetään yksilöiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tarvelähtöisyydestä voit lukea lisää artikkelista Tarve toiminnan suuntaajana Namikalaisessa toimintakeskuksessa. Mikäli samaa tarvetta täyttämään olisi tulossa useampi toimija, voidaan toimijan valinnassa käyttää seuraavia kriteereitä a) miten toimija vastaa tarpeeseen, b) toimijan tuoma lisäarvo kokonaisuudessa toimintakeskukselle, c) toimijan kyky sitoutua pitkäjänteiseen yhteistyöhön. Pidempi sitoutuminen nähdään tärkeänä toiminnan ja yhteistyöprosessien kehittämisen kannalta.

Onnistuakseen monitoimijainen yhteistyö vaatii selkeitä rakenteita, pelisääntöjä ja sopimuksia, yhteisiä tavoitteita, koordinaatiota, aikaa ja resursseja. Jokaisella toimintakeskuksen toimijalla on omat toimintatapaansa- ja kulttuurinsa niin kuin ostoskeskuksen eri myymälöillä. Silti niillekin on tuttua yhteisiin sopimuksiin kuten aukioloaikoihin sitoutuminen. On tavoiteltavaa, että toimintakeskukseen syntyy oma organisaatiokulttuuri rakenteiden ja yhdessä tekemisen kautta. Organisaation identiteetti ja kulttuuri syntyvät työyhteisössä, jonka muodostavat siellä toimivat ihmiset. Vaikka Namikalaisessa toimintakeskuksessa toimivilla tahoilla on virallisesti työyhteisö omassa taustaorganisaatiossa, on tärkeää että he voivat kokea sellaisen myös toimintakeskuksessa. Sopimukset, säännöt sekä tiedottamisen oikea-aikaisuus ja avoimuus edesauttavat luottamuksen rakentumisesta ja näin ollen yhteistä kokemusta organisaatiokulttuurista ja työyhteisöstä. Eettisyydestä lisää artikkelissa Eettisyys, arvot ja yhteiset pelisäännöt Namikalaisessa toimintakeskuksessa.

Namikalainen toimintakeskus on monikulttuurinen toimintaympäristö hyvin laajassa merkityksessä. Pelkästään eri harrastusyhteisöillä esimerkiksi liikunta- ja musiikkitoimijoilla on keskenään hyvin erilainen toimintakulttuuri, joka kumpuaa niin toimintaedellytyksistä, toimintasykleistä kuin tavoitteista. Myös erilaiset kohderyhmät tuovat toimijoille erilaisia käytäntöjä. Kun tavoitteena on eri toimijoiden vaikuttaminen toisistaan ja yhteisten rajapintojen löytäminen, ei oman toimintakulttuurin hylkääminen ole tarkoitus. Tärkein asia on toisen maailman ja toimintaympäristön ymmärtäminen, joista voi nousta aito molemmin puolinen kunnioitus. Näin voidaan myös ennaltaehkäistä mahdollisten ongelmien syntyminen. Jos esimerkiksi

toimintakeskuksen uudella toimijalla on eri kielitautta kuin muilla toimijoilla, on tärkeää sopimusvaiheessa varmistaa yhteisten pelisääntöjen ymmärtäminen, vaikka hyödyntämällä tulkkia.

Organisaatorakenteen luomisessa on keskeistä kysyä, mitkä ovat organisaation rajat? Ketkä voidaan katsoa siihen kuuluviksi ja ketkä ulkopuolisiksi? Namikalaisen toimintakeskuksen kohdalla rajojen tulee olla joustavat. Namikalaisen toimintakeskuksen yksi keskeisimmistä tavoitteista on osallisuuden vahvistaminen. (Osallisuus – oman paikan löytäminen Namikalaisessa toimintakeskuksessa). Osallistaminen on johtamisen kannalta prosessi, jossa hyödynnetään ihmisten osaamista ja näkemyksiä sekä autetaan sitoutumaan valittuihin suuntiin. Asiakkaiden näkeminen osana organisaatiota luo pohjan osallisuuden toteutumiselle. Organisaation yksi selkeimmin määritelty asia tulee olla päätöksenteko. Kun asiakas nähdään osana organisaatiota, on hänelle varattu paikka päätöksenteossa ja vaikuttamisessa. Namikalaisessa toimintakeskuksessa tämä paikka on toimintakeskus toimikunta, jonka muodostavat toimintakeskuksen johto, eri toimijat, asiakkaat ja vapaaehtoiset. Yhteisissä tapaamisissa käsitellään ja seurataan yhteistyörakenteiden kautta esiin nousseita näkemyksiä ja kehittämissuhteita.

Namikalainen toimintakeskus on kansalaistoiminnan keskus. Siellä on mahdollisuus toimia ja vaikuttaa itselle sopivassa määrin erilaisissa toiminnoissa ja tehtävissä. Namikalainen toimintakeskus kutsuu vapaaehtoisuuteen. Vapaaehtoistoiminta on luonnollinen osa toimintakeskuksen organisaatiota ja sekin tarvitsee johtamista ja resursseja. Kun vapaaehtoistoiminnan rakenteet ovat kunnossa, tulee siitä niin taloudellinen kuin henkinen voimavara. Vapaaehtoinen ei ole työsuhteessa, mutta sopimussuhteessa. Namikalaisessa toimintakeskuksessa on tärkeä päättää yksi taho/henkilö, jonka vastuulla vapaaehtoistoiminta on. Tärkeimpinä tehtävinä on vapaaehtoisten rekrytointi, koulutus ja palkitseminen sekä vapaaehtoisten vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen. Rahoittajien ja toiminnan kehittämisen kannalta on keskeistä tehdä vapaaehtoistoimintaan liittyvää seurantaa ja raportointia. Vapaaehtoisilla tulee olla kaikin puolin hyvät työskentelyolosuhteet. On hienoa jos esimerkiksi toimintakeskuksesta voidaan suunnata vapaaehtoisille tila, joka voi toimia heidän työnsä tukena.

Namikalaisen toimintakeskuksen organisaatio pohjautuu pitkälti kumppanuuteen, jota ohjaa toimijoiden ja asiakkaiden etu. Monille toimijoille se tarkoittaa roh-

keampaa astumista ulos omista siiloista ja uusien toimintatapojen omaksumista. Muutokset totutuista rakenteista vie aikaa ja jottei turhautuminen asioiden hitaasti etenemiseen käy liian suureksi kannattaa yhteistyötä koskevia tavoitteita kasvattaa vähitellen. Ensimmäiset askeleet kumppanuuteen lähtevät luottamuksen rakentamisesta, joka on perusta yhteisille sopimuksille ja järjestelyille. Luottamusta pidetään yllä jokapäiväisessä toiminnassa avoimella ja reilulla vuorovaikutuksella. Laaja-alaisen toimintakeskuksen luominen erilaisine toimijoineen ja kohderyhmineen vaatii uskoa sen vaikutuksiin ja vaikuttavuuteen. Namikalaisen toimintakeskuksen tapa organisoida toimintaa mahdollistaa niin toiminnallisen kuin taloudellisen synergian. Resursseista voi lukea lisää Namikalaisen toimintakeskuksen resursointia käsittelevästä artikkelista. Namikalaisessa toimintakeskuksessa erilaiset toimijat muodostavat sisäisen verkoston, joka voi aktivoitua nopeastikin vastaamaan alueen ja asiakkaiden tarpeisiin. Kaikilla toimijoilla on oma osaamisalueensa, joista yhdessä muodostuu toimintakeskuksen ydinosaminen: laaja-alaisen hyvinvoinnin vahvistaminen.

Toimintakeskuksen organisointiin vaikuttavien asioiden muistilista:

1. Mikä on toiminta-keskuksen toiminta-ajatus, visio ja tavoitteet? Millaiset tulee olla toiminnan rakenteet ja prosessit, jotta tavoitteet saavutetaan?

2. Millainen välttämätön hierarkia vallitsee toimintakeskuksessa? Mitkä ovat sen vaikutukset päätöksentekoon? Jossain tapauksissa esimerkiksi tilojen hallinnointi voi vaikuttaa työmenetelmiin ja prosesseihin. Millaisia velvollisuuksia ja oikeuksia on kullakin toimijalla?

3. Miten toimintakeskuksen toimintaa koordinaadaan/johdetaan? Millaisia keinoja (kokoukset, projektiryhmät, työnjohto, säännöt, suunnitelmat, budjetti, neuvottelut, prosessit) siinä voidaan käyttää?

4. Mitä pitää hoitaa keskitetysti? Mikä hajautusti?

5. Mitkä ovat toimintakeskusorganisaation rajat? Ketä voidaan katsoa kuuluvan organisaatioon?

6. Toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden mittarit? Millaiset asiat kertovat onnistumisista tai epäonnistumisista? Miten asioita seurataan? Miten niihin puututaan?

7. Miten löydetään toimiva tasapaino uudistumisen ja vakauden välille?

Verkostoista voimaa

Ulla Huhtinen

YMCA Jerusalem

Verkostojen merkitystä työelämässä korostetaan niin toiminnan, rahoituksen kuin yksittäisen työntekijän näkökulmasta. Samanaikaisesti arkisiin keskusteluihin on noussut turhautuminen aikaa ja resursseja syöviä päämäärättömiä verkostokokouksia kohtaan. Työelämä vaatii tehokkuutta ja tuloksia, jonka vuoksi myös verkostoituminen tulee olla tavoitteellista ja tarkoituksenmukaista. Verkostot ovat yksi toimintatapa muiden joukossa strategian toteuttamisessa. Verkostojen kautta saavutetut hyödyt perustuvat tiivistetyksi ajatukseen: ”Yhdessä olemme enemmän”. Verkostoissa on mahdollisuus jakaa osaamista, oppia, saada apua ja tukea sekä punnita ja kehittää ideoita. Niiden voima tunnustetaan viestinnän, resursoinnin ja vaikuttamisen näkökulmasta. Yksittäiselle työntekijälle verkostot voivat tarjota tukea jaksamiseen ja ammatilliseen kehittymiseen. Tässä artikkelissa tarjotaan ajatuksia ja ohjeita vaikuttavaan verkostoitumiseen laaja-alaisen toimintakeskuksen näkökulmasta.

Lähtökohdat verkostoitumiselle ovat oman organisaation strategissa. Namikalainen toimintakeskus toimii eri toimijoidensa kautta moniverkostoisessa ympäristössä. Jotta verkostoituminen on tuloksellista niin toiminnallisesti kuin taloudellisesti, kannattaa monitoimijaisessa toimintakeskuksessa laatia erillinen verkostostrategia. Siinä määritellään ja kuvataan, minkälaisia verkostosuhteita toimintakeskus tarvitsee päämääränsä saavuttamiseen ja kuinka verkostosuhteita rakennetaan ja kehitetään. Perusteellisesti laadittu verkostostrategia antaa suuntaviivat sen toteuttamiselle sekä verkostosuhteiden johtamiselle ja hallinnalle. Tärkeää on osata

tunnistaa kunkin verkoston eliniän tarkoituksenmukaisuus: Osa verkostoista voi toimia tapahtuma- tai projektiluontoisesti, osa muodostua strategisiksi.

Namikalaisen toimintakeskuksen näkökulmasta verkostosuhteita voi lähteä rakentamaan seuraavilla tavoitteista johdetuille kysymyksillä: Millainen verkosto auttaa selvittämään alueen tarpeet laaja-alaisen hyvinvoinnin näkökulmasta? Mitkä toimijat voivat tarpeeseen vastata? Mihin toiminnalla halutaan vaikuttaa laajemmin ja kenen kanssa vaikuttamistyö tulisi tehdä? Millaiset verkostot tukevat yleisesti toiminnan kehittymistä? Mikäli

näille kysymyksille halutaan verkostoista löytää vastinetta, tulee verkostoitumista tapahtua usealla tasolla. Nämä tasot voidaan määritellä esimerkiksi seuraavalla tavalla: a) tiedollinen, b) taidollinen, c) toiminnallinen ja d) taloudellinen. Tiedollisella tasolla tarkoitetaan sellaisia verkostoja, joista haetaan toiminnan taustalla olevan tiedon saamista ja päivittämistä. Se voi tarkoittaa yhteen aihealueeseen (vapaaehtoisuus, perhekeskeisyys, nuoret, seniorit) erikoistunutta verkostoa tai alueellista verkostoa, jonka avulla pyritään selvittämään paikallisesti toiminnan tarvetta. Taidolliset verkostot voivat olla asiantuntijoiden vertaisverkostoja tai muita osaamisen kehittämiseen tähtäviä verkostoja. Toiminnalliset verkostot tavoittelevat esimerkiksi yhteistyöllä vaikuttamista tai osaamisen yhdistämistä toiminnan toteuttamisessa laadun varmistamiseksi. Taloudellisissa verkostoissa puolestaan luodaan rahoituspohjaa tai pyritään yhdistämään resursseja.

Verkostoitumisessa on kysymys eritasoisesta yhteistyöstä. Namikalaisen toimintakeskuksen verkostot voidaan jakaa ns. sisäiseen ja ulkoiseen verkostoon. Sisäisen verkoston muodostavat Namikalaisessa toimintakeskuksessa fyysisesti toimivat eri tahot. Yhdessä toimijat muodostavat ns. verkosto-organisaation, jonka rakennetta ja käytäntöjä on käsitelty tarkemmin aiemmin ilmestyneessä artikkelissa. Toimijoiden väliset raja-aidat murtuvat, kun tunnistetaan yhteistyön vaikuttavuus yhteisesti jaettujen päämäärien saavuttamisessa. Namikalaisessa toimintakeskuksessa se tarkoittaa monipuolista toimintaa, erilaisten kohderyhmien tavoittamista ja kohtaamista, toimintojen välisen synergian ja resurssien tehokkaampaa hyödyntämistä.

Namikalaisen toimintakeskuksen ulkoisen verkoston muodostavat toimintakeskuksen ulkopuolella olevat toimijat, yhteistyökumppanit, vaikuttajat ja rahoittajat, joihin toimintakeskus linkittyy eri toimijoidensa ja toimintojensa kautta. Namikalainen toimintakeskus on osa alueellista hyvinvointiverkosta luoden sitä tukevia palveluita ja toimintoja. Alueellisten verkostojen kautta Namikalainen toimintakeskus etsii heikkoja signaaleja toiminnan tarpeesta. Yhteistyö lisää toiminnan näkyvyyttä ja vähentää päällekkäistä työtä sekä tarjoaa mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseen. Myös vaikuttaminen on tehokkaampaa, kun takana on laajan verkoston tuki. Tavoitteellista verkostoitumista rakentaessa tulee pohtia kuka on oikea henkilö/taho toimimaan missäkin verkostossa? Miten verkostoista saatu tieto saadaan kaikkien toimijoiden käyttöön? Tärkeää on, että kukin toimija voi keskittyä omien verkostojensa

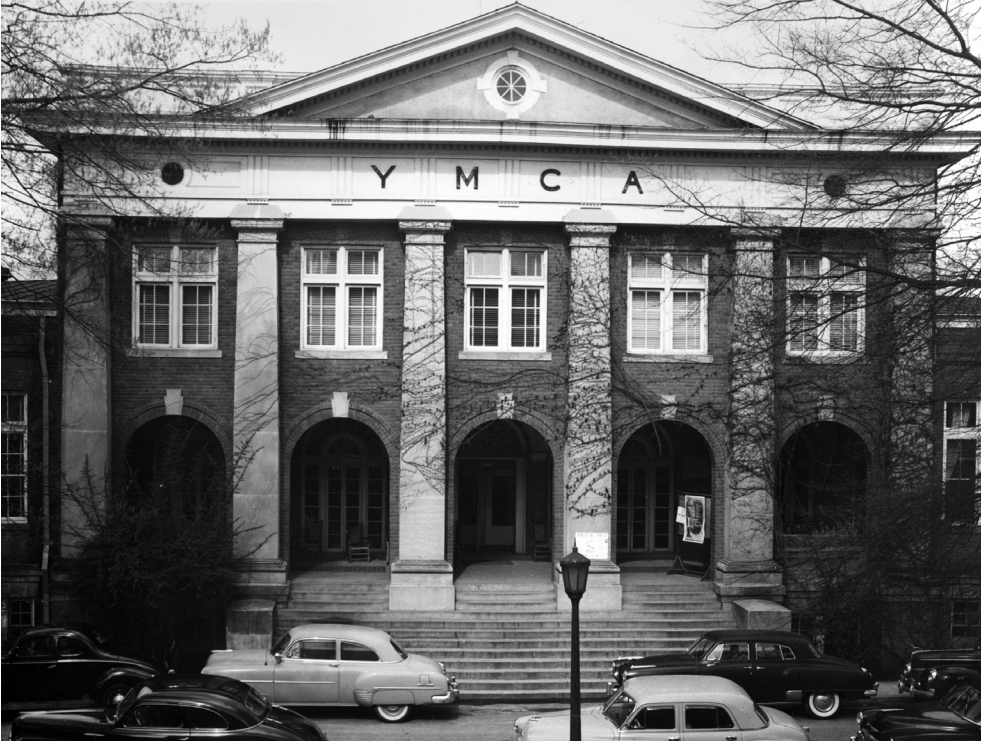
kautta omaan ydinosaamiseensa sitä lisäten ja jakaen.

Verkostokartan rakentaminen on konkreettinen apukeino laajojen verkostojen hahmottamiseen. Verkostokarttaan jäsennellään selkeiksi kokonaisuuksiksi kaikki toimintakeskukseen yhteydessä olevat verkostot, niiden tavoitteet ja vastuulliset henkilöt tai tahot. Moniverkostoisessa ympäristössä korostuu verkostotoiminnan koordinoinnin tärkeys. Toinen keskeinen edellytys verkostotoiminnassa onnistumiselle ja niistä hyötymiselle on viestintä. Toimintakeskuksen sisäisen viestinnän toimivuus on avainasemassa niin verkostoista saadun tiedon välittymisessä toimintakeskuksen eri toimijoille kuin toimintakeskusten sisäisten viestien muuttuessa verkostojen kautta ulkoiseksi viestinnäksi. Koska verkostojen merkitys on merkittävä sekä ulkoisessa että sisäisessä viestinnässä, on viestintä- ja verkostostrategiat järkevä laatia samanaikaisesti.

Verkostotaidot ovat keskeinen osaamisalue jokaiselle Namikalaisessa toimintakeskuksessa toimivalle. Verkostoitumisen lähtökohta on siinä toimivien yhteisen päämäärän jakaminen. Verkostoyhteistyöhön lähtiessä tulee varmistaa, että verkoston toimintatavat ja arvot ovat yhteisesti jaettavissa. Verkoston normeista on hyvä sopia ja kirjata ylös ryhmää ohjaaviksi pelisäännöiksi. Sopimusten rooli korostuu erimielisyyksien edessä. Tällöin niihin voidaan palata ja tarkastaa eri osapuolten velvollisuudet missäkin tilanteessa. Jokaisen jäsenen odotetaan tuottavan lisäarvoa kokonaisuuteen, jonka vuoksi odotukset tulee määritellä osapuolten rooleiksi ja vastuiksi. Verkostotaitoihin kuuluu yleisesti vuorovaikutustaidot, mutta myös kyky rakentaa ja linkittää moniäänisiä keskusteluja omaa toimintaa tukevaksi kokonaisuudeksi. Verkostot ovat voimaa, kun niistä saatu tieto, osaaminen ja resurssit saadaan keskitettyä ja hyödynnettyä Namikalaisessa toimintakeskuksessa yksilön hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämä voi tarkoittaa yksilön vahvistamista yhteisön jäsenenä tai luomalla yksilöä tukevia toimintoja olemassa olevaan palvelurakenteeseen.

Tarve toiminnan suuntaajana

Joni Virkkunen

King Religious YMCA Center
Pohjois-Carolinassa vuonna
1956.

Namikalainen toimintakeskus ja sen toiminta perustuu tarvelähtöisyyteen. Tarve voi muodostua monista eri näkökulmista, niin yhteiskunnan tasolla kuin yksittäisen käyttäjän intohimon kautta. Namikalaista toimintakeskusta perustettaessa on tutkittava tarkkaan onko toimintamallin mukaiselle toiminnalle aidosti tarvetta, lisääkö se alueen palvelutarjontaa, kehittääkö se palveluverkostoa ja kokevatko alueen asukkaat toimintakeskuksen tuottavan alueelle yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Tarpeen kartoittamisessa on hyvä huomioida jo valmiit kartoitukset. Esimerkiksi Helsingissä operaatio Pulssi on tehnyt laajan kartoituksen yläkouluikäisten nuorten harrastustoiveista ja harrastusmahdollisuuksista.

Yhteiskunnan tarve

Yhteiskunnallisen tarpeen kartoittaminen on hyvä aloittaa tarkastelemalla ja ennakoimalla ilmiöitä, joita maailmalla tapahtuu. Toimivat globaalit kontaktit ja verkostot ovat tulevaisuuden ennakkoinnin kannalta merkittävimmät työkalut, jotta tuleviin ilmiöihin ja virtauksiin voidaan varautua etukäteen. Myös käynnissä oleviin erilaisiin yhteiskunnallisiin ohjelmiin esimerkiksi nuorisotakuu, linkittyminen on huomioitava. Toimintakeskus voi yhteiskunnallisesta nuorisotakuun näkökulmasta olla moniammatillinen koulutus-, harjoittelu- ja oppisopimuspaikka.

Alueen tarpeet

Alueellisesti on huomioitava, mitä lisäarvoa toimintakeskus tuottaa. Lisääkö se alueen palvelutarjontaa ja vahvistaako se alueen identiteettiä ja yhteisöllisyyttä? Alueen tarpeen kartoitusta voi tarkastella monista näkökulmista ja lähteistä. Esimerkiksi väestöpohjan rakenteesta, aluetietokannoista, työllisyyslukuista, äänestysprosentista, rakennuskannasta ja liikenneyhteyksistä käy ilmi, millaisia asukkaita alueella on ja ketkä ovat toimintakeskuksen mahdollisia käyttäjiä. Näiden tietojen valossa voidaan myös luoda mahdollisia tavoitteita yhteisöllisyyden lisäämiseksi. Aluesuunnittelu on myös hyvä huomioida tulevaisuuden ennakkointia silmälläpi-

täen. Tällä hetkellä satama-alueena oleva alue voikin olla viiden vuoden kuluttua 10 000 asukkaan koti ja 6000 ihmisen työpaikka. Olemassa olevat palvelut on myös syytä kartoittaa, jottei turhaa päällekkäisyyttä synny. Namikalainen toimintakeskus on yhdistävä toimintamalli, ei kilpaileva instanssi.

Alueen tarpeisiin voi liittää myös alueella toimivien sektoreiden tarpeet. Julkinen sektori voi kaavailla esimerkiksi lopettavansa alueelta nuorisotilan ja siirtävänsä rahoitusta aluetyöhön esimerkiksi jonkin järjestön toteutettavaksi. Toimintakeskus voisi olla tässä selkeä ja kustannustehokas ratkaisu kunnalle. Kolmas sektori voi tarvita alueella tiloja toimiakseen ja toimintakeskuksen kautta heille tarjoutuisi myös näkyvyyttä ja laajat verkostot. Alueella voi myös työelämällä olla tarpeita esimerkiksi työhyvinvointiin liittyen.

Vaikein osa-alue alueen tarvetta kartoittaessa on niin sanottujen hiljaisten signaalien poimiminen. Näiden tietojen saaminen edellyttää alueella verkostoitumista eri toimijoiden kesken, asukkaiden haastattelua ja pidempiaikaista tuntemusta alueesta. Hiljaiset signaalit yleensä myös kertovat alueella olevista ja sinne rantautuvista ilmiöistä.

Toimijoiden tarpeet

Namikalaisessa toimintakeskuksessa voi olla yksityisen-, julkisen- ja kolmannen sektorin toimijoita. Jokaisella toimintaa toteuttavalla toimijalla on omat tarpeensa. Toimijoiden tarve Namikalaisen toimintakeskustoimintamallin mukaiseen työhön voi liittyä muun muassa yhteistyön tiivistämiseen, niin sisäisesti kuin ulkoisesti. Esimerkiksi yhteistyössä tehdyt hankkeet juurtuvat laaja-alaisemmin ja vahvistavat luottamusta sekä sidettä toimijoiden välillä. Näin saadaan aikaan tunne yhteen hiileen puhaltamisesta yhteisen tavoitteen eteen ja siitä, että ollaan osa jotain suurempaa kokonaisuutta. Yksityinen sektori voi toimintakeskuksessa täydentää puuttuvaa palveluntarjontaa.

Toimija tarvitsee toimiakseen näkyvyyttä. Toimintakeskus tarjoaa toimijoille monialaisen paikan toimia, kasvaa ja kehittyä ja luo toimijalle näkyvyyttä laaja-alaisesti eri sektoreilla ja verkostoissa. Toimintakeskuksen kautta yksittäiselle toimijalle mahdollistuu myös tila toimia, jonka kautta se voi vaikuttaa toiminta-alueeseensa. Toimintakeskus voi myös selkeyttää toimijoidensa rakennetta. Pääperiaatteena on se, että Namikalaisessa toimintakeskuksessa jokaisen toimijan tulee vastata alueelliseen tarpeeseen ja sitoutua toimintakeskuksen yhteisiin pelisääntöihin.

Yksilön tarpeet

Tarvekartoitusta tehtäessä tulee tärkeimpänä huomioida mahdollisten käyttäjien omat tarpeet. Minkälaista toimintaa ja mihin aikaan toimintaa halutaan. Yksilöiden tarve voi ilmentyä monella tapaa. Esimerkiksi senioreiden shakkiporukka etsii tiloja toiminnalleen. Heillä ei ole yhdistystä ympärillä, joten tiloja on vaikea saada tai tilojen vuokrat ovat kalliita. Toimintakeskuksen kautta tilat voivat järjestyä ilman yhdistyksen perustamista. Toimintakeskuksen kautta shakkikerho voi perustaa myös nuorille ”shakin perusteet” -kerhon ja hakea esimerkiksi rahoitusta kilpailujen matkakuluihin. Yksi tapa palvella yksilöiden tarpeita on perhekeskeinen toimintatapa, jossa intohimoaan toteuttava yksilö nähdään osana yhteisöä. Mikäli tarvetta toimintakeskustoimintamallin mukaiseen toimintaan yksilöillä ei ole, vaan yksittäiset palveluntarjoajat siellä täällä heille riittävät, ei toimintakeskus tule saamaan käyttäjiä ja tilat jäävät tyhjiksi seiniksi.

Toimintakeskuksen toiminnan tulee muodostua käyttäjiensä intohimojen mukaan. Tätä kautta aktiviteetit muodostavat ryhmiä ja yhteenkuuluvuutta. Tarpeet voivat olla myös ristiriidassa ja valintoja esimerkiksi toimijoiden välillä on tehtävä. Ristiriitatilanteissa toimintakeskusta johtava elin tekee valinnat yhdessä luotujen pelisääntöjen pohjalta. Erilaisten ryhmien kohtaamisen ja intohimojen jakamisen kautta luodaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Ilmiöiden havainnoinnin ja tarpeen kartoittamisen kautta toimintaan saadaan myös resursseja.

Tarvekartoittajan muistilista

- Minkälainen verkosto minulla on tarpeen kartoittamiseen?
- Kenen näkökulmasta tarvetta katson? Yksilö, yhdistys, yhteiskunta jne.
- Selvitän erilaiset yhteiskunnalliset ohjelmat. Voiko niihin liittyä?
- Mikä on toiminnan toteuttajan tila?
- Tarvekartoitusta voi lähestyä esimerkiksi väestörakenteen kautta.
Minkälaisia palveluja minkäkin ikäiset henkilöt tarvitsevat?
- Minkälaisia perheitä alueella on? Onko sopivia palveluja saatavilla?
- Äänestysprosentti voi kertoa alueen kansalaisuusaktiivisuudesta.
kaipaako se vahvistusta?
- Mikä on alueen koulutus-, työllisyys- ja toimeentuloaste?
Onko
alueella riittävästi matalan kynnyksen maksuttomia palveluita?
- Internetistä löytyy paljon erilaisia aluesarjoja ja tilastoja.

Eettisyys, arvot ja yhteiset pelisäännöt

Hanne Mäkelä

Harlem YMCA Center New Yorkissa

Namikalaisen toimintakeskuksen toiminnan kulmakivinä ovat eri toimijoiden ja toimintaan osallistuvien keskinäinen kunnioitus, avoimuus ja yhteisöllisyys. Namikalainen toimintakeskus on erilaisuuden kohtaamispaikka, jossa yhteisillä pelisäännöillä luodaan yhteisöllisyyttä, tuetaan osallisuutta ja mahdollistetaan monipuolinen toiminta.

Ympäristössä, jossa on useita eri toimijoita, toimijoiden arvomaailma saattaa poiketa toisistaan hyvinkin paljon. Namikalaisen toimintakeskuksen toiminnassa halutaan huomioida toiminnan eettisyys – millainen toiminta on oikeaa ja hyvää, millainen väärää ja pahaa. Toimintakeskuksen yhteinen arvoperusta helpottaa eri toimijoiden toimintaa myös eettisesti haastavissa tilanteissa.

Kuten kaikessa kohtaamistyössä, myös toimintakeskuksen toiminnassa työntekijät voivat joutua eettises-

ti haastaviin tilanteisiin, jos esimerkiksi toimintaan osallistuvien arvomaailma on ristiriidassa työntekijän oman arvomaailman kanssa. Toiminnan eettisyys näkyy ennen kaikkea siinä miten työntekijä nuo tilanteet kohtaa. Yhteinen arvoperusta auttaa työntekijöitä muodostamaan yhteisen näkemyksen siitä, millainen ammatillinen toiminta on eettisten periaatteiden mukaista. Toimintakeskuksen arjessa tämä näkyy esimerkiksi siinä, että kaikkia kohdellaan tasavertaisesti ja syrjinnälle

on nollatoleranssi. Sama pätee myös ylemmällä tasolla eri toimijoiden välisiin ristiriitoihin. Vaikka toisen arvomaailma olisi täysin oman arvomaailman vastainen, niin keskinäisen kunnioituksen kautta voidaan kuitenkin toimia yhdessä arvoriistiriitojen nousematta toimintaa estäviksi tekijöiksi.

Vaikka Namikalainen toimintakeskus on avoin kaikentyyppisille toimijoille, sen toimintaa ohjaavat kristillisestä etiikasta kumpuavat arvot kuten lähimmäisen rakkaus (välittäminen) sekä toisten kohtelu niin kuin haluaisi itseään kohdeltavan (kunnioitus, yhdenvertaisuus). Nämä arvot ovat vahvasti läsnä myös eri alojen ammattieettisissä ohjeistuksissa. Esimerkiksi Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (2011) määritteli toimijoiden eettiseksi lähtökohdaksi kunnioittaa asiakkaansa ja potilaidensa perusoikeuksia, arvostaa itsemääräämistä ja oikeutta tehdä valintoja sekä kohdella heitä yhdenvertaisesti ja tasapuolisesti. Lähihoitajan eettisissä periaatteissa (2009) mainitaan ihmisarvon kunnioittaminen, itsemääräämisoikeus, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Myös nuorisotyön ammattieettisessä ohjeistuksessa (2014) näkyvät välittäminen, kunnioitus ja yhdenvertaisuus. Eri-laisuuden kohtaamisesta ja kunnioituksesta voi lukea lisää aiemmasta artikkelista Avoimna kohtaamiselle – Suljettu syrjinnältä.

Laaja-alaisen hyvinvoinnin tukeminen on yksi Namikalaisen toimintakeskuksen tavoitteista ja hyvinvointikäsite perustuu NMKY-liikkeen kolmioperiaatteeseen. Kolmioperiaatteen mukaisesti hyvinvointia tuetaan ja kehitetään niin, että kolmion sivut – henkinen, hengellinen ja fyysinen – olisivat kaikki tasapainossa keskenään. Namikalaisessa toimintakeskuksessa olennaista on, että kokonaisuutta tarkastellessa kolmioperiaate toteutuu tasapainoisena. Yhteisiin pelisääntöihin pohjaava, eettisesti kestävä pohjalla oleva toiminta lisää niin työntekijöiden kuin toimintaan osallistuvien hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Lisää kolmioperiaatteesta ja hyvinvointikäsitteestä voi lukea aiemmin ilmestyneistä artikkeleista NMKY:n kolmio hyvinvointia rakentamassa vuodesta 1844 ja Hyvinvointia Namikalaisessa toimintakeskuksessa.

Namikalaisen toimintakeskuksen toimijaksi pääsee kuka vain, joka sitoutuu yhteisiin pelisääntöihin ja tarjoaa tarpeisiin vastaavaa toimintaa. Toimijoiden on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että kaikkien Namikalaisessa toimintakeskuksessa toimivien kesken vallitsee keskinäinen kunnioitus riippumatta siitä, pitääkö yksi toimija toisen toimintaa oman arvomaailmansa mukaisena.

Toimintaa ohjaa avoimuus, mikä näkyy muun muassa viestinnässä ja toimijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi mahdolliset ristiriitatilanteet selvitetään avoimesti keskustellen kaikkien osapuolten kesken eikä jätetä asioita niin sanotusti hampaan koloon. Ratkaisuja etsiessä pitäisi aina noudattaa yhteisen hyvän periaatetta ja miettiä mikä ratkaisu on paras koko toimintakeskuksen toiminnan ja toimintaa ohjaavien tarpeiden kannalta.

Jokaisen yksittäisen Namikalaisen toimintakeskuksen pelisäännöt muotoutuvat yhdessä toimijoiden kanssa sopimalla. Koska Namikalainen toimintakeskus ei ole yksi yhtenäinen toimintakeskus, joka on monistettu sellaisenaan eri paikkoihin, vaan kyseessä on toimintamalli ja toimintakeskusten tarpeet ja toiminnat voivat olla hyvin moninaiset, niin myös pelisäännöt on tarpeen sopia toimintakeskuskohtaisesti siellä toimivien tahojen yhteistyönä. Pelisääntöjä voi ja pitääkin myös tarpeen mukaan päivittää ajan kuluessa samalla, kun Namikalaisen toimintakeskuksen toimintaa kehitetään.

Yhteisten pelisääntöjen noudattaminen mahdollistaa miellyttävän ja turvallisen kohtaamispaikan niin Namikalaisen toimintakeskuksen toimijoille kuin toimintaan osallistuville yksilöille ja perheille. Eettisesti kestävä toiminta edistää työntekijöiden hyvinvointia ja tekee Namikalaisesta toimintakeskuksesta houkuttelevan toimintaympäristön uusien toimijoiden, toimintaan osallistuvien ja yhteistyökumppaneiden silmissä.

Pelisääntöjen tulee olla linjassa näiden Namikalaisen toimintakeskuksen peruseriaatteiden kanssa:

Avoimuus: Namikalainen toimintakeskus mahdollistaa erilaisuuden kohtaamisen. Toiminnan avoimuus näkyy myös läpileikkaavana periaatteena esimerkiksi viestinnässä ja eri toimijoiden yhteistyössä.

Keskinäinen kunnioitus: Pystytään toimimaan erilaisten toimijoiden kanssa yhteistyössä, vaikka oma arvomaailma poikkeaisi vahvasti toisen toimijan arvomaailmasta. Kohdellaan toisia ihmisiä niin kuin halutaan itseä kohdeltavan. Hyväksytään erilaisuus, ei syrjitä.

Yhteisöllisyys: Namikalaisen toimintakeskuksen toiminta tukee yhteisöllisyyden rakentamista, vahvistamista ja kehittymistä. Yhteisöllisyyttä tuetaan sekä yksilötasolla että eri yhteisöjä tukemalla. Yhteisöllisyys nähdään voimavarana ja sen mukanaan tuomat synergiat pyritään hyödyntämään kaikkien hyväksi.

Hyvinvoinnin tukeminen: Namikalaisen toimintakeskuksen toiminta tukee laaja-alaista hyvinvointia. Yhtenä periaatteena hyvinvoinnin tukemisessa on esimerkiksi lapsille suunnatun toiminnan järjestäminen ennen kello 19:00. Tämä huomioidaan muun muassa tilavuorojen jakamisessa niin, että aikuisille suunnattuun toimintaan annetaan pääsääntöisesti vuoroja vasta kello 19:00 eteenpäin, jotta lapsille voidaan taata harrastaminen inhimilliseen aikaan.

Tarvelähtöisyys: Namikalaisen toimintakeskuksen toiminnan tulee olla tarvelähtöistä ja myös toiminnan kehittämisessä on otettava huomioon asiakaslähtöisyys. Esimerkiksi tilanteessa, jossa toimintakeskukseen olisi tulossa enemmän toimijoita kuin on vuoroja, toimijat tulisi valita niin, että tarpeisiin vastataan mahdollisimman monipuolisesti.

Viestintä Namikalaisessa toimintakeskuksessa

Ulla Huhtinen ja Hanne Mäkelä

Berliinin CVJM (YMCA)

Namikalaisessa toimintakeskuksessa toimii useita eri toimijoita ja monitoimijaisessa ympäristössä viestinnän merkitys korostuu. Ulospäin suuntautuvan viestinnän tulee olla yhdenmukaista ja kertoa samaa viestiä, sisäisen viestinnän puolestaan pitää olla mahdollisimman ajantasaista ja sujuvaa. Mikäli esimerkiksi sisäinen viestintä ei toimi, alkaa toimijoiden keskinäinen luottamus helposti rapautua ja toiminnan laatu kärsii.

Kuten yleisesti, myös Namikalaisessa toimintakeskuksessa viestinnän tulee palvella tavoitteita ja päämääriä. Viestinnän tulee olla johdettua ja suunnitelmallista, ja tukea Namikalaisen toimintakeskuksen tavoitteiden, osallisuus, yhteisöllisyys, hyvinvointi, toteutumista. Viestinnän tulee myös pohjautua samoille arvoille ja pelisäännöille kuin toiminnan muutenkin. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että viestintä lähtee tarpeista ja on avointa. Avoimuus viestinnässä tarkoittaa sitä, että asioista kerrotaan mahdollisimman läpinäkyvästi ja rehellisesti. Viestien tulee olla ymmärrettäviä ja kaikilla asianosaisilla tulee olla niihin mahdollisimman helppo pääsy. Sama periaate pätee myös päätöksentekoon ja päätöksistä tiedottamiseen. Avoimuusperiaate ei luonnollisesti päde salassapitovelvollisuuden alaisiin asioihin, mutta muuten periaatteena pitäisi olla, että jos ei ole syytä jotain asiaa salata, niin siitä viestitään avoimesti.

Namikalaisen toimintakeskuksen viestintä on monensuuntaista ja tapahtuu eri toimijoiden, viestintävastavan, asiakkaiden ja sidosryhmien välillä. Viestinnässä ei ole kyse pelkästä tiedottamisesta vaan ennen kaikkea vuorovaikutuksesta. Viestintä myös velvoittaa toimintakeskuksen toimijoita: toimijoiden täytyy tiedottaa yhteisistä asioista asiakkaiden suuntaan, mutta myös asiakkaiden viestit on vietävä eteenpäin toimintakeskuksen sisällä. Jos asiakkailta esimerkiksi tulee kerho-ohjaajalle palautetta palaneesta vessanvalosta, niin ohjaajan velvollisuus on viedä viesti eteenpäin, jotta valo saadaan korjattua. Onkin tärkeää, että sekä toimija että tarpeen mukaan myös toimijan taustaorganisaatio tiedostaa Namikalaisen toimintakeskuksen viestinnän pelisäännöt ja sitoutuu niihin jo siinä vaiheessa, kun toimija on aloittamassa toimintaa Namikalaisessa toimintakeskuksessa.

Operatiivisen viestinnän toteuttamista helpottaa toimin-

takeskuksen strategian kanssa linjassa oleva pidemmän aikavälin viestintästrategia ja vuosittain tehtävä viestintäsuunnitelma. Viestintästrategian ja vuosisuunnitelman laatimiseen ja päivittämiseen osallistuvat kaikki Namikalaisen toimintakeskuksen toimijat. Viestintästrategiaa ja vuosisuunnitelmaa laatiessa on hyvä kiinnittää erityistä huomiota viestinnän tavoitteiden ja kohderyhmien määrittelyyn. Kun viestinnän tavoitteet on määriteltävä mahdollisimman tarkasti ja mitattavasti, on suunnitelman toteutumista helpompi arvioida ja viestintää kehittää.

Kohderyhmien huolellinen määrittely on erittäin tärkeää, koska monitoimijaisessa toimintakeskuksessa niitä on lukuisia. Eri kohderyhmien kyky ottaa vastaan tietynlaisia viestejä voi olla erilainen ja kohderyhmien osalta on huomioitava esimerkiksi kieli- ja kulttuurierot tai mahdolliset rajoitteet. Kun toimintakeskuksen asiakas on vauvasta vaariin ja muksusta murkuun, niin on itsestään selvää, että viestit täytyy räätälöidä niin, että kohderyhmä tunnistaa ne omakseen ja ymmärtää ne. Lapsille täytyy viestiä eri tavalla kuin aikuisille ja nuoriin uppoaa erilaiset viestit kuin vanhoihin. Myös viestintäkanavat tulee miettiä kohderyhmän mukaan – siinä missä nuorille on luontevaa viestiä sosiaalisessa mediassa, vanhemmat voi tavoittaa paremmin painettu viestintä. Viestintä on huomattavasti helpompaa, kun kohderyhmät on selkeästi määriteltävä, niiden mahdolliset erityistarpeet huomioitu, ja ne on kirjattu viestintästrategiaan.

Namikalaisen toimintakeskuksen viestinnän sujuvuuden kannalta on olennaista, että toimijat sopivat yhdessä yhden henkilön, jonka vastuulla on koko toimintakeskuksen yhteinen viestintä. Viestinnän operatiivisessa toiminnassa periaatteena on, että kaikki koko toimintakeskusta koskevat viestit kulkevat toimintakeskuksen viestinnästä vastaavan henkilön kautta, muuten toimijat vastaavat viestinnästä omien toimintojensa osalta itse. Viestinnälle on tärkeää varata resursseja, sekä rahaa että henkilöresursseja paitsi toimintakeskuksen yhteistä viestintää varten, myös kunkin toimijan omaa viestintää varten.

Monitoimijaisessa ympäristössä täytyy aina ottaa huomioon kokonaisuus ja näin ollen pelkästään omistakin toiminnoista viestiessä täytyy viestien olla linjassa Namikalaisen toimintakeskuksen perusajatuksen kanssa. Namikalaisen toimintakeskuksen viestintää voisi verrata kuorolauluun. Sen täytyy olla johdettua, kaikkien täytyy laulaa samaa laulua, mutta kuorossa voidaan laulaa omalla luontaisella äänellä. Moniäänisyys on ok,

kunhan äänet soivat yhteen ja laulun sanoma on sama. Monitoimijaisessa ympäristössä viestinnän tulokulma voi vaihdella. Esimerkiksi vanhustyön toimijat haluavat korostaa viestinnässään toimintakeskuksen esteettömyyttä ja tukea mahdollistavia vapaa-ajanviettopaikoja. Nuorille taas viestinä voi olla mahdollisuus tavata ystäviä ja kokea uusia harrastuksia. Tärkeää on, että yksittäiset viestit eivät ole ristiriidassa vaan edistävät yhteistä viestiä: Namikalainen toimintakeskus on matkailukäynnin kohtaamispaikka, jonne voi tulla viettämään mielekästä vapaa-aikaa erilaisen harrastustoiminnan parissa.

Jotta toimintakeskuksesta ulospäin lähtevät viestit ovat yhdenmukaiset ja sisältävät mahdollisimman ajantasaista tietoa, tulee eri toimijoiden koostaa kerran kuussa toimintakeskuksen viestintävastaavalle yhteenveto viestittävistä asioista omalta osaltaan. Yhteenvedossa voidaan viestiä niin menneitä kuin tuleviakin asioita, mutta olennaista on kertoa siinä tarkasti, että mitkä asioista ovat vain sisäiseen viestintään ja mitkä ovat vapaasti ulospäin viestittäviä asioita. Tuota tietoa viestintävastaava voi hyödyntää esimerkiksi uutiskirjeen teossa ja myöhemmin toimintakeskuksen vuosikertomusta laatiessa. Viestintä ei saisi kuitenkaan rajoittua pelkästään kuukausittaiseen yhteenvetoon vaan toimijoiden tulisi olla jatkuvassa vuorovaikutuksessa niin oman taustajärjestönsä, toimintakeskuksen viestintävastaavan kuin toisten toimijoidenkin kanssa, jotta Namikalaisen toimintakeskuksen sisäinen viestintä toimii.

Sisäinen viestintä on tärkeää paitsi yhtenäisen ulospäin suuntautuvan viestin muodostamiseksi, myös toimijoiden keskinäisen yhteishengen ja luottamuksen rakentumiseksi. Myös Namikalaisen toimintakeskuksen toiminnan eettisyys ja sen noudattaminen vaatii sisäistä viestintää. Toiminnan eettisyys on tehtävä tunnetuksi, ymmärretyksi ja hyväksytyksi toimijoiden keskuudessa. Näin Namikalainen toimintakeskus voi toimia eettisesti yhteisten arvojen ja pelisääntöjen mukaisesti ja edistää toimintansa eettisyyttä.

Sisäisessä viestinnässä voidaan erottaa kaksi tasoa:

- 1) Toimintakeskuksen toimijoiden välisellä viestinnällä varmistetaan jokapäiväisen toiminnan sujuvuus ja pyritään ennaltaehkäisemään ongelmia. On suotavaa ja odotettavaakin, että toimijat löytäisivät yhteisen viestinnän rajapinnan ja olisivat keskenään suorassa vuorovaikutuksessa. Tiiviin ja välittömän

viestinnän avulla voidaan välttää ristiriitatilanteita, jollainen voisi syntyä esimerkiksi silloin, kun toisen toimijan ryhmässä olisi tarkoitus kuunnella kuunnellua, mutta samaan aikaan seinän takana harjoitellaan kattilarummutusta. Kun toimintakeskuksen toimintaa koordinoiva taho ja toimijat itse ovat tietoisia myös muiden toimijoiden aktiviteeteista, voidaan edellä kuvatun kaltaiset tilanteet välttää.

2) Taustaorganisaatioiden kanssa tapahtuva viestintä tukee toimintakeskuksen toimintaa ja vahvistaa yhteistyötä. On huomioitavaa, että toimijalla on Namikalaisessa toimintakeskuksessa kaksi taustaorganisaatiota: oma organisaatio, jota kukin toimija edustaa, sekä Namikalaisen toimintakeskuksen taustalla toimiva organisaatio. Kun toimijoiden taustaorganisaatioilla on ymmärrys Namikalaisen toimintakeskuksen toiminnasta ja viestinnästä, niin myös taustaorganisaatiot pystyvät huomioimaan Namikalaisen toimintakeskuksen pelisääntöjen ja toiminnan vaikutukset omaan toimintaansa. Esimerkkinä voi olla koko toimintakeskusta koskettava tiedote, joka tulee kommentoitavaksi ja hyväksyttäväksi jokaiselle toimijalle ja vaatii toimenpiteitä mahdollisesti toimintakeskuksen arkipäiväisessä toiminnassa mukana olevien lisäksi muiltakin henkilöiltä taustaorganisaatiossa.

Sisäisen ja ulkoisen viestinnän rajapinnassa on asiakaiden kanssa tapahtuva vuorovaikutus, joka on pelkkää tiedottamista hedelmällisempää ja palvelee toimintakeskuksen kokonaistarkoitusta. Namikalaisessa toimintakeskuksessa onkin suotavaa, että viestintä on osallistavaa ja yhteistoiminnallista. Esimerkiksi pelkän palautteen keräämisen sijaan aidompaan vuorovaikutukseen päästään, jos asiakkaat otetaan mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintakeskuksen viestintää ainakin joiltain osin. Toki myös perinteistä tiedottamista tarvitaan asiakasviestinnässä, mutta vuorovaikutus ja osallistaminen tukee jokaisen oikeutta tulla nähdyksi, kuulluksi ja kohdatuksi Namikalaisessa toimintakeskuksessa.

Kuten jo aiemmin mainittiin, kohderyhmien määrittely ja viestien kohdentaminen on tärkeää. Niiden merkitys korostuu erityisesti ulkoisessa viestinnässä, jossa kohderyhmiä on vielä useampia kuin sisäisessä viestinnässä. Ulospäin suuntautuvassa viestinnässä on myös olennaista huomioida tasapuolisuus ja yhteisesti saavutetuista asioista tulee viestiä niin, että kaikkien osallisten panos huomioidaan ja jaetaan kunnia kaikille niille, joille se tekemisistä kuuluu. Tämä on erityisen tärkeää yhteistyötahoille, kuten rahoittajille viesties-

sä ja vaikuttaa myös toimintakeskuksen toimijoiden keskinäiseen ilmapiiriin ja luottamukseen. Sisäinen viestintä linkittyy tiiviisti ulkoiseen viestintään muun muassa sitä kautta, että varmistetaan yhteisten viestien paikkansapitävyys kaikilta toimijoilta. Siten ehkäistään väärinkäsitykset viestinnässä eikä esimerkiksi tulla kertoneksi, että kaikki Namikalaisessa toimintakeskuksessa toimivat kerhot ovat maksuttomia, jos joukossa onkin yksi skeittikerho, joka maksaa.

Yhteistyökumppaneille, kuten rahoittajille suunnattu viestintä kertoo toiminnan laadusta ja toteutumisesta ja on luonteeltaan usein enemmän raportoivaa. Kuitenkin yhteistyökumppaneiden kanssa tulisi pyrkiä aitoon vuorovaikutukseen, jotta voidaan rakentaa luottamusta ja päästä aitoon yhteistyöhön. Erityisesti muutostilanteissa luottamus ja avoin viestintä on tärkeää. Esimerkiksi rahoittaja voi tulla hyvin eri maailmasta kuin itse toiminta ja on tärkeää varmistaa, ettei viestinnällä anneta vahingossa väärää kuvaa toiminnan laadusta tai synnytetä muita turhia väärinkäsityksiä.

Asiakas- ja sidosryhmäviestinnän lisäksi toimintakeskus voi reagoida viestinnällä globaaleihin ja alueellisiin hyvinvointiin vaikuttaviin ilmiöihin. Niihin voi vaikuttaa esimerkiksi laatimalla kannanoton lehden mielipideosastolle tai alkamalla järjestää toimintaa, joka vastaa näistä ilmiöistä nouseviin tarpeisiin.

Riippumatta siitä, että kenelle ja miten viestitään, viestinnän tulee olla hyvin tiukasti sidoksissa käytännön toimintaan, jotta sitä todella ymmärretään ja voidaan varmistaa tiedon ajantasaisuus. Toiminnan kanssa käsikädessä kulkeva viestintä yhdessä huolella laadittujen ja dokumentoitujen suunnitelmien kanssa tekee helpommaksi viestinnän seurannan, arvioinnin ja kehittämisen. Kehittämisessä tulee ottaa mukaan toimijoiden lisäksi myös toimintakeskuksen asiakaskunta sekä mahdollisuuksien mukaan erilaiset sidosryhmät. Yhdessä, osallistavia menetelmiä hyödyntämällä tehty viestintä ja sen kehittäminen tukee Namikalaisen toimintakeskuksen kokonaistavoitteiden saavuttamista ja luo laaja-alaista hyvinvointia.

Toiminnan tuloksellisuuden arviointi

Ulla Huhtinen

Metropolitan YMCA
Singaporessa

Namikalaisessa toimintakeskuksessa arvioinnin avulla saadaan tietoa toiminnan vaikuttavuudesta ja tuloksista. Eli siitä millaisia hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä edistäviä muutoksia toiminnasta on seurannut ja mitkä ovat olleet muutoksiin keskeisimmin vaikuttavat asiat. Siinä missä arviointi on koulussa liitetty oppimisprosessiin, on se toimintakeskuksessa osa toiminnan kehittämistä ja uudelleen suuntaamista. Arviointi tuo toiminnalle uskottavuutta. Toiminnan rahoittajille merkitsee yhä enemmän kyky osoittaa toiminnan tulokset ja vaikuttavuus, varsinkin kun on kyse julkisin varoin rahoitettavasta toiminnasta tai palvelusta. Arviointi kertoo onko toiminta tavoitteiden ja tarpeiden mukaista. Arvioinnin taustalla tulee olla pyrkimys toiminnan kehittämiseen. Siksi on tärkeää, että arviointitiedosta voidaan johtaa konkreettisia muutosehdotuksia. Eettisyyden kannalta arvioinnin tulee olla läpinäkyvää eikä se saa sisältää piilotavoitteita.

Arviointia tulee toteuttaa johdonmukaisesti ja riittävän laajasti. Arviointisuunnitelman tekeminen toimintasuunnitelman yhteydessä on hyvä tapa saada arviointikäytännöt luontevaksi osaksi arkirutiineja. Arviointisuunnitelmassa määritellään keneltä, missä, milloin ja mistä arviointitieto kerätään ja miten sitä hyödynnetään. Mitattavien kohteiden tulee olla konkreettisia asioita, kohteita ja niiden ominaisuuksia. Yksi tapa on luoda tavoitekohtaisia onnistumisen kriteerejä, jotka kuvaavat tavoitteen toteutumista osittain tai/ja kokonaan. Namikalaisen toimintakeskuksen kohdalla se tarkoittaa osallisuuden, yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin

osatekijöiden nimeämisestä ja tunnistamisesta. Osallisuutta voidaan arvioida muun muassa havainnoimalla yksittäisten henkilöiden tai ryhmien osallisuuden asteessa tapahtuvia muutoksia, kysymällä asiakkailta kokemuksia heidän vaikutusmahdollisuuksista ja seuraamalla asiakasaloitteiden toteutumisia. Yhteisöllisyys toimintakeskuksessa ilmenee eri ryhmien kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa, toimintaan sitoutumina ja yhteisvastuuna. Hyvinvointi on laaja käsite, mutta parhaiten sitä voidaan mitata ihmisten itsensä kokemana terveyden ja toimintakyvyn muutoksina.

Arviointisuunnitelmassa tulee olla määritelty mihin

arvioinnilla halutaan vastaus ja millainen on toivottu lopputulos. Arvioinnissa annetaan aina arvo tarkasteltavalle asialle. Arvioitavilla kohteilla voidaan erikseen määrittää ns. standardi. Tämä tarkoittaa kuvausta vaaditusta suoriutumisesta ja lopputuloksesta sekä siitä millaisin mittarein onnistumista arvioidaan. Suositusten rakentamiseen tarvitaan moniäänistä keskustelua eri ryhmien ja tahojen välillä, jotta erilaisten toiminnassa osallisina olevien ryhmien ja tahojen tarpeet ja odotukset tulevat huomioituiksi. Se mitä pidetään hyvänä heijastaa aina toiminnan arvoja ja etiikkaa.

Namikalaisen toimintakeskuksen arvioinnin voi jakaa seuraaviin osa-alueisiin:

- a) Tarpeiden arviointi
- b) Prosessien arviointi
- c) Vaikutusten arviointi
- d) Tehokkuuden arviointi

Tarpeiden arviointia on osittain käsitelty myös Toiminnan tarve -artikkelissa, jossa se on enemmän liitetty siihen, kenen tarpeisiin toimintakeskuksen tulisi vastata ja miten. Tarpeiden arvioinnissa voidaan kysyä onko asiakkaiden tarpeisiin onnistuttu vastaamaan? Onko toiminta tavoittanut oikean kohderyhmän? Pitäisikö toiminnan kohdetta uudelleen määritellä?

Prosessien arvioinnissa kiinnitetään huomioita tekijöihin ja toimintatapoihin, jonka seurauksena tulokset on saavutettu tai jäänyt saavuttamatta. Miten prosessit ovat toimineet? Mitä tosiasiallisesti tapahtuu toiminnan aikana, sitä suunniteltaessa ja sen seurauksena? Toimiko asiat kuten on suunniteltu tai määriteltä standardissa? Millaisin muutoksin prosessit olisivat toimivampia?

Vaikutusten arvioinnissa on kysymys siitä mitä toiminnasta on seurannut. Onko toiminta ollut vaikuttavaa? Onko toiminnalla päästy haluttuun tulokseen tai saavutettu jotain odottamattomia vaikutuksia. Mitä asiakkaalle tapahtuu toimintaan osallistumisen seurauksena? Vaikutusten arvioinnissa korostuu vertailutiedon merkitys eli tieto toimintaa edeltävästä ja sen jälkeisestä tilasta/suoriutumistasosta sekä siitä mikä toiminnassa on aiheuttanut tapahtuneen muutoksen. Vaikutuksia arvioitaessa pyritään usein saamaan myös vastaus siihen onko toiminta jatkamisen ja laajentamisen arvoisen sekä kuinka paljon siihen halutaan satsata.

Tehokkuuden arvioinnissa on tiivistetysti kysymys toiminnan kokonaiskustannusten vertaamisesta sen tarjoamiin hyötyihin? Onko arvioitava toimintatapa muita vaihtoehtoisia keinoja tehokkaampi saavuttamaan haluttuja vaikutuksia? Tehokkuuden esittämisessä voidaan hyödyntää muun muassa kustannus-hyötyanalyysia, joissa sekä kustannukset että hyödyt ilmaistaan rahana tai kustannus-vaikuttavuusanalyysia, joissa kustannukset ilmaistaan rahana, mutta hyödyt kuvataan sanallisesti.

Käytännössä voi olla vaikeaa arvioida edellä mainittuja osa-alueita täysin irrallaan toisistaan. Jotta kokonaisuus toimii, tulee eri osa-alueiden synkata keskenään. Tärkeää on voida arvioida myös tarpeiden, prosessien, vaikutusten ja tehokkuuden välisiä suhteita. Kehittämisen kannalta on tärkeä ymmärtää miksi jokin toimii tai ei toimi. Mihin asioihin panostamalla edistettäisiin toimintojen vaikuttavuutta? Namikalaisen toimintakeskuksen vahvuus on mahdollisuus yhdistää niin toiminnallisia kuin taloudellisia resursseja. Tämän osoittamisessa tulee arvioida toiminnan ja talouden suhdetta sekä siinä tapahtuvia muutoksia. Millaisilla toiminnallisilla muutoksilla on pystytty samaan taloudellista etua? Onko muutoksilla ollut vaikutusta toiminnan tuloksiin tai prosesseihin?

Arvioinnissa voidaan hyödyntää useampaa aineiston keruumenetelmää. Tärkeää on, että arvioinnissa käytettävät mittarit ja arviointiperusteet ovat kaikille arviointiin osallistuville ymmärrettävät ja selkeät sekä antavat konkreettisia välineitä toiminnan kehittämiseen. Namikalaisen toimintakeskuksen arvioinnissa mm. asiakaskyselyt, kokouspäiväkirjat, havainnointi, toimijoiden itsearviointi ja talousluvut voivat olla hyviä mittareita. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa kohderyhmän osallistuminen on tärkeä osa tiedon saantia ja analysointia. Osallistaessa asiakkaita arvioinnissa tulee huomioida Namikalaisen toimintakeskuksen laajakohderyhmä. Esimerkiksi tiedon kerääminen aikuiselta ja lapselta eroaa huomattavasti toisistaan. Lapselta arviointitiedon kerääminen voi tapahtua haastatteleamalla, havainnoimalla, hyödyntämällä palautelomakkeissa kuvia jne. Jos kohderyhmiltä kysytään samoja asioita eri tavalla, tulee huolehtia tiedon vertailukelpoisuus.

Namikalainen toimintakeskus on monitoimijainen, joten myös arviointi tulee huomioida monelta eri kannalta. Arviointitietoa haluavat omasta näkökulmastaan niin päätöksentekijät, poliitikot, rahoittajat ja tukijat, eri toimijat, toiminnasta vastaava johto, henkilöstö, asiakkaat tai osallistujat ja mahdolliset muut asiasta kiinnostu-

neet. Moninäkökulmaisuu den toteutuminen on tärkeää arviointiprosessin joka vaiheessa. On tärkeä, että arviointi on kokonaisuus, vaikka se koostuisi useammasta osatekijästä ja näkökulmasta. Kaikki Namikalaisen toimintakeskuksen toiminnassa mukana olevat ovat asianosaisia myös arvioinnissa. Toiminnan kannalta eri rooleissa olevat henkilöt tulee saada aktiivisesti osallistumaan arvioinnin suunnitteluun, kohdentamiseen ja toteuttamiseen, jotta arviointi olisi riittävän moninäkökulmainen. Arviointitietoa analysoidessa on tärkeä pitää kirkkaana mielessä mistä ja kenen näkökulmasta toimintaa arvioidaan. Toimintakeskuksen työntekijöiden mukana olo korostuu etenkin arviointitiedosta johdettujen kehitysehdotusten suhteuttamisessa olemassa oleviin resursseihin. Dialogisuus ja vastavuoroisuus arviointitiedon tuottamisessa sitouttavat kaikki osapuolet niin toimintaan kuin sen kehittämiseen.

Kirjallisuutta:

- Anttila, Pirkko 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: Akatiimi Oy.
- Atjonen, Päivi 2007. Hyvä, paha arviointi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hakanen, Heinonen & Sipilä 2007. Verkostojen strategiat - Menesty yhteistyössä. Edita Publishing Oy.
- Hakanen, Matti - Heinonen, Upi - Sipilä Petri 2007. Verkostojen strategiat. Menesty yh-teistyössä. Helsinki: Edita.
- Helsingin Nuorisoasiainkeskus. Nuorten osallisuuden arviointiin laadittu arviointilomake. Internetlähde: <http://www.soste.fi/media/arvioinnin-tietopankki/osallisuuden-arviointi-asiakastyossa.pdf>. Viitattu 3.2.2015
- Huhtinen, Ulla; Hulkkonen, Sampo & Virkkunen, Joni 2014. NMKY-yhdistysten nykytilakartoitus namikalainen toimintakeskus-hankkeen näkökulmasta. Verkossa: <https://www.innokyla.fi/web/verkosto443647/materiaalit>
- Häkkilä, Katja & Tourula, Marjo (toim.) 2013. Järjestöt ja kunta hyvinvointia edistämässä. Näkökulmia järjestö-kuntayhteistyöhön. Esa Print Oy.
- Juholin, Elisa 2009. Communicare! Viestintä strategiasta käytäntöön, 5. uudistettu painos. WS Bookwell Oy, Porvoo.
- Karlöf, Bengt & Lövingsson, Fredrik Helin 2006. Organisaation olemus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kärkkäinen, Merja 2005. Yhteisöllinen johtaminen esimiehen työvälineenä. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Linnamaa, Reija 2004. Verkostojen toimivuus ja alueen kilpailukyky. Tampere: Haus –kehittämiskeskuksen julkaisuja 1/2004.
- Manninen, Jyri 2008. Matkalla osallisuuteen. Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu -kehittämishankkeen vaikuttavuuden arviointi. Opetusministeriön julkaisuja 2008:8
- Mantere, Saku - Aaltonen, Petri - Ikävalko, Heini – Hämäläinen, Virpi - Suominen, Kimmo - Tekari, Veikko 2006. Organisaation strategian toteuttaminen. Suunnitelmista käytäntöön. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Möller, Kristian - Rajala, Arto - Svahn, Senja 2004. Tulevaisuutena liiketoimintaverkot. Johtaminen ja arvonluonti. Teknologiateollisuuden julkaisuja nro 11/2004. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Pirnes, Hannu 2002. Verkostoylivoimaa. Vantaa: WSOY
- Rauas, Minna 2014: Pieniä tekoja, suuria asioita, Nuorisotyön eettinen näkökulma.
- Robson, Colin 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Silvennoinen, Markku 2008. Löydä aarteesi – verkostoidu! Hämeenlinna: Karisto Oy
- Siukosaari, Anssi 2002. Yhteisöviestinnän opas, 2. tarkistettu painos. Hakapaino, Helsinki.
- Sopanen Ritva 2014. Katsaus organisaatiokulttuuriin. Jyväskylän ammattikorkeakoulun sähköiset oppimateriaalit. <http://oppimateriaalit.jamk.fi/organisaatiokulttuuri/about/>. Viitattu 1.8.2014
- Sosiaali- ja terveysministeriö, Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE 2011: Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. http://www.etene.fi/c/document_library/get_file?folderId=63023&name=DLFE-2903.pdf

- Stähle, Prirjo - Laento, Kari 2000. Strateginen kumppanuus – avain uudistumiskykyyn ja ylivoimaan. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Suominen, Kimmo - Aaltonen, Petri - Ikävalko, Heini - Hämäläinen, Virpi - Mantere, Saku 2007. Voimaa verkostosta! Verkostomaisen kehittämisen käsikirja. Tykes: Ra-portteja 56.
- SuPer, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto 2009: Lähihoitajan eettiset ohjeet. http://www.superliitto.fi/site/assets/files/4599/9938_super_lahihoitajan_eettiset_ohjeet2013.pdf
- Sydänmaalakka, Pentti 2000. Älykäs organisaatio. Tiedon, osaamisen ja suorituksen johtaminen. Helsinki: Kauppakaari OYJ.
- Valkokari, Hakanen & Airola 2007. Yritysverkoston strateginen kehittäminen, työkirja. Helsinki: VTT
- Valkokari, Katri - Hakanen, Taru - Airola, Merja 2007. Yritysverkoston strateginen kehittäminen. Työkirja. Helsinki: Edita Prima Oy. Verkkojulkaisu: http://www.vtt.fi/liitetiedostot/muut/verka_tyokirja.pdf. Luettu 19.9.2013.
- Valkokari, Katri - Hyötyläinen, Raimo - Kulmala, Harri - Malinen Pekka - Möller, Kristi-aan - Vesalainen, Jukka toim. 2009. Verkostot liiketoiminnan kehittämisessä. Porvoo: WS Bookwell oy.
- Åberg, Leif 2008. Toimiva viestintä on järjestön elinehto. Artikkel. Sosiaali- ja terveystiedot 2008.

4

TOIMINTAKESKUS FYYSISENÄ YMPÄRISTÖNÄ

Toimintakeskuksen sijainti ja alueellisuus

Ulla Huhtinen

YMCA Cincinatin keskuksen rakennustyöt Ohiossa 1871

Namikalainen toimintakeskuksen tarkoitus on vastata alueellisesti ihmisten tarpeisiin laaja-alaista hyvinvointia vahvistaen. Siihen miten tavoitetta hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja osalli-suuden lisäämisestä toteutetaan vaikuttaa toimintakeskuksen sijainti ja kyseisen alueen eri-tyispiirteet. Toimintakeskuksen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä tulee huomioida muun muassa alueellinen a) väestöpohja b) muu toiminta- ja palvelurakenne c) hyvinvointi-suunnittelu ja -politiikka d) ympäristön turvallisuus ja viihtyvyys. Sijainnissa saavutettavuus on keskeinen tekijä, kun tavoitellaan alueellisen yhteisöllisyyden edistämistä.

Namikalaisen toimintakeskuksen tulee tuntea alue, jolla se toimii. Väestöpohjaa tarkastellessa kiinnitetään huomioita sen monimuotoisuuteen. Monimuotoisuus tarkoittaa väestön keskinäistä erilaisuutta esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: sosioekonominen asema, ikärakenne, etniset ja uskonnolliset taustat. Namikainen toimintakeskus -hanke käynnistyi osittain huomiosta, ett-eivät toimintakeskukset useinkaan huomioi monimuotoisuutta tavalla, joka lisäisi erilaisten ihmisten kohtaamisia ja heidän välistä yhteisöllisyyttä. Namikalaisessa toimintakeskuksessa on matala kynnys erilaisuuden kohtaamiselle. Jotta moninaisuus voi tulla rikkaudeksi, tarvitaan yhteisen kohtaamisen, tekemisen ja toiminnan kautta syntyvää keskinäistä ymmärrystä.

Usein mielletään, että Suomessa julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon vuoksi kaikilla olisi tasavertaiset lähtökohdat hyvinvointiin ja terveyteen. Kunta- ja palvelurakenne uudistus on herättänyt huolta, että tulevaisuudessa asuinpaikan maantieteellisellä sijainnilla voi olla vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin liittyvään tasavertaisuuteen. Uudistuksessa laatu ja kustannukset ajatellaan pysyvän hallinnassa keskittämällä palvelutuotantoa laajalle väestöpohjalle. Samanaikaisesti kun suomalaisten terveys ja hyvinvointi on parantunut, sosioekonomiseen asemaan perustuva eriarvoisuus terveydessä, hyvinvoinnissa ja palvelujen käytössä on lisääntynyt. Huono-osaisuus on yleisempää joillakin alueilla, kun taas taloudellinen kasvu ja korkea elintaso

toisilla alueilla. Hyvinvointi on alueellinen ilmiö, jonka edistämiseksi myös keinot tulee olla aluekohtaisesti mietittyjä. Esimerkiksi alueella, jolla on paljon työssä käyviä vanhempia voi olla tarve tuottaa perhekeskeisiä toimintoja, kun taas alueella, jossa on paljon työttömiä, tarvitaan päivätoimintaa. Jotta hyvinvointi voidaan taata tasavertaisesti kaikille, tulee tarkastella väestö-pohjan ja alueellisten palveluiden välistä suhdetta. Namikalaisen toimintakeskuksen tarkoitus on toimia muita alueellisia palveluja ja toimintoja täydentävästi. Tärkeää on löytää tapa tunnistaa ihmisten tarpeet ja niitä tukevat toiminnan muodot. Tässä keskeisessä asemassa ovat muut alueelliset toimijat ja asukkaat itse.

Alueista on saatavilla erilaisia fakta- ja tilastotietoja muun muassa aluesarjat. Toinen tapa lähestyä asiaa on tarkastella alueen imagoa ja kuulla siitä ihmisten kokemuksia ja näkemyksiä. Ihmisen hyvinvoinnin kannalta keskeisintä on turvallisenä, terveellisenä ja viihtyisänä koettu elinympäristö. Kokemus mielekkästä ympäristöstä vaihtelee yksilöittäin ja elämänvaiheittain. Ihmiset myös hakeutuvat asuinalueille, jotka kokevat mielekkäinä. Elinympäristön laatuun liitetään usein ympäristön rauhallisuus, siisteys, luonnonläheisyys, hyvät kulkuyhteydet, palveluiden saatavuus ja virikkeellisyys. Rakennettu ympäristö voi tukea tai vaikeuttaa muun muassa lasten liikkuvaa elämäntapaa. Sitä edistäviä asioita ovat muun muassa liikenneturvallisuus sekä kuntien ylläpitämät leikki- ja liikuntapaikat. Parhaimmillaan ympäristö tukee ihmisen itse-tuntoa ja antaa mahdollisuuden tuntea kuuluvan johonkin. Alueellisen turvallisuuden lisäämisessä toimijoiden yhteistyöllä ja avoimella tiedonvaihdolla on tärkeä merkitys. Tämän vuorovaikutuksen edistämiseksi toimintakeskuksella on keskeinen paikka.

Yhteisöllisyyden syntyä heikentää yhteiskunnassamme satunnaisten kohtaamisten vähyys. Huolta entisestään herättää kaupungin julkisen tilan väheneminen. Monet yhteisen kohtaamisen ja toiminnan tilat kaupallistuvat ja tilat muuttuvat puolijulkisiksi tai yksityisiksi. Yhteisöllisyys lisää alueellisesti turvallisuuden kokemusta. Ihminen kuuluu luontaisesti heimoon, heimon reviiri mielletään turvalliseksi. Nyky-yhteiskunnassa reviiri eli tunne asuinalueen ”omistajuudesta” ja vastuusta sitä kohtaan on heikentynyt. ”Ei-kenenkään maata” vaivaa juurettomuus ja turvat-tomuus. Pyrkimyksenä tulisi olla alueellisten, eri ikäryhmille suunnattujen avoimien kohtaamispaikkojen säilyttäminen, jota myös Namikalainen toimintakeskus edustaa. Tärkeää on luoda sellainen sosiaalinen ympäristö, johon voi liittyä ja josta

jokainen haluaa pitää huolta.

Namikalainen toimintakeskus toimii tarvelähtöisesti edistäen alueellista hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tärkeää on, että tarpeisiin ja haasteisiin voidaan reagoida myös ennakkoiden. Toimintakeskuksen on tärkeä linkittyä alueelliseen hyvinvointisuunnitteluun yhdessä kunnallisten, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Namikalainen toimintakeskus on kumppani, joka toimii luontevasti siltana niin eri toimijoiden kuin alueen ihmisten välillä. Toimintakeskus on ympäristö, jossa hyvinvointipolitiikka todentuu konkreettiseksi toimiksi. Edellytykset alueellisiin haasteisiin vastaamiseen luodaan yhteistyöllä, jossa hyödynnetään kunkin toimijan vahvuuksia.

Eheyttävässä yhdyskuntasuunnittelussa ja hyvinvointia edistävässä toiminnassa yleensä tulee huomioida niin asukkailta kuin paikallisilta toimijoilta tulevat muutokset ja parannustarpeet. Yksilön ja yhteisön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet omassa elinympäristössä ovat jo itsessään keskeinen hyvinvointia edistävä tekijä. Toimintakeskus on omalta osaltaan edistämässä tätä luomalla mahdollisuuksia alueellisten toimijoiden yhteistyölle, osallistumalla ja järjestämällä aluefoorumia, tuottamalla aluekohtaista tietoa eri osapuolten käyttöön. Lähtökohta niin aluepolitiikassa kuin toimintakeskuksen toiminnan kehittämisessä tulee olla prosessien pitäminen avoimina ja vuorovaikutuksellisina.

Toiminnallisten ja yhteisöllisten paikkojen tulisi sijaita paikoissa, joihin kaikkien on helppo tulla. Paikan helppo ja turvallinen saavuttaminen korostuu etenkin lapsilla ja vanhuksilla, joiden kannalta kodin läheisyys ja esteetön kulkeminen ovat ensiarvoisen tärkeää. Laadukkaan ja terveellisen asuinalueen kriteereiksi ovat yhä vahvemmin tulleet, että asukas saavuttaa kävellen, pyörällä ja joukkoliikenteen avulle päivittäiset palvelut ja toiminnot. Yleisesti myös ajatellaan, että palveluiden tulisi sijaita toistensa fyysisessä läheisyydessä ja niiden tulisi olla saatavilla tarvittaessa myös virka-ajan ulkopuolella. Namikalaisen toimintakeskus haluaa toisaalta itse olla tällainen ympäristö ja toisaalta samanaikaisesti osa muuta alueellista palveluiden muodostamaa ympäristöä.

Namikalainen toimintakeskus -toimintamalli itsessään soveltuu erilaisiin toimintaympäristöihin. Sen käytännöt on suunniteltu toimivan siellä, missä halutaan lisätä hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta ja missä uskotaan yhdessä tekemisen voimaan. Toimintamallissa ei määritellä millainen on hyvä alue, jossa toimintakes-

kus toimii vaan miten luodaan mahdollisimman hyvin tavoitteitaan toteuttava toimintakeskus paikallisuus ja alueellisuus huomioiden. Alueellisuus voi toisaalla tarkoittaa paikallisten asukkaiden ja toisaalla esim. kaupunkikeskittymissä/liikenteen solmukohdissa alueella työskentelevien henkilöiden tarpeisiin vastaamista. Tärkeää on löytää tapa, jolla toimintakeskus tulee osaksi ympäristöään ja siellä olevien ihmisten elämää ja arkea. Tässä tärkeää ovat niin viestintä ja markkinointi kuin yhteydenpito alueellisiin verkostoihin ja toimijoihin. Namikalainen toimintakeskus haluaa osallistuttaa ja voimaannuttaa ihmisiä mukaan hyvinvointitalkoisiin toimimalleen alueelle!

Toimintakeskuksen tilat

Joni Virkkunen

Tuscarawas County YMCA:n keskuksen tilakartta Ohiossa

Namikalainen toimintakeskus tarvitsee toimiakseen fyysisen tilan. Tarvekartoituksen avulla saadaan selville, missä Namikalaisen toimintakeskus toimintamallin mukaiselle toiminnalle olisi aidosti tarvetta. Onko kyseessä keskus, joka palvelee esimerkiksi tietyn kaupunginosan asukkaita vai onko kyseessä koko kaupunkia palvelevä keskus? Tarpeen määrittäviä tekijöitä voivat olla muu muassa positiivisen diskriminaation alueella asukaslähtöisen toiminnan vähyys tai kaupunkisuunnittelulautakunnan pyyntö toteuttaa uuteen ostoskeskukseen matalankynnyksen hyvinvointipalveluja. Tarjous hyvästä tilasta voi tulla ennen varsinaista toiminnan tarpeen kartoitusta tai tarve toiminnalle voi olla hyvinkin näkyvä, mutta sopivaa tilaa ei ole. Signaalit ovat usein hiljaisia, joten tarvekartoituksessa vaaditaan laajaa verkostoitumista myös sijoittajien ja rakennuttajien kanssa, tulevaisuuden ennakkointia ja kaupunkisuunnitteluun perehtymistä, jossa kolmannen sektorin tulisi tulevaisuudessa ottaa vahvempaa roolia.

Tilasuunnittelu

Avainasioita tilasuunnittelussa ovat monipuolisuus ja muokattavuus sekä tilojen lakisääteisyys, esteettömyys ja turvallisuus. Oli kyseessä uudisrakennus tai olemassa oleva kiinteistö, kooltaan 500 tai 5000 neliötä, on nämä kaikki tekijät huomioitava, jotta Namikalainen toimintakeskus -toimintamalli voi tilassa toteutua. Tilojen monipuolisuudella ja muokattavuudella tarkoi-

tetaan käytännössä tilojen monikäyttöisyyttä, jolloin tilojen käyttöastetta saadaan nostettua ja resursseja säästettyä. Esimerkkejä monikäyttöisyydestä on luoda sermijakoja, kalustaa tilat kevyesti ja valita lattiapinnat niin, että ne palvelevat monia käyttötarkoituksia. Siisteys ja järjestys luovat positiivisen vaikutelman, joten kalusteet ja pintamateriaalit on syytä valita niin, että ne ovat helppo pitää puhtaina.

Turvallinen tila määrittyy ihmisten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Yleispäteviä ohjeita siitä, miten jonkun ihmisen omat rajat määrittyvät ja milloin niitä ylitetään, on mahdoton antaa. Turvallisuuden tunnetta voidaan lisätä muun muassa valaistuksella, materiaali- valinnoilla ja valvonnalla. Hyvänä esimerkkinä toimii Toimintakeskus Matara Jyväskylässä, jossa tilojen välissä on lasiseinät. Tämä takaa näköyhteyden tilojen välillä, joka vahvistaa turvallisuutta ja tehostaa valvontaa. Tarpeen mukaan yksityisyyttä haluttaessa näkösuojaksi voi laittaa verhot.

Namikalaisen toimintakeskuksen sydämen tilojen osalta muodostaa aula, jossa tila itsessään aktivoi erilaisia ihmisiä kohtaamaan toisiaan. Käynti toiminnan tiloihin tulee tapahtua aulan kautta, jolloin saadaan spontaanien ja satunnaisten kohtaamisten määrää lisättyä, joka vaikuttaa mm. paikkaidentiteetin muodostumiseen, positiiviseen territoriaalisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Aula tulee olla valoisa, avara ja kalustukseltaan kevyt. Sisutuksessa kannattaa huomioida, ettei tila ole liikaa jonkun yksittäisen ryhmän, esimerkiksi nuorten näköinen, jolloin se voi toimia luotaan työntävänä toisen ryhmän keskuudessa. Muuten sisutuksessa voi käyttää rohkeita teemoja ja elementtejä, koska ne voivat toimia keskustelun herättäjänä.

Aulan lisäksi Namikalainen toimintakeskus koostuu monipuolisista tiloista. Liikuntasalit mahdollistavat fyysisen hyvinvoinnin edistämisen ja erilaisten tapahtumien järjestämisen. Pienemmissä tiloissa voi järjestää ryhmätoimintaa, levätä ja rauhoittua. Keittiö luo mahdollisuuksia monenlaisille toimintamuodoille. Mitä enemmän toimintakeskuksessa on monipuolisia tiloja, sitä tehokkaammin saadaan täytettyä spesifimpiä tarpeita.

Tilojen hallinnointi

Namikalainen toimintakeskus voi toimia niin omassa, yhteisesti omistetussa kuin myös vuokratusta tilassa. Hallinnointimuodolla on ratkaiseva merkitys toiminnan toteuttamisen näkökulmasta, koska jokaisessa on omat riskit ja mahdollisuudet. Hallinnointimuoto määrittää, kuka saa päättää mistäkin ja missä laajuudessa. Omassa omistuksessa oleva tila antaa vapaat kädet, mutta tuottaa myös suurimmat taloudelliset riskit. Osuuskunta vähentää riskiä, mutta hidastaa päätösten tekoa ja vuokrattu tila voi lähteä alta milloin tahansa, mutta on kustannuksiltaan edullinen. Uutena muotona hallinnointikentälle on tullut yhteiskunnallinen yritys ja vaikuttavuusinvestointi, jotka vaikuttavat lupaavilta käytännöiltä. Vaikut-

tavuusinvestoinnista voi lukea lisää SITRA:n sivuilta. Myös erilaiset kunnan kanssa tehtävät kumppanuus- ja ostopalvelusopimukset voivat sisältää mahdollisuuden tilojen hallinnointiin. Hallinnointimuoto määrittää Namikalaisen toimintakeskuksen organisaationmallin, jota kautta määräytyvät päätösteon rakenteet ja yhteiset pelisäännöt.

Tilojen hallinnoinnissa tulee ottaa huomioon, että joku on aina vastuussa tilasta. Yleensä vastuun kantaa tilan omistaja tai vuokraaja. Vanhan sanonnan mukaan jaettu vastuu on ei kenenkään vastuu. Tämän hetken yhteiskunnan rakenteet tukevat tuota ajattelumallia. Osuuskuntamallissa ollaan lähellä tasa-arvoista jaettua vastuuta, mutta valitettavasti voittoa tavoittelemattomien yhdistysten perustaessa osuuskuntaa tulee eteen monia asioita, kuten elinkeinon harjoittaminen ja alv-velvollisuus. Yhteinen omistajuus sitouttaa, mutta myös sitoo toimijat kiinni. Esimerkiksi kuusi erilaista yhdistystä perustaa osuuskunnan, vuokraa tilat ja alkaa toteuttamaan hyvinvointialan toimintaansa tilassa. Mitä käy, kun yhden toimijan toiminnan tarve loppuu tai toisen toimijan rahoitus katkeaa? Joudutaanko tilan kaikki toiminta ajamaan alas?

Ostoskeskusmallissa yksi toimija on vastuussa tilojen hallinnoinnista, viestinnästä ja resursseista ja muut toimivat eri toimintojen toteuttajana tarkkaan määritetyillä ehdoilla ja yhteisillä pelisäännöillä. Tässä mallissa yhdellä on selkeä ymmärrys Namikalainen toimintakeskus -toimintamallin periaatteista, joita se pyrkii toteuttamaan etsimällä tiloihin tarpeen mukaiset toimijat ja aikatauluttamalla toiminnan niin, että erilaiset ihmiset pääsevät kohtaamaan aulassa. Haasteena on toimijoiden sitouttaminen yhteisiin pelisääntöihin sekä resurssipohjan epävakaus.

Tilaresurssit

Namikalaisen toimintakeskuksen lähtökohtana on, että sen talous kantaa itse itsensä, jolloin sen toiminta ei vaadi omarahoitusosuutta ja kuka vain voi sitä toteuttaa. Namikalaisen toimintakeskuksen kulurakenne muodostuu itse tilasta, tilan yllä- ja kunnossapidosta sekä tilan valvonnasta.

Tilasta syntyy aina kustannuksia. Kustannusten määrä riippuu omistusmuodosta. Vaikka tila olisi oma, on silti otettava huomioon muun muassa lämmityskustannukset, veden kulutus ja jätehuolto. Vuokratusta tilassa edellä mainitut voidaan sopia kuuluvan vuokraan, jonka jälkeen maksettavaksi jää vielä erilaisia ylläpitokustannuksia, kuten tilan siivous- ja kunnossapidokustannuk-

set vuokraehtojen mukaan. Namikalaisen toimintakeskuksen vaikuttavuus perustuu sen aulaan, jossa eri toimintoihin tulevat ihmiset kohtaavat. Aula tarvitsee valvontaa ja kohtaamisia mahdollistavaa henkilöä, josta luonnollisesti aiheutuu kustannuksia. Kohtaamistyö voi olla myös yksi vapaaehtoisuuden paikka. Kustannuksia syntyy myös työtunneista, jotka koostuvat esimerkiksi toimintakeskuksen tilojen ja toiminnan organisoinnista, viestinnästä ja tarpeen kartoittamisesta.

Resursseja on mahdollista saada avustuksina erilaisilta säätiöiltä, kunnan virastoilta, Raha-automaattiyhdistykseltä, Veikkaukselta jne. Avustuksissa haasteena on niiden epävarmuus ja se, että ne vaativat sitoutumista rahoittajan arvoihin ja tavoitteisiin. Avustusten haasteena on myös se, että ne harvoin kohdistuvat tilakustannuksiin, vaan ovat usein yksittäisiin toimintoihin kohdistettuja. Toinen vaihtoehto on kattaa syntyviä kustannuksia tilassa toimivien kanssa tehtävillä yhteistyösopimuksilla, jossa toimijat sitoutuvat yhteisten pelisääntöjen lisäksi maksamaan tilan käytöstä tietyn käyttömaksun tilan hallinnoitsijalle. Tässäkin vaihtoehdossa resurssit ovat epävarmalla pohjalla, koska milloin tahansa joku toimijoista voi lopettaa toimintansa. Resurssien kannalta on tärkeä keskittyä pitkäkestoisiin rahoitusratkaisuihin, kuten useamman vuoden mittaiset laaja-alaisen toiminnan avustukset ja kunnan kanssa tehdyt sopimukset lakisääteisistä palveluista.

Tilojen hallinnoiminen on keskeinen osa Namikalaisen toimintakeskus ideologian toteutumista. Hallinnoinnin täytyy tapahtua yhteisten pelisääntöjen mukaan ja tarve huomioiden. Hallinnointimallin tulee olla joustava, jotta reagointi muuttuvissa tilanteissa olisi mahdollisimman nopeaa. Hallinnointi vaatii laajaa verkostoitumista ja Namikalainen toimintakeskus -toimintamallin sisäistämistä. Tilasuunnittelu ja toimintojen kohdentaminen laajasti mahdollistaa tilojen hyvän käyttöasteen, jolla on positiivinen vaikutus tilojen kustannuksiin.

Koulutilojen hyödyntäminen

Yksi hankkeen aikana pohdittu asia on koulurakennusten tehokkaampi hyödyntäminen. Koulutilojen käyttöaste pääkaupunkiseudulla on keskimäärin noin 30 prosenttia, joka sisältää koulun oman ja ulkopuolisen käytön. Koulujen hyödynnetyin tila on liikuntasali, mutta kaikkien muiden tilojen potentiaali alueellisen hyvinvoinnin edistäjänä on useimmiten käyttämättä. Koulun loma-aikoina koulutilat eivät ole kenenkään käytettävissä. Koulutilat ovat pääsääntöisesti tyhjiillään

seisovia veronmaksajien rahoilla rahoitettuja alueellisia monumentteja. Säästöpainneiden, tehostamisen ja tiloista luopumisten aikana tämä kuulostaa kummalliselta. Muutosta haluavia rehtoreita kouluista löytyy useita, mutta valitettavasti koulun rehtorin halu avata koulun ovet ei riitä, vaan muutokseen tarvitaan viraston tuki ja halu tehdä aitoa poikkihallinnollista yhteistyötä sekä tuottaa sitä kautta koulutiloissa muutakin kuin virka-aikana tapahtuvaa opetustoimintaa.

Helsingissä virastotasolla nähdään, että koulutilojen laajempi hyödyntäminen vaarantaa perusopetuksen, koska ulkopuolinen käyttäjä voi esimerkiksi alakoulun luokkatilassa sekoittaa oppilaiden henkilökohtaisten pulpettien järjestyksen, jolloin aamulla opetukseen varattua aikaa kuluu siihen, kun oppilaat joutuvat järjestämään pulpettejaan uusiksi. Toinen viraston esittämä este tilojen laajemmalle käytölle on yksityisyyden suojan rikkoontuminen. Oppilailta on pulpeteissa omia tavaroita ja opettaja on sisustanut luokasta kodin omaisen paikan, jonka seinillä on oppilaiden tekemiä taideteoksia, opetukseen liittyviä julisteita ja kaapeissa oppilaita koskevia asiakirjoja. Kolmas este liittyy valvontaan. Tällä hetkellä Helsingin koulurakennusten valvonnasta vastaa julkiselle sektorille keskittynyt liiketoiminnan tukipalveluja tarjoava monialayritys Palmia. Opetusvirasto tilaa Palmialta kouluajan ulkopuolisen iltavahtimestari-palvelun koulujen tilavarausjärjestelmään tehtyjen varausten mukaan. Iltavahtimestari on vastuussa tiloista ja niiden hallinnoinnista opetusvirastolta vuokratun käytön aikana. Hän varmistaa, ettei koulun tiloissa iltaikäytön aikaan ole sinne kuulumattomia henkilöitä, siistiä tilat käytön jälkeen, jotta ne ovat seuraavana päivänä taas opetuskunnossa ja lukitsee käytön jälkeen ovet.

Namikalainen toimintakeskus -toimintamalli voisi olla ratkaisu koulutilojen tehokkaampaan hyödyntämiseen ja sitä kautta saavutettaisiin huomattavia säästöjä myös ylläpitokustannuksissa sekä tuotettaisiin olemassa olevissa tiloissa alueellista kokonaisvaltaista hyvinvointia turvallisessa ja tutussa ympäristössä.

Koulun ja Namikalaisen toimintakeskuksen yhteistyö tapahtuisi niin, että koulupäivän jälkeen tilojen hallinnoinnista vastaisi Namikalainen toimintakeskus -toimintamallia tuottava toimija X, jolloin iltaisin koulu muuttuisi alueen kohtaamis- ja harrastuskeskukseksi. Yhteistyö vaatisi mm. seuraavia toimenpiteitä:

Koulun kanssa määritetään, mitkä tilat ovat iltaikäytössä. Näissä tiloissa luovutaan oppilaskohtaisista pulpeteista ja sijoitetaan luokkatilan seinustalle lokerokaapisto, jossa jokaisella oppilaalla on oma lokero. Opettajalle tuodaan luokkatilaan lukollisia kaappeja. Seinustalle

tehdään oppilaiden taideteoksia varten taidevitriineitä, joihin saadaan piirustukset ym. esille, jolloin luokan kodinomaisuus säilyy.

Toimija X alkaa kartoittamaan alueen tarpeita ja toimijoita, jotka voivat tarpeisiin vastata. Toimija X lähtee siis toteuttamaan tiloissa Namikalainen toimintakeskus-toimintamallin mukaista toimintaa.

Koulu ei osta iltavalvontapalvelua Palmialta, vaan se tekee yhteistyötä toimija X:n kanssa. Palmian iltavalvontaan menneellä resurssilla saadaan toimija X:n kautta tilavalvonnan lisäksi samassa paketissa kohtaamispalvelu, kokousisäntä, harrasteohjaaja jne. Lisäksi toimija X:n kautta tulee vapaaehtoistyövoimaa ja sitä kautta mm. lisää aikuisia lasten elämään.

KOULUTILOJEN HYÖDYNTÄMISEN PLUSSAT:

- + Monitoimijainen alueen laaja-alaisen hyvinvoinnin lisääminen
- + Poikkihallinnollinen yhteistyö
- + Raha-aitojen madaltuminen
- + Esim. opetusresurssit keskittyvät opetukseen, kun hyvinvointia tukevat palvelut ja resurssit tulevat muualta
- + Tilat on jo "maksettu", vuokreresurssit saadaan kohtaamistyöhön
- + Olemassa olevien resurssien tehokkaampi hyödyntäminen
- + Tilat tehokkaampaan käyttöön
- + Tilojen monipuolisen käytön mahdollistaminen vähentää painetta lakkauttaa tiloja
- + Koulun merkitys alueella vahvistuu
- + Tilojen ylläpitokustannusten säästöt, kun jokaisella toimijalla ei tarvitse olla omaa tilaa

Terveyttä ja hyvinvointia edistävä ympäristö

Ulla Huhtinen

YMCA Ponca Cityn keskus
Oklahomassa

Artikkelissa tarkastellaan terveyttä edistää ympäristöä laaja-alaisen toimintakeskuksen näkökulmasta. Ympäristöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä ihmisten arkiympäristössä olevia sosiaalisia ja toiminnallisia rakenteita, joilla on terveyttä ja hyvinvointia edistävä vaikutus. Yleisesti terveyden edistämistyössä vaikutetaan ihmisen elinympäristöön ja elintapoihin. Namikalainen toimintakeskus vaikuttaa molempiin. Elinympäristöön alueellisena toimijana ja elintapoihin siellä järjestettävän toiminnan ja kohtaamisten kautta. Artikkelin vastaa kahteen kysymykseen: Miten toimintakeskus lisää alueellisesti terveyttä ja hyvinvointia sekä miten toimintakeskus itsessään toimii terveyttä edistävänä ympäristönä. Ensimmäistä kohtaa käsitellään myös myöhemmin julkaistavassa Sijainti ja alueellisuus -artikkelissa, joten pääpaino tässä artikkelissa on toimintakeskus terveyttä ja hyvinvointia edistävänä ympäristönä.

Terveellisessä ympäristössä on mahdollisuus elää epä-terveellistä elämää, mutta epäterveellisessä ympäristössä ei ole mahdollista elää täysin terveellistä elämää. Elinympäristö voi helpottaa tai vaikeuttaa terveyttä edistävää elämäntapaa ja siihen liittyvää päätösten tekoa. Namikalaisen toimintakeskuksen tehtävä on tuottaa tarvelähtöistä toimintaa, joka vahvistaa laaja-alaista hyvinvointia. Toimijoiden yhteistyöllä ja verkostoitumisella luodaan alueellisesti toinen toisiaan tukevia palveluita ja toimintoja yksilön hyväksi. Yhteisöllisyyden edistäminen vaatii satunnaisten kohtaamisten lisäämistä arkiympäristössä. Namikalainen toimintakeskus on matalan kynnyksen kohtaamis- ja toimintapaikka, jossa

eri-ikäryhmien on mahdollisuus tavata toisiaan. Yhteisöllisyys lisää alueellisesti turvallisuuden kokemusta. Yksilön ja yhteisön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet omassa elinympäristössä ovat keskeinen hyvinvointia edistävä tekijä. Namikalaisessa toimintakeskuksessa osallisuus on nostettu toimintaa läpileikkaavaksi periaatteeksi. Verkostojensa kautta toimintakeskus pyrkii samaan asiakkaiden äänet kuuluviksi alueellisessa päätöksenteossa.

Namikalaisessa toimintakeskuksessa olevia hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavia osatekijöitä voidaan tarkastella sosiaalisen, psyykkisen, fyysisen ja toiminnallisen ympäristön kautta. Sosiaalinen ympäristö

tarkoittaa toimintakeskuksessa mahdollisuutta kohdata, kokea yhteisöllisyyttä ja lisätä perheen keskinäistä aikaa. Perhekeskeisessä toiminnassa päästään vaikuttamaan yhtäaikaaisesti koko perheen elintapoihin. Terveyteen ja hyvinvointiin myönteisesti vaikuttava sosiaalinen ympäristö rakentuu tasa-arvoisen kohtelun sekä yksilöllisyyden, perhekeskeisyyden ja yhteisöllisyyden arvostamisen kautta. Edellä olevat vaikuttavat omalta osalta myös toimintakeskuksen psyykkiseen ympäristöön eli kokemukseen ilmapiiristä. Myönteinen ilmapiiri syntyy muun muassa siellä toimivien ihmisten kyvystä kohdata sekä ympäristön esteettisyydestä, siisteydestä ja turvallisuudella.

Fyysinen ympäristö voi tarkoittaa niin toimintakeskuksen sijaintia ja alueellisuutta kuin toimintakeskusta tilana. Namikalaisen toimintakeskuksen tulee täydentää alueella olemassa olevia toimintoja ja palveluja. Paikan itsenäisen saavuttamisen merkitys korostuu erityisesti lapsille ja senioreilla. Saavuttavuuteen vaikuttaa yhtä lailla sijainti ja julkinen liikenne kuin paikan ja sinne pääsemisen kokeminen turvallisena. Jotta toimintakeskuksen tilat ovat terveyttä ja hyvinvointia edistäviä niiden tulee olla muun muassa toimintaan ja liikuntaan aktivoivat, mahdollistaa rauhoittumisen ja levon, esteettömät, puhtaat ja siistit, miellyttävät äänimaisemalta sekä täyttää olemassa olevat julkisen tilan standardit (ilmastointi yms.).

Toiminnallisen ympäristön muodostavat Namikalaisen toimintakeskuksen monipuoliset harrastus- ja vaikuttamismahdollisuudet. Monipuolisuus on keino varmistaa, että jokaisella on mahdollisuus osallistua omaa intohimoa vastaavaan toimintaan. Yksittäisissä toiminoissakin tulisi miettiä miten se parhaalla mahdollisella tavalla voisi edistää osallistujien terveyttä ja hyvinvointia. Käytännössä tämä voi tarkoittaa muun muassa käsityöpiirissä oikeanlaisen ergonomian huomioimista, Atk-kerhossa hartiaseudun jumppaa tai lasten liikuntaryhmien ryhmäkoon rajaamista turvallisuuden takaamiseksi. Erityisen tärkeää on, että toiminnan suunnittelussa huomioidaan kohderyhmä ja sille ominaiset tarpeet.

Myös viestinnällä edistetään terveyttä ja hyvinvointia toimintakeskusympäristössä erilaisilla suorilla ja epäsuorilla viesteillä. Suoria viestejä voi olla toimintakeskus ympäristöön sijoitetut opasteet tai kehotukset: portaiden nouseminen lisää lihasvoimaa, varoitan liukasta lattiaa, istuminen jumppapallolle aktivoi keskivartaloa yms. Epäsuoria viestejä ovat esimerkiksi se, ettei toimintakeskuksen kioskissa myydä energijuomia tai ettei siellä järjestetä lasten harrastustoimintaa myöhäi-

seen ilta-aikaan. Terveyteen liittyviä asioita nostetaan esille myös erilaisten teemaviikkojen kuten ehkäisevän päihdetyön tai kasvisruokaviikkojen yhteydessä. Ulkoisessa viestinnässä pyritään viestittämään matalankynnyksen osallistumismahdollisuuksia, jotta mahdollisimman moni uskaltautuisi oman hyvinvointinsa edistämisen äärelle.

Toimintakeskuksen terveyttä edistävä ympäristö on mitä suuremmassa määrin siellä toimivien ihmisten vaikutusta. Namikalaisen toimintakeskuksen toimintakulttuuri rakentuu yhteisille arvoille ja pelisäännöille, joiden pohjana ovat eri toimijoiden ja toimintaan osallistuvien keskinäinen kunnioitus, avoimuus ja yhteisöllisyys. Yhteisöllisyys ja osallisuus synnyttävät yhteisvastuuta. Toimintakeskuksen toimijan näkökulmasta se tarkoittaa, että vastuun kantaminen ulottuu omaa toimintaa ja siellä käyviä ihmisiä laajemmaksi. Jokaisen toimijan tehtävänä on luoda toimintakeskukseen turvallisuuden ja välittämisen tunnetta. Käytännössä tämä tarkoittaa ihmisten kokonaisvaltaista kohtaamista, joka ilmenee muun muassa keskusteluna, kuunteluna, rajojen asettamisena, puuttumisena ja kysymisenä. Namikalainen toimintakeskus on terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ympäristö, jonka toteutumisesta ovat vastuussa kaikki siellä olevat.

Kirjallisuutta:

Broberg, Anna; Hynynen, Ari; Iltanen Sanna; Kyttä, Marketta & Paronen, Olavi 2011. Yhdyskuntarakenne muokkaa lasten ja nuorten liikkumista. Artikkelit Liikunta & Tiede –lehdessä 2-3/2011.

Kahdeksan tienviittaa terveyteen. Ohjeita ja käytäntöjä lasten ja nuorten terveyden edistämiseen. Toim. Terveyden edistämisen politiikkaohjelma, Sitran Terveydenhuollon ohjelma ja Terveyden edistämisen keskus ry 2010. Nettijulkaisu: <http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/Tienviitat.pdf>

Korhonen, Jukka 2010. Asunto- ja asumispolitiikka. Teoksessa Niemelä Pauli (toim.) 2010. Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYPro Oy

Kortelainen, Jorma 2010. Aluepolitiikka. Teoksessa Niemelä Pauli (toim.) 2010. Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYPro Oy.

Nuikkinen, K. 2005. Terveellinen ja turvallinen koulurakennus. Helsinki: Opetushallitus.

Nuikkinen, K. 2009. Koulurakennus ja hyvinvointi. Teoriaa ja käyttäjän kokemuksiaperuskouluarkkitehtuurista. Acta Universitatis Tamperensis 1398. Kasvatustieteiden laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Partanen, E. 2003. Käyttäjälähtöisyyttä tilasuunnitteluun. Toimivat tilat tilapalveluille. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän yliopistopaino.

Pennanen, Ari 1999. Rakennushankkeen tilamitoitus. Rakennustieto Oy. Saarijärvi: Kirjapaino Gummerus Oy.

Perälä, Marja-Leena; Salonen, Anne; Halme, Nina & Nykänen, Sirpa 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, raportti 36/2011.

Sisäministeriö 2014. Turvallinen kaupunki – Turvallisuus rakennetun ympäristön suunnittelussa. Internetsivusto. <http://www.turvallinenkaupunki.fi/>

5

RESURSSIT

Namikalaisen toimintakeskuksen resurssointi

Ulla Huhtinen

YMCA Europe Training Center
Tsekeissä Litomyšlissä

Namikalaisen toimintakeskuksen päämääränä on lisätä alueellisesti hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kustannustehokkaalla tavalla. Toiminnan vaikuttavuus ja kustannustehokkuus perustuvat toimintakeskuksen monitoimijuuteen, organisointitapaan, laajaan kohderyhmään ja tilojen monikäyttöisyyteen. Taloudellinen hyöty on saavutettavissa niin toiminnan, tilojen kuin henkilöstön osalta.

Kustannustehokkuutta monitoimijuudesta

Koska tiloihin liittyvät kulut ovat suurilta osin kiinteät, saavutetaan niihin liittyvä kustannustehokkuus käyttöasteetta nostamalla. Tässä avainasiana on tilojen monikäyttöisyys, josta on kirjoitettu aiemmin ilmestyneessä tila -artikkelissa. Tilan monikäyttöisyys ja korkea käyttöaste mahdollistavat kustannusten jakautumisen useamman toimijan kesken, mikä tarkoittaa yksittäiselle toimijalle laskevia tilakustannuksia. Pääkaupunkiseudulla eletään todellisuudessa, jossa tilan puute ja kustannusten nousu pakottavat toimijoita etsimään yhteisöllisiä ja monikäyttöisiä tilaratkaisuja. Tarve tilojen käytön tehostamiseen nousee myös kuntataloudellisista reaali-teeteistä. Esimerkiksi koulurakennusten ilta- ja viikonloppukäyttö, liikuntasaleja lukuun ottamatta, on monin paikoin todella tehotonta. Yksittäisillä toimijoilla ei yksinkertaisesti ole enää mahdollisuutta perustaa

omia linnakeitaan eikä siihen myöskään ole aina löydettävissä toiminnan luonteesta nousevia perusteluja. Näistä faktoista huolimatta yhteistoimijuutta tukevien rakenteiden ja toimintakulttuurin muutos näyttäytyy hitaana ja haastavana etenkin eri hallintokuntien kohdalla.

Vapaa-ajalle toimintaa tuottavien tahojen kuten järjestöjen työtä leimaa sirpaleisuus. Työn osa-aikaisuus ja työnkuvien muodostuminen keskenään erilaisista ja eritasoisista tehtävistä on yleistä. Monipuolinen ja usealle toimijoille suunnattu yhteinen toimintaympäristö luo mahdollisuuksia koota sirpaletöistä järkeviä ja tarkoituksenmukaisia kokonaisuuksia niin yksittäisen työntekijän kuin työnantajan näkökulmasta. Tämä vaatii toimintakeskuksen eri toimijoilta yhteistyötä henkilöstösuunnittelussa. Kustannustehokkuutta voidaan hakea niin rekrytoinnin kuin työvuorosuunnittelun kautta. Mikäli esimerkiksi kahdella eri järjestöllä on tarve samankaltaiselle osaamiselle osa-aikaisesti, voidaan

yhteistyöllä luoda kokoaikainen työ, johon todennäköisesti on myös helpompi rekrytoida ammattitaitoinen henkilö. Työvuorosunnittelua koskien kannattaa jakaa ajatuksia henkilöstömitoituksesta. Henkilöstön määrää voidaan jossain tapauksissa vähentää, jos esimerkiksi toisen toimintakeskuksessa toimivan tahon kanssa on sovittu tarvittaessa saatavilla olosta.

Toimintakeskus on vapaaehtoisuuden ja työssäoppimisen areena. Vapaaehtoistoimintaa voi tehdä niin julkisella, kolmannella kuin yksityisellä sektorilla. Vapaaehtoistoimintaa määrittää toiminnan vastikkeettomuus ja vapaaehtoisuus. Tärkeää on kuitenkin muistaa, että vapaaehtoistyöstä saatu vastike voi tulla verotettavaksi, vaikka työsuhdetta ei olisi olemassa. Vapaaehtoiset ja opiskelijat ovat toimintakeskuksessa ennen kaikkea voimavara, mutta sen organisoiminen vaatii myös resursseja muun muassa toiminnan suunnitteluun, vapaaehtoisten rekrytointiin ja perehdytykseen. Toimintakeskuksen eri toimijoiden kannattaakin pohtia mikä vapaaehtoistoiminnan ja työssäoppimisten organisoimisissa on sellaista, jonka operoiminen voidaan hoitaa keskitetysti. (Lisää vapaaehtoisuudesta toimintakeskuksessa on kirjoitettu Osallisuus -artikkelissa).

Namikalaisen toimintakeskuksen kulut muodostuvat hyvin pitkälti henkilöstö- ja tilakuluista. Muiden kulojen ja niiden kohdalla saavutetun synergian osoittaminen on kuitenkin tärkeää toimintamallin kokonaisuhyötyjä tarkastellessa. Yhteistoimijuudella voidaan saavuttaa henkilöstö- ja tilakulojen lisäksi säästöjä myös materiaali- ja välinekuluissa sekä ulkopuolisten palveluiden kuten siivouksen ja turvallisuusvalvonnan kohdalla. Toimintakeskuksessa, jossa toiminnot suunnitellaan toisiaan tukeviksi ja riittäviksi alueelliseen tarpeeseen, luodaan säästöjä yhteiskunnallisesti. Toimijoiden keskinäinen läheisyys niin tiedollisesti kuin fyysisesti vähentää päällekkäistä tekemistä ja pakottaa järjeistämään toimintoja. Yhteistoimijuus on parhaimmillaan myös eri toimijoiden resurssien yhdistämistä toiminnan ja sen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Tällöin toiminnasta raportoidessa tulee saavutettujen tunnuslukujen ohella esittää kaikki toimintaan kohdistuneet tulot ja menot.

Toimintakeskuksen organisointiin ja resurssointiin vaikuttavat asiat

Namikalainen toimintakeskus -malli on luotu siten, että se on sovellettavissa erilaisiin ympäristöihin, erilaisten toimijoiden toteutettavana. Toimintakeskuksen organi-

soitumista ja toiminnan resurssointia paikallisessa kontekstissa määrittävät:

1. Toimintakeskuksen asema alueellisessa palveluverkostossa: Miten toimintakeskus asemoituu alueellisessa toiminta- ja palveluverkostossa? Millainen suhde toimintakeskuksella on alueelliseen päätöksentekoon? Toteutetaanko toimintakeskuksessa lakisääteisiä toimintaa? Onko toimintakeskuksen vaikuttavuus tunnustettu alueellisen hyvinvoinnin edistäjänä?

2. Päätoimija: Mikä taho vastaa, koordinoi ja johtaa toimintakeskuksen toimintaa ja miten? Onko päävastuu toiminnasta julkisella, yksityisellä vai kolmannella sektorilla? Millainen on päätoimijan valta ja vastuu suhteessa muihin toimijoihin?

3. Toiminnan rahoitus: Mistä toimintakeskuksen rahoitus koostuu ja miten se määrittää toiminnan rakennetta ja luonnetta? Asettaako rahoitus toimintakeskusta määrittäviä edellytyksiä ja säännöksiä? Millainen on julkisen ja yksityisen rahan suhde? Mahdollistaako rahoitusmalli toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun?

4. Tilojen hallinnointi ja rahoitus: Ovatko tilat toimintakeskusta hallinnoivan tahon omistuksessa, vuokralla tai esim. kaupungin käyttöön osoittamat. Miten tilakustannukset rahoitetaan? Saadaanko tilaan avustusta/muuta rahoitusta joko osittain tai kokonaan? Pitääkö yksittäisiltä toimijoilta periä tilavuokria käyttöperustaisesti? Rahoitetaanko tilakustannuksia yritystoiminnalla tai muulla varainhankinnalla? Mahdollistaako tilojen hallinnointi ja rahoitus toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun?

Lain mukaan hyvinvointipalvelujen järjestäminen kuuluu kuntien vastuulle, mutta käytännössä hyvinvoinnin edistämistä Suomessa toteuttaa laaja toimijoiden joukko myös yksityiseltä ja kolmannelta sektorilta. Toimintakeskuksen resurssoinnin näkökulmasta eri sektoreiden yhteistoiminta tarkoittaa monipuolisten rahoituskanaalien hyödyntämistä; julkisen ja yksityisen rahan sekä aineellisten ja aineettomien resurssien kohtaamista saman katon alla. Namikalaisen toimintakeskuksen yksi pääperiaate on matalakynnyksellä toimintaan ja palveluihin. Toimintakeskuksen organisoinnilla ja rahoituksella tulee luoda edellytykset tuon periaatteen toteutumiselle. Tarve matalankynnyksen toiminnalle on kasvava, jottei eriarvoistuminen yhteiskunnassa lisääntyisi. (Lue myös artikkeli matalankynnyksen toiminnasta).

Namikalainen toimintakeskus -toimintamalli on syntynyt saman nimisen hankkeen (2012-2015) tuotoksena. Hanke on ollut järjestövetoinen, jonka vuoksi mallin

organisointia ja rahoitusta on mietitty järjestökentälle soveltuvalla tavalla. Mallin mukaan järjestötoimijoilla voi olla toimintakeskuksissa erilaisia rooleja päätoimijasta yksittäisen toiminnan toteuttajaan. Päätoimijan vastuulle riippumatta toimintasektorista kuuluu toimintakeskuksen toiminnan suunnittelu ja johtaminen sekä talouden ja tilojen hallinnointi. Päätoimijuus tuo mukanaan mahdollisuuksia, mutta myös riskejä. Taloudellisten riskien luonne riippuu siitä, kuinka varma ja vakaa on toimintakeskuksen rahoitus pohja. Erilaisia rahoitusmalleja ja niihin liittyviä riskejä on esitetty artikkelin lopussa olevassa taulukossa.

Julkinen sektori toimintakeskuksen toimijana ja rahoittaja

Edellä jo todettiin, että kunnan tehtävänä on hyvinvointipalveluiden tuottaminen. Valtio ja kunnat siirtävät enenemässä määrin palvelutuotantaan yksityisille toimijoille ja kolmannelle sektorille. Julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007, hankintalaki) mukaisissa kilpailutuksissa järjestöt ja yritykset ovat yhdenvertaisessa asemassa. Yritysten kanssa kunnat toimivat pääasiassa palvelunostajina. Järjestöjen kohdalla julkisen hankinnan rinnalla voidaan myöntää avustuksia tai solmia kumppanuuksia esim. tilojen tai välineiden käytöstä. Kunnan näkökulmasta järjestö ja säätiö ovat hyviä kumppaneita myös sen vuoksi, että niillä on mahdollisuus hakea toimintaansa ulkopuolisia resursseja. Moni ulkopuolinen rahoittaja kuten ministeriöt ja Raha-automaattiyhdistys myös suosivat sellaisten toimintojen rahoittamista, joihin osa rahoitus tulee kunnalta tai kaupungilta. Tämä viestii paikallisen palvelukentän sitoutumisesta esitettyihin toimintatapoihin.

Julkisen sektorin hallintokuntia leimaa siilomaisuus. Voisi sanoa, että kaupunki on hyvä yhteistyökumppani muiden toimijoiden, muttei itsensä kanssa. Jotain muutoksia siilojen murtumisesta on nähtävissä; toiminnaltaan läheisiä virastoja on yhdistänyt ja virastojen välistä yhteistyötä tehdään enenemässä määrin. Eri hallintokuntien osaamista yhdistämällä saavutettaisiin kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta. Esimerkiksi alueelliseen hyvinvointiin tähtääviä toimintakeskuksia tulisi suunnitella kaavoitus- ja rakennussuunnittelun sekä hyvinvointia eri tavalla tuottavien virastojen yhteistyönä. Namikalainen toimintakeskus toimisi hyvin eri hallintokuntien yhteistyöprojektina, jonka resursointi, kuten henkilöstön palkkaus ja investoinnit kohdealueilla tapahtuisi hallintokuntien talousarvioiden puitteissa. Hallintokunnat voisivat tällöin ratkaista itse

mikä toiminnasta toteutettaisiin itse, mitä hankittaisiin ja avustettaisiin.

Namikalainen toimintakeskuksen luomisessa Helsinkiin on hankkeen aikana osoittautunut haasteelliseksi virastojen välisen vuorovaikutuksen ja yhteistyömallien vähäisyys. Toiminta, jota toteutetaan monipuolisissa sisällöissä ja laajalle kohderyhmälle laittaa virastot siirtämään vastuuta rahoittamisesta toisilleen. Tämän kaltainen haaste on tunnistettu Helsingissä asukastalojen kohdalla, jonka selkeyttämiseen haetaan parhailaan ratkaisua. Asukastalorahoitusten käytännöt ovat tällä hetkellä kirjavat, koska se on jakaantunut usealle virastolle talojen painopisteiden mukaisesti. Näistä muutoksista voi löytyä tulevaisuudessa ratkaisuja myös Namikalaisen toimintakeskuksen rahoitukseen. Namikalaisen toimintakeskuksen perustamisen ei tarvitse tarkoittaa uuden toimitilan käyttöönottoa tai rakentamista. Se voi olla uuden toimintamallin ja -kulttuurin tuomista vanhoihin rakenteisiin kuten liikuntahalleihin, nuorisotaloihin, kouluihin ja päiväkoteihin.

Kolmas sektori toimintakeskuksen toimijana ja rahoittaja

Yksittäisen järjestön tai yleishyödyllisen yhteisöjen muodostuman ”liittouman” toimimiseen toimintakeskuksen päätoimijana liittyy vahvuuksia ja heikkouksia. Järjestötoimijan vahvuus on ennen kaikkea kyky toimia yhteistyössä eri tahojen kanssa ja eri sektoreiden rajapinnoilla. Järjestöt toimivat monessa tapauksessa linkkinä esimerkiksi eri hallintokuntien välillä. Lisäksi järjestöjen vahvuuksiin vastuutoimijana kuuluu joustavuus, nopea reagointikyky sekä tapa organisoida vapaaehtoisuutta. Haaste järjestön toimintakeskuksen päätoimijana on rahoituksen järjestäminen tavalla, joka mahdollistaa toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun. Järjestöt ovat myös perinteisesti toimineet kunnan osoittamissa maksuttomissa tiloissa, joten avustuksissa ei ole totuttu huomioimaan tilakulujen osuutta.

Pitkäjänteisyyttä järjestöjen toiminnan rahoitukseen voidaan luoda esimerkiksi yhteistyösopimuksilla kunnan kanssa jonkin palvelun tai toiminnan tuottamisesta, palvelu- tai elinkeinotoiminnalla tehtävällä varainhankinnalla ja pidempiaikaisten avustusten saamisella (esim. RAY:n kohdennettu toiminta-avustus). Järjestöille toimintakeskuksen kaltaista toimintaa rahoitetaan muun muassa kunnat asukastaloavustuksina ja hankintoina sekä Raha-automaattiyhdistyksen kohtauspaikka -avustuksina. Kilpailutuksiin osallistuessaan

järjestöt ovat samoilla markkinoilla yritysten kanssa. Pidempiaikaisten avustuksen saamisen ehtona on usein kyky osoittaa toiminnan vaikuttavuus ja kustannustehokkuus. Moni rahoittaja on myös alkanut korostaa yhteistyön tärkeyttä. Yhteistyön roolit tulee olla tarkasti määritelty ja kirjattu avustusten hakuvaiheessa esim. aiesopimuksiksi.

Vaikka toimintakeskuksen päätoimijana toimisi yleishyödyllinen yhteisö kuten järjestö tai säätiö, voi se hankkia ainakin osan toimintakeskuksen rahoituksesta maksullisella palvelutoiminnalla. Esimerkiksi Namikalainen toimintakeskus -hankkeen aikana yhden uudisrakennuksen kohdalla kartoitettiin vaihtoehtoa, jossa toimintakeskuksen alle olisi louhittu parkkihalli. Parkkihallin päiväkäyttö olisi myyty lähistöllä toimiville yritykselle ja tuotto olisi ohjattu toimintakeskukselle. Tämän kaltaisia ratkaisuja miettiessä tulee kuitenkin muistaa, että vaikka toiminta toteutettaisiin yleishyödyllisen yhteisön varainhankintana, voi se muodostua veronalaiseksi elinkeinotoiminnaksi. Elinkeinotoiminnaksi verotuksessa katsotaan yleensä ansiotarkoituksessa tapahtuva, jatkuva, laajaan asiakaskuntaan kohdistuva toiminta, johon sisältyy yrittäjäriski ja joka tapahtuu kilpailuympäristössä. Yhdistysten tulee käsitellä toteuttamansa elinkeinotoiminta aina omana toimintanaan esim. kustannuspaikoilla eriytettynä. Osa yhdistyksistä on katsonut palvelu-/elinkeinotoiminnan yhtiöittämisen verotusta selkeyttävänä asiana. Toiset puolestaan kokevat yhtiöittämisen tuovan liikaa hallinnollista taakkaa siihen nähden, että toiminta on veronalaista riippumatta toiminnan juridisesta muodosta.

Yhdistyksen tai säätiön saamat vuokratulot omistamastaan tai vuokraamastaan kiinteistöstä kuten toimintakeskuksesta saattaa aiheuttaa tulkintaa verotuksessa. Kyseessä voidaan katsoa olevan verotonta varainhankintaa, verotettavaa elinkeinotuloa tai verotonta TVL-tuloa. Verotuksen tapauskohtaiseen määrittämiseen vaikuttaa muun muassa käytetäänkö kiinteistöä yleiseen vai yleishyödylliseen tarkoitukseen, onko kyseessä oma tila (osakeomistuksen perusteella) vai vuokratila, onko vuokraus käyttövuoroperustaista vai tilojen pitkäaikaista luovuttamista käyttöön ja tapahtuuko vuokraus merkittävästi omakustannehintaa alempaan hintaan. Jossain tapauksissa kuten jos kiinteistöihin kohdistuu mittavia korjaustarpeita, yhdistysten ja säätiöiden saattaa olla viisasta hakeutua vapaaehtoisesti alv-velvolliseksi.

Yksityinen sektori toimintakeskuksen toimijana ja rahoittajana

Perinteisesti yritykset ovat tuottaneet hyvinvointia kolmannen sektorin kautta, jolle se on antanut taloudellista tukea. 2000-luvulla hyvinvointialoista on kuitenkin tullut yksi kasvavimmista ja kilpailluimmista yrittäjyyden osa-alueista. Kasvulle otollista on ollut, että julkisen talouden kyky kantaa hyvinvoinnin edistämisen kustannuksia on merkittävästi heikentynyt samanaikaisesti kuin on hyvinvoinnista tullut trendi. Osa alalla toimivista yrityksistä toteuttaa kunnan lakisääteisiä tehtäviä ostopalveluina, osa luo vaihtoehtoisia ja täydentäviä palveluita. On vaikea nähdä, että Namikalaisen toimintakeskuksen tavoitteet, arvot ja toimintaperiaatteet toteutuisivat puhtaasti kaupallisessa ympäristössä. Siinä missä yritysten tavoitteena on taloudellinen voitto, haetaan toimintakeskuksissa hyvinvointia matalankynnyksen toiminnan periaatetta toteuttaen.

Toimintakeskus ideologian kannalta keskeistä on, että yritystoiminta palvelee toimintakeskuksen tavoitteita, joko täydentämällä tai mahdollistamalla palveluita. Tästä hyvä esimerkki on Maailman ensimmäinen NMKY, Lontoon City YMCA. YMCA:lla on korkeatasoinen liikuntakeskus aivan Lontoon ytimessä, jonka tuotto kannavoidsaan yleishyödyllisen toiminnan rahoittamiseen kuten matalankynnyksen liikuntakerhoihin alueilla, joissa asuu vähävaraisia perheitä. Tällä hetkellä Lontoon City YMCA:n toiminta on noin 80% liiketoiminnallista ja 20% matalankynnyksen toimintaa. Yhteisö tavoittelee kyseisen suhdeluvun olevan tulevaisuudessa 50/50%.

On todettava, että Suomen verotusjärjestelmä ei kannusta yrityksiä yhteiskuntavastuun toteuttamiseen. Hyväntekemisen trendi on kuitenkin kasvussa yritysten, säätiöiden ja yksityisten sijoittajien keskuudessa. Yhä useampi haluaa tehdä taloudellisen tuoton lisäksi ”jotain hyvää”. Tätä pyrkimystä ja yritysten yhteiskuntavastuun toteutumista edistämään on syntynyt erilaisia yritysmuotoja ja tapoja, jotka ovat mahdollisia myös toimintakeskuksen organisoimisessa.

Yksityisen ja kolmannen sektorin väliin sijoittuu yhteiskunnallinen yritys. Kyseessä ei ole juridinen yritysmuoto vaan liiketoimintamalli, jonka tavoitteet ovat yhteiskunnalliset. Yhteiskunnallinen yritys toimii markkinoilla ja tavoittelee voittoa. Voitosta suurin osa ohjataan kuitenkin toiminnan kehittämiseen tai yhteiskunnallisten hyötyjen maksimoimiseen. Toinen mielenkiintoinen malli yritystuon kanavoimiselle

hyvinvoinnin edistämiseen on vaikuttavuusinvestoiminen (engl. impact investing), jonka mahdollisuuksia Suomessa on selvittänyt Sitra. Vaikuttavuusinvestoiminen on rahoitus- ja toimintamalli, joka lisää julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestöjen välistä yhteistyötä kanavoimalla yksityistä pääomaa hyvinvointia edistäviin hankkeisiin. Ensisijainen tavoite on tuloksellisuus eli investoinnille maksetaan tuottoa vain, jos ennalta asetetut tavoitteet saavutetaan.

Yhteenveto ja esimerkkejä toimintakeskuksen rahoitusmalleista

Toimintakeskuksen toiminnan jatkuvuuden ja rahoituksen turvaamisessa tärkeää pystyä osoittamaan sen vaikuttavuus ja kustannustehokkuus. Tämän vuoksi toimintakeskuksen arviointiin ja viestintään tulee panostaa. Hyvinvoinnin edistäminen edellyttää toiminnan rahoittajilta investointiajattelua, jossa toimintaa ei nähdä ainoastaan kuluna. Resurssiviisaus termillä viitataan perinteisesti luonnonvarojenärkevään käyttöön ja päästöjen vähentämiseen hyvinvoinnista tinkimättä. Namikalainen toimintakeskuksen -toimintamallissa resurssiviisaus tarkoittaa kykyä käyttää ja yhdistää erilaisia resursseja (osaaminen, tavarat ja välineet, toiminta ja palvelut, tilat, raha ja aika) tavalla, joka tuottaa hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

	Rahoitus	Organisointi	Huomioitavaa	Hyvät puolet	Huonot puolet
1	Kaupungin tarjoamat maksuttomat tilat. Toimijat vastuussa muutoin oman toimintansa rahoituksesta.	Kaupunki osoittaa tilan tiettyyn tarkoitukseen. Organisoii ja valvoo itse toimintaa tai määrittää jonkun toimijan huolehtimaan sen puolestaan.	Tarkat yhteistyösopimukset tilojen käytöstä ja toiminnan periaatteista. Perusteet toimijoiden valinnasta.	Pystytään luomaan matalankynnyksen palveluita. Vakaa asema kunnallisessa palvelukentässä luo pitkäjänteisyyttä.	Tod.näköisesti toimijoita vain kolmannelta ja julkiselta sektorilta.
2	Koostuu yksittäisten toimijoiden toiminta- ja tilarahoituksesta.	Päätoimijana todennäköisesti yritys, järjestö tai järjestöjen muodostama ”yhteisö”.	Millaisia rahoitusmahdollisuuksia voidaan hyödyntää ja yhdistää? Asiakasmaksut, Liiketoiminta? Toimijoiden huomioitava tilakulut avustuksissaan.	Toimintamallin joustavuus. Mahdollisuus hyödyntää eri toimintasektoreiden rahoituksia.	Riskinä yksittäisten toimijoiden tuoman rahavirran epävarmuus ja lyhytjänteisyys, joka vaikuttaa toimintakeskuksen pitkäjänteiseen suunnitteluun.
3	Toiminta rahoitetaan kokonaan tai osittain liiketoiminnalla.	Toiminnan organisoinnista voi vastata: Yhdistys (yleishyödyllisen yhteisön varainhankinta), yhteiskunnallinen yritys, osuuskunta tai yritys.	Selkeä määritelmä tilojen käytön ehdoista ja toimintaperiaatteista. Läpinäkyvyys yksityisen ja julkisen rahan suhteesta.	Voidaan yhdistää julkista rahaa kuten avustuksia jos a) tarkoitus yleishyödyllinen, b) yksittäisten toimijoiden kautta, jotka vastaavat oman toiminnan kuluista.	Liiketoiminta ja yleishyödyllinen toiminta pitää pystyä erottamaan. Liiketoiminnan muutosten vaikutukset hyvinvointia edistävään toimintaan
4	Toimintakeskuksen toiminta on rahoitettu kokonaan kohdennetulla rahoituksella/avustuksella.	Yksi päätoimija, joka voi olla mililtä tahansa toimintasektorilta.	Rahoittajan määrittämät käyttötarkoitukset ja ehdot. Kuten se, mikä on päätoimijan suhde muihin toimijoihin.	Rahoituksen selkeys, mahdollisuus toiminnan pitkäjänteisyyteen.	Voi olla joustamaton, mahdolliset rajoitukset esim. kohderyhmässä tai toiminnoissa.

Kirjallisuutta:

Alaja, A. (toim.) 2009. Oikeudenmukainen verotus - mistä rahat yhteiseen hyvinvointiin. Kalevi Sorsa säätiö.

Anttonen, A. (toim.) 2012. Julkisen ja yksityisen rajalla - Julkisen palvelun muutos. Tampere University press.

Bland, J. 2010. Yhteiskunnallinen yritys - ratkaisu 2000-luvun haasteisiin Ison-Britannian malli ja sen kokemukset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu.

Kylmäkoski, M. Kerhotiloista toimintakeskuksiin nuorisohallinnon muistoja ja mietteitä Jyväskylän seudun nuorisotilatoinnasta. Nuorisotutkimusverkosto – Nuorisotutkimusseura – Verkkojulkaisusarja 9. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/nuorisokerhotila.pdf>. (Viitattu 4.9.2015).

Siisiäinen, M. – Kankainen, T. 2009. Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuudennäkymät Suomessa. Teoksessa: Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5. Helsinki.

Sitra 2015. Artikkel: Mitattua hyvinvointia ja taloudellista tuottoa. <http://www.sitra.fi/talous/vaikuttavuusinvestoiminen>. (Viitattu 20.10.2015).

Sitra 2015. Artikkel: Resurssiviisaus. <http://www.sitra.fi/ekologia/resurssiviisaus>. (Viitattu 20.10.2015).

Social Enterprise Mark 2015. <http://www.socialenterprisemark.org.uk/>. (Viitattu 20.10.2015)

Suoniemi, I., Tanninen, H. & Tuomala, M. 2003. Hyvinvointipalveluiden rahoitusperiaatteet. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja 5:2003.

Valliluoto, S. 2014. Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja esteistä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston julkaisuja. <http://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/selvitykset/2014/kkv-selvityksia-4-2014-vapaaehtoistoiminta.pdf>. (Viitattu 20.10.2015)

Verohallinto 2015. Yhdistys ja säätiö verotus. https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Yhdistys_ja_saatio. (Viitattu 20.10.2015).

